

OTDK-dolgozat

2023

Pécsi Tudományegyetem
Közgazdaságtudományi Kar

Magánszemélyek adóterhelésének komplex összehasonlító elemzése

Comparative analysis the tax burden of individuals

Gorjanecz György

Konzulens: Lukovszki Livia
adjunktus

Kézirat lezárásának dátuma: 2023.01.04.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	1
1. Magyarország és Írország adórendszere 2004-től 2022-ig.....	3
1.1.1. Magyarország személyi jövedelemadó rendszere az Európai Unióhoz való csatlakozástól kezdődően	3
1.1.2. A munkavállalók bérét terhelő járulékok Magyarországon	16
1.1.3. Az általános forgalmi adó kulcsok alakulása Magyarországon	20
1.2.1. Írország személyi jövedelemadó rendszere Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozásától kezdve	21
1.2.2. A PRSI rendszer Írországban	40
1.2.3. Az általános forgalmi adó kulcsok alakulása Írországban 2004-től	56
1.3. A fontosabb adó és járulék terhek alakulásának összefoglalása.....	57
2. HDI és a magánszemélyek bruttó bérének terhei	59
3. Összefoglalás.....	78
Felhasznált irodalom és források jegyzéke	81
Mellékletek	88

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A minimálbér alakulása Magyarországon, 2004-2022	4
2. táblázat: Az alap - és a kiegészítő adójóváírás alakulása 2004-2011.....	5
3. táblázat: SZJA változások 2009-ben	9
4. táblázat: A magyar SZJA kulcsok és a sávhatárok változása 2004 - 2022	14
5. táblázat: Magánszemélyek által fizetendő járulékok Magyarországon 2004-2011	17
6. táblázat: A legmagasabb ÁFA kulcs alakulása Magyarországon 2004. május elsejétől.....	20
7. táblázat: 2004 és 2010 között érvényes jövedelemadó kulcsok Írországbán	24
8. táblázat: A minimálbér alakulása Írországbán 2004-2022	25
9. táblázat: Az adójóváírás mértékének alakulása Írországbán 2004-2022.....	27
10. táblázat: A USC kulcsok alakulása Írországbán 2011-2017	31
11. táblázat: A jövedelemadó szabályozás alakulása Írországbán 2011-2022.....	32
12. táblázat: A USC kulcsok alakulása Írországbán 2018-2022	36
13. táblázat: PRSI kulcsok alakulása Írországbán 2012 és 2016	49
14. táblázat: PRSI kulcsok alakulása Írországbán 2020 februártól, 2022	53
15. táblázat: A legmagasabb ÁFA kulcs alakulása Írországbán 2004-től	56
16. táblázat: HDI alakulása a két országban.....	62
17. táblázat: Születéskor várható élettartam a két országban	63
18. táblázat: A gyermekek oktatási rendszerben töltött várható ideje.....	64
19. táblázat: A 25. életévüket betöltöttek oktatási rendszerben átlagosan eltöltött ideje	65
20. táblázat: A két vizsgált országban az életszínvonal alakulása	67
21. táblázat: A gyermektelen egyedülállók minimálbérének a terhei, a HDI, és a reál GDP/fő alakulása a két országban 2004, 2005, 2009, 2012	68
22. táblázat: A gyermektelen egyedülállók minimálbérének terhei, a HDI, és a reál GDP/fő alakulása a két országban, 2016, 2020, 2022	74
23. táblázat: A minimálbér, a HDI, és a jóllét közötti kapcsolat Írországbán.....	76
24. táblázat: A minimálbér, a HDI, és a jóllét közötti kapcsolat Magyarországon.....	77

Bevezetés

Dolgozatomban két ország magánszemélyeinek adóterhelését és jóléti helyzetét fogom komplex módon megvizsgálni. A tanulmányom célja, hogy egy másik európai ország magánszemélyeinek adóterhelésével hasonlítsam össze a magyar magánszemélyek adóterhelését. Elemzésem központjában az egyedülállók minimálbérének a bruttó terhelése áll, de a nettó bért érintő általános forgalmi adó teherre is kiemelt figyelmet fordítok. A két ország, amelyre a választásom esett Írország és Magyarország. Írországot a hasonló történelmi sajátosságai és mérete miatt választottam. Írország a 20. század elején Nagy-Britanniával volt unióban, míg Magyarország a Habsburg Birodalommal. 2020-ban egy szűkebb vizsgálati fókuszú dolgozatot írtam a témáról (ennek részleit lásd: Gorjanecz, 2020), a korábbi tapasztalatok alapján úgy gondolom, érdemes szélesebb-körű vizsgálatot végezni, hiszen a két ország az Európai Unióhoz való csatlakozásakor a szegényebb tagállamok közé tartoztak, mára helyzetük jelentősen eltér egymástól. Jelenleg az egy főre jutó GDP adatok szerint az Unióban a három legtehetősebb ország egyike Írország, míg Magyarországot többen is megelőzték 2004 május elseje óta. A két ország jelenlegi eltérő körülményei miatt érdemes tanulmányozni, hogy miben tért el a múltban és miben tér el jelenleg a két ország adópolitikája, és ezek milyen módon befolyásolták a társadalom jólétét (Európai Unió, é.n.a; Európai Unió, é.n.b; Eurostat, é.n.b; UNDP 2022a; UNDP, 2022b).

Az adózás minden magánszemélyt érint valamilyen módon, még akkor is, ha feltétlenül nem tudatosul az érintettben, hogy éppen melyik adóval szembesül közvetlenül vagy közvetetten. A két Európai Uniós ország részletes adótörténetére ebben az írásomban nem fogok kitérni (ennek részleit lásd: Gorjanecz, 2020), a fontosabb változásokat 2004. május elsejétől (Európai Unió, é.n.a) fogom bemutatni. Az időpontot hazánk Európai Unióba való belépése miatt választottam. Írország és Magyarország különböző földrajzi és kulturális adottságokkal rendelkezik. Közös bennük, hogy egyik ország sem a legnagyobb területű Európai országok közé tartozik. Írország egy szigetállam, míg Magyarország a kontinentális Európa része, tengerpart és óceánpart nélkül.

Mindkét ország a szegényebb tagállamok közé tartozott az Európai Unióba való belépésekor, Írország mára egyes gazdasági mutatók alapján az élmezőnyben van. A GDP több mutató alapját is képezi, ami alapján összehasonlíthatóak az egyes országok. A GDP, magyarul bruttó hazai termék, „az ország határain belül egy adott időszakban megtermelt végső kibocsátás pénzben kifejezett értéke” (Williamson, 2009, 35.). A GDP időhorizontja leggyakrabban éves

vagy negyedéves. A negyedéves adatok, a szezonális hatások kimutatására alkalmasabbak, jelentős idegenforgalmat lebonyolító ország vezetése, következtetéseket vonhat le abból, hogy 2017 második negyedévéhez képest, milyen a 2018 második negyedéves GDP adat.

A magánszemélyek adóterhelését több mutató értelmezésével együtt kívánom bemutatni. A klasszikus eredményszemléletű mutatók mellett a Human Development Index (HDI) alakulását is figyelemmel kísérem a két országban. A két ország adórendszerében a 21.században történtek egyirányba mutató és széttartó változások is.

Dolgozatomban három kutatási kérdésre keresem a választ.

1. Milyen főbb változások történtek 2004. május elseje óta a két ország magánszemélyeinek adóterhelésében?
2. A különböző jóléti mutatók változásában mekkora szerepe volt az egyes adóztatási változtatásoknak?
3. A magánszemélyek adóterhelésének vizsgálata alapján, milyen változtatások segíthetnék elő a magyar magánszemélyek jólétének javulását?

A magánszemélyek adó és járulékterheinél a három legfontosabb a személyi jövedelemadó, a társadalombiztosítási járulék, illetve az általános forgalmi adó. Utóbbit hivatalosan nem a magánszemélyek fizetik meg, viszont az esetek többségében közvetetten valójában ők viselik ezen adóterhet, így a számítások szempontjából nem lehet eltekinteni tőle.

1. Magyarország és Írország adórendszere 2004-től 2022-ig

Ahhoz, hogy a vizsgált két országban a magánszemélyeket sújtó adóterhelés változását be tudjam mutatni, mindenekelőtt szükséges feltárni az országok adórendszerének magánszemélyeket érintő változásait, és a két ország adórendszerének különbségeit e tekintetben.

A két ország esetében 2004-től napjainkig nem beszélhetünk mindenki számára egyszerű adórendszerrel. A különböző családi vagy személyi kedvezményeknek köszönhetően, nem lehet előre tudni mindenkiről, hogy rá vonatkozik valamilyen kedvezmény, vagy „csupán” a törvényi paragrafusoknak megfelelően adózik a jövedelme. Kutatásom ezen fejezetét mindkét ország adórendszerét három részre osztva elemzem. Az első részben a személyi jövedelemadóról, a második részben a magánszemélyeket érintő járulékokról, míg a harmadik részben az általános forgalmi adóról fogom bemutatni az adatokat, a főbb változásokat kiemelve.

1.1.1. Magyarország személyi jövedelemadó rendszere az Európai Unióhoz való csatlakozástól kezdődően

A magyar magánszemélyek legfontosabb közvetlen adóterhe a személyi jövedelemadó. A közvetlen vagy más néven direkt adók esetén „az adó alanya és az adóteher” viselője „ugyanaz a természetes vagy jogi személy” (Szilovics, 2016, 39.). A személyi jövedelemadó terhének viselője és megfizetője a magánszemély, melyet hazánkban a munkáltatók vonják le a dolgozójuktól és átutalják az adóhivatalnak. A törvényalkotók számára egyszerűbb a cégeket ellenőrizni, mint a magánszemélyeket.

Hazánkban 2004-től három adókulcs volt érvényben a személyi jövedelemadó teher kirovásánál. 800 000 forintig 18 százalékos kulcs volt érvényben, míg 800 001-től - 1 500 000 forintig 26 százalékos, míg 1 500 001 Ft-tól kezdődő részre 38 %-os. Adójóváírással, akár 0 százalék is lehetett a munkavállaló éves jövedelmére vonatkozó személyi jövedelemadó teher (Munkaügyi Levelek, 2004). Az adójóváírás az állam által az adózók számára nyújtott könnyítés. Az adójóváírásnak köszönhetően az általános szabályokhoz képest alacsonyabb adófizetési kötelezettsége keletkezik egy adózónak. Az adójóváírás egy eszköz az állam kezében, amivel az adózók magatartását tudja befolyásolni (RSM, é.n.). Az adójóváírás történhet automatikusan, de lehet, hogy az adózóknak saját maguknak kell kezdeményezniük az adóvisszatérítést. Az éves szinten 800 000 forintig terjedő rész maximum adórésze 144 000 Ft/év, a 26 %-os részre, 182 000 Ft. Amennyiben valakinek 2004-ben az év során keletkező

személyi jövedelemadó köteles bevétele 1 500 000 Ft volt, akkor 326 000 Ft-ot vontak el SZJA címen tőle. Az 1 500 001 Ft felett pedig 326 000 Ft + az 1 500 000 Ft feletti rész 38 %-át kellett az államkasszába befizetni.

2004-től az adójóváírásnál is történt változás. Korábban a munkáltató akkor is figyelembe vette az adójóváírást, ha az adott magánszemély túllépte a jogosultsági határt. Ettől az érvényesítéstől az adózó kérésére lehetett eltérni. A 2004-es naptári évtől kezdve a bér kifizetője, csak a magánszemély kérésére érvényesítette az adóelőlegnél az adójóváírást (Munkaügyi Levelek, 2004). Véleményem szerint, ez a döntés a munkáltatókról vett le terhet, és áthárította a magánszemélyekre a felelősséget. Az óvatosabb személyek inkább nem vették igénybe az év közbeni adójóváírást, és csak teljes jövedelmük figyelembevételével kezdeményezték ezt. A jogalkotó egyszerre előzte meg az átlagadózók számára meglepő plusz befizetést, és hozta nehéz helyzetbe őket, mivel a többségük nem adószakértő.

1. táblázat: A minimálbér alakulása Magyarországon, 2004-2022

Időpont	Havi összeg, Ft	A minimálbér a bruttó átlagkereset %-ban	Minimálbér havi összeg (1.félév), €
2004. január 1.	53 000	36,4	201,90
2005. január 1.	57 000	36,0	231,74
2006. január 1.	62 500	36,5	247,16
2007. január 1.	65 500	35,4	260,16
2008. január 1.	69 000	34,7	271,94
2009. január 1.	71 500	35,8	268,09
2010. január 1.	73 500	36,3	271,80
2011. január 1.	78 000	36,6	280,63
2012. január 1.	93 000	41,7	295,63
2013. január 1.	98 000	42,5	335,27
2014. január 1.	101 500	42,7	341,70
2015. január 1.	105 000	42,4	332,76
2016. január 1.	111 000	42,2	351,29
2017. január 1.	127 500	42,9	411,52
2018. január 1.	138 000	41,8	444,69
2019. január 1.	149 000	40,5	464,20
2020. január 1.	161 000	39,9	487,10
2021. február 1.	167 400	38,1	442,44
2022. január 1.	200 000	43,5	541,73

Forrás: Eurostat monthly minimum wages (é.n.a), KSH (é.n.a), KSH (2021), KSH (2022a), KSH (2022b), a 2022-es bruttó átlagkereset (januártól - márciusig), Szörényi (2022) alapján saját szerkesztés

Az adójóváírás maximális havi értéke havi 9 ezer forint volt, és a kulcsa 18 %, tehát a legalacsonyabb SZJA sáv volt kiváltható vele (Munkaügyi levelek, 2004). A havi összeg maximalizáláshoz a havi bérjövedelemnek el kellett érnie az 50 000 Ft-ot. Ez az összeg kevesebb volt, mint a 2004-es havi minimálbér, ami 53 000 Ft volt havonta (1. táblázat).

2. táblázat: Az alap - és a kiegészítő adójóváírás alakulása 2004-2011

Év	Alap adójóváírás kulcs (%)	Maximum adójóváírás/hó (Ft)	Adójóváírás maximumára még jogosult éves jövedelem (Ft)	Maximum kiegészítő adójóváírás/hó (Ft)	Kiegészítő adójóváírás maximumára jogosult éves jövedelem (Ft)
2004	18	9 000	1 350 000	540	720 000
2005	18	9 000	1 350 000	1 260	1 000 000
2006	18	9 000	1 500 000	2 340	1 000 000
2007	18	9 000	1 500 000	2 340	1 000 000
2008	18	11 340	1 250 000	-	
2009	18	11 340	1 250 000		
2010	17	15 100	3 188 000		
2011	16	12 100	2 750 000		

Forrás: Adó Online (2007), LogSped (é.n.b), LogSped (2005), LogSped (2010), Marosi (2011), Munkaügyi Levelek (2004), Munkaügyi Levelek (2006), alapján saját szerkesztés

2004-ben nemcsak a sima adójóváírás volt érvényben a kiegészítő adójóváírás is szerepelt az adórendszerben (2. táblázat). Ezzel az eszközcsomaggal biztosította a gazdasági vezetés, hogy a minimálbér személyi jövedelemadó mentes lehessen. A kiegészítő adójóváírásnál is a kedvezmény a megszerzett bér 18 %-a volt, a maximum érték a két adójóváírásra összesen pedig havi 9 540 forint volt (Munkaügyi Levelek, 2004). A 9 540 Ft, pedig az 53 000 Ft-os havi minimálbér (1. táblázat) 18 %-a volt. Az 53 000 Ft-ot tizenkettővel beszorozva 636 000 Ft-ot kapunk, viszont a törvényhozók 720 ezer Ft-nál húzták meg a határt. A jogalkotók hagytak rugalmasságot a rendszerben, 756 000 Ft éves jövedelemig igénybe lehetett venni a kiegészítő adójóváírást. A 720 000 Ft és 756 000 Ft közötti részre eső összeg 18 %-val csökkentésre került a kiegészítő adójóváírás (Munkaügyi Levelek, 2004).

Az előbbieket szemléltetésre tegyük fel, hogy 2004-ben egy magánszemély havi 61 000 Ft-ot keresett, éves szinten 732 000 Ft-ot. $12 \cdot 9\,000$ Ft adójóváírásban, összesen 108 000 Ft kedvezményben részesült. Ezenfelül a kiegészítő adójóváírás maximális mértéke $12 \cdot 540$ Ft, tehát összesen 6 480 Ft lehetett volna. Ez viszont csökkentésre került $(732\,000 - 720\,000) \cdot 0,18$, összesen 2 160 Ft-al. Így a példa magánszemélyünk 2004-ben 6 480 Ft helyett 4 320 Ft

kiegészítő adójóváírásban részesült. A magyar törvények alá tartozó magánszemély, tehát 108 000 Ft adójóváírást, és 4 320 Ft kiegészítő jóváírást, összesen 112 320 Ft kedvezményt kapott.

Egy fontosabb változást kiemelnék a családi kedvezmény kapcsán. A magánszemélyek 2004-től kezdve oszthatták meg a kedvezményt egymás között az adóelőleg levonása során (Munkaügyi Levelek, 2004). Ez szimpatikus lépés volt az adófizetőknek, hiszen így nagyobb esély nyílt a magánszemélyeknek az eltartott után igénybevehető kedvezmény maximális kihasználására. Itt a jogalkotó a kisebb fizetésűekre gondolt, hiszen, ha valaki többet keresett már 2004 előtt is, nem érintette őket ez a bonyolított törvény. A családi adókedvezménynél a jövedelmi felső határ 12 millió forint volt éves szinten 2004-ben (LogSped, 2005).

A törvényhozó testület 2005-re úgy döntött, hogy nincs szükség három SZJA sávra, és két kulcsossá alakította a rendszert. 2004-ben a 18 százalékos kulcs 800 000 Ft éves jövedelemig terjedt, 2005-től 1 500 000 Ft-ig, így a 26 %-os kulcs került megszüntetésre. Az 1 500 000 feletti részre pedig érvényben maradt a 38 %-os személyi jövedelemadó kulcs. Az 1 500 000 Ft-os éves jövedelem után, így az SZJA kötelezettség 270 000 Ft-ra csökkent a 2004-es 326 000 Ft helyett (LogSped, 2005).

Akinek 2005-ben és 2004-ben is 1 500 000 Ft volt a személyi jövedelemadó köteles jövedelme, az a magánszemély így 56 000 Ft-os könnyítést kapott. A 1,5 milliós határ körül mozgók bérénél viszont az alternatív fizetési módok előnybe kerülhettek, a 18 és a 38 %-os kulcs közötti nagy különbségnek köszönhetően. Az állam szempontjából még az volt a szerencsésebb helyzet, ha a munkavállalók bérét pont a határ alatt tartották, és nem adták oda számukra úgy, hogy nem vonták le a megfelelő terheket a kifizetők a bérükből.

Az adójóváírásnál a 2005-ös határérték az évi 1 350 000 Ft volt (2. táblázat). A 2005-ös minimálbér havi 57 000 Ft-nak felelt meg (1. táblázat). Amennyiben valaki egész évben minimálbérben részesült, akkor az éves jövedelme 684 000 Ft volt. Az 57 000 Ft-os havi jövedelemnek a 18 %-a 10 260 Ft volt. A gazdasági vezetés a minimálbérből élők számára, továbbra is fontosnak tartotta az adóteherkönnyítést, így a kiegészítő adójóváírásen változtattak. Az 540 Ft-os érték 1 260 Ft-ra lett emelve, hogy a 9 ezer forintos változatlan havi adójóváírás maximummal együtt a 18 %-os könnyítés fennállhasson (2. táblázat). A kiegészítő adójóváírás hatálya alá tartozott az 1 millió forintot meg nem haladó bér. A családi adókedvezményél a jogosultsági határ 12-ről 8 millió forintra csökkent (LogSped, 2005). Ez a változtatás abból a szempontból logikus, hogy aki több mint a minimálbér 9,25-szörösét viszi haza, annak nincs akkora szüksége családi adókedvezményre, mint a kisebb bérből élőknek.

2006-ban a két személyi jövedelemadó kulcs közül a felső 38-ról 36 %-ra csökkent, és a 18 %-os kulcs határa 1 550 000 Ft-ra emelkedett (Pénzcentrum, 2010). Az alap és kiegészítő adójóváírásról szóló táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a kiegészítő adójóváírás havi maximálisan igénybe vehető értéke, közel a duplájára nőtt. Az 1 millió 350 000 ezer forintos érték 1,5 millió forintra nőtt, az alap adójóváírás maximumának kihasználásánál. Ezzel párhuzamosan, a minimális alap adójóváírásra jogosult éves jövedelem, a 2004-től 1,9 millió Ft-os értékéről 2,1 millió forintra nőtt 2006-ra. (Munkaügyi Levelek, 2006).

A következő időpont, amire a személyi jövedelemadó szempontjából kitérek, az nem más, mint 2007. Ezt az időpontot azért választottam, mivel a minimálbérből élők számára hosszabb idő után az első olyan év volt, amikor az adójóváírásokkal együtt nem lett lényegében jövedelemadó mentes a bérük.

Az alsó kulcs határa 2007-re tovább lett emelve a gazdasági vezetés által. Ettől az évtől kezdve 2008 végéig 1 700 000 Ft volt a 18 %-os kulcs felső határa (Pénzcentrum, 2010). Azon magánszemély, akinek 2007-ben és 2008-ban az éves jövedelme 1 700 000 forint volt, az 306 000 Ft személyi jövedelemadó teherrel nézett szembe. Amennyiben valaki 1 700 000 Ft-nál többet keresett, annak az adóterhe 306 000 forint és az 1 700 000 Ft feletti rész 36 %-nak az összege volt. 1 710 000 Ft esetén az SZJA teher 306 000 Ft + 3 600 Ft, összesen 309 600 Ft volt.

Az alap adójóváírás az elemzésem kezdete, tehát 2004 óta változatlan, így 2007-ben is maximum havi 9 000 Ft volt. 1,5 millió forint éves jövedelemig (2. táblázat), teljes mértékben igénybe volt vehető a havi 9 000 Ft. 2,1 millióig még igénybe lehetett venni (Adó Online, 2007), ennek szemléltetésére bemutatok egy példa kalkulációt. Amennyiben a magánszemély éves jövedelme 1,6 millió forint volt, akkor már nem kapott az illető $12 \cdot 9\,000$ Ft, tehát összesen, 108 000 Ft adójóváírást. Az 1,6 millió 100 ezer forinttal lépte túl a határt, így $100\,000 \cdot 0,18$, tehát 18 000 Ft-tal kevesebb alapadójóváírásra volt jogosult a magánszemély. Az éves alapadójóváírása, így 90 000 forintnak felelt meg 2007-ben.

A kiegészítő adójóváírás, csak az alapadójóváírás maximumát meghaladó rész 18 %-ra vonatkozott. Egy magánszemély, akkor volt jogosult ezen könnyítésre, ha több mint 50 000 Ft-ot keresett hetente. A támogatás havi maximuma 2 340 Ft volt (Adó Online, 2007). Ehhez legalább 13 000 Ft-tal többet kellett keresni, mint az alap adójóváírásnál volt szükséges. A kiegészítő adójóváírás maximalizáláshoz, havonta legalább 63 000 Ft-ot kellett keresni. A kiegészítő adójóváírás, így $12 \cdot 63\,000$ Ft, tehát 756 000 Ft-tól lehetett teljes mértékben kihasználni. 1 millió forintig lehetett kihasználni teljes egészében, látható, itt kisebb részt hagyott

a jogalkotó a minimális kedvezmény eléréséhez szükséges minimum és maximum jövedelem között, mint az alap adójóváírásnál. Az 1 millió feletti jövedelemre az a szabály vonatkozott, hogy az a feletti rész 5 %-val csökkentésre kerül az éves összeg (Adó Online, 2007). A kiegészítő adójóváírás maximuma 28 080 forint volt 2007-ben, A kritikus jövedelem meghatározása az alábbi módon volt lehetséges: 28 080 Ft-ot 0,05-el kellett osztani, ami 561 600 forintnak felelt meg. 1 millió 561 ezres adóköteles jövedelem esetén, tehát nem kapott az adófizető kiegészítő adójóváírást. A jogalkotó úgy határozott, hogy az alap adójóváírást és a kiegészítő adójóváírás összegét egymástól függetlenül kell kiszámolni (Adó Online, 2007).

2007-ben a havi minimálbér 65 500 forint volt (1. táblázat). A 65 500 forint 12-szerese 786 000 forint volt. A 786 000 forintra 18 %-os SZJA kulcs vonatkozott, éves szinten, ez 141 480 forintnak felelt meg. A maximális adókedvezmény mértéke, pedig $12 \cdot 9\,000 + 12 \cdot 2\,340$, 136 080 forint volt. Ez azt jelenti, hogyha valaki minimálbérré volt jogosult egész évben, akkor megszűnt a személyi jövedelemadó fizetési kötelezettségével megegyező adójóváírása. Éves szinten 5 400 forintot, havi szinten 450 forintot kellett befizetnie az államkasszába, mint jövedelemadó.

2008-ban és 2009-ben az SZJA kulcsok, és a váltópontok esetében nem történt változás (LogSped, é.n.b). A magánszemélyek személyi jövedelemadó terhe így kiszámíthatóbb lett, ami elengedhetetlen a pénzügyi stabilitás szempontjából. Fontos változás volt, hogy 2008-ban már nem volt kiegészítő adójóváírás (LogSped, é.n.b).

Az adójóváírás határa viszont havi 11 340 Ft-ra lett megemelve (2. táblázat). Az előbb említett mérték kihasználáshoz, $11\,340 / 0,18$, tehát havi 63 000 Ft-ot vagy többet kellett keresni. Az éves minimum összeg 756 000 Ft volt, ahol a maximális adójóváírás járt, egészen 1 250 000 Ft-ig. A maximális adójóváírás 2008-ra 136 080 Ft volt. 2 762 000 forint éves jövedelemig igénybe lehetett venni az adójóváírást, de az 1 250 000 Ft feletti rész 9 %-val csökkent az igénybe vehető összeg (LogSped, é.n.b). Érdekességgéppen a 2008-as átlagbér havi 198 847 Ft volt (1. táblázat), éves szinten 2 386 164 forint.

Az átlagbérnél az adójóváírás az alábbi módon alakult: az 1 250 000 Ft-ot meghaladó rész 1 136 164 Ft volt (1. táblázat), aminek a 9 %-a 102 255 Ft volt. Az adójóváírás éves maximuma 136 080 Ft volt. Az átlagbérnél érvényesíthető adójóváírás 2008-ban 33 825 forintnak felelt meg. Az átlagbér SZJA terhe 1,7 millió forintig 306 000 Ft volt, a 2 386 164 Ft és az 1,7 millió forint közötti részre 36 %-os kulccsal, 247 019 Ft, összesen 553 019 Ft. Az előbbi értékből levonva a 33 825 Ft adójóváírást 519 194 Ft levont adót kapunk, ami 21,76 %-os SZJA kulcsnak felel meg.

2008-ban a minimálbér havi 69 000 Ft (1. táblázat) volt. Ennek a 18 %-a 12 420 Ft havonta, tehát a minimálbér már nem volt mentes a jövedelemadó alól. Éves szinten 12 960 Ft jövedelemadót kellett fizetni a minimálbér után. Az éves minimálbér 828 000 Ft volt 2008-ban, a 12 960 Ft-os teher 1,565 százalékos kulcsnak felelt meg.

2009-ben az adójóváírási szabályok nem változtak (2. táblázat). A 2007 őszén kezdődő pénzügyi világválság, 2009 elején már bőven érezte hatását hazánkban, így a gazdasági vezetés úgy döntött, hogy az SZJA kulcsoknál segítséget nyújt, és kiterjeszti felfelé a legalsó kulcs alá tartozók körét. 2009 május 11-én viszont visszamenőleges változás történt. Az alsó sávja az SZJA-nak 1,9 millió forintra nőtt, 1,7 millió forintról, a túlvont előlegeket a második félévben a munkáltatók figyelembe vehették (Saldo adótanácsadás, 2009). Egy táblázatban összefoglaltam egy mintakalkulációt, hogy könnyebben átlehessen látni a változtatás hatásait.

3. táblázat: SZJA változások 2009-ben

Megnevezések	2009 január - június		2009 júliusától
SZJA 18 % sáv határ	1,7 millió		1,9 millió
SZJA 36 %	1 700 001-től		1 900 001-től
Éves tervezett teher (1,8 millió)	342 000		324 000
Adójóváírás maximum	136 080		136 080
Adójóváírás (1,8 millió)	86 580		86 580
Fizetett jövedelemadó	255 420		237 420

Forrás: Saldo adótanácsadás (2009), LogSped(é.n.b) alapján saját szerkesztés

A 2009-es SZJA-ról szóló táblázat adataiból látható, ha valakinek 2009-ben az éves jövedelme pontosan 1,8 millió forint volt, akkor 18 000 Ft-ot spórolt a májusi döntésnek köszönhetően. Az év első felében 9 ezer forinttal fizetett be többet a költségvetésbe, a kalkulációban szereplő magánszemély, ezt a munkáltatója úgy juttatta vissza számára, hogy ennyivel kevesebb adóelőleget vont le tőle a második félévben. Véleményem szerint a kormányzat a magánszemélyeknél így próbálta a keresletet stabilizálni, hogy a cégeknek ne kelljen visszafogniuk a termelésüket drasztikusan.

2010 az utolsó év, amikor a kedvezményektől, és a jövedelem feltőkésítéstől eltekintve progresszív volt a magyar személyi jövedelemadó rendszer. 2010-re több változás is történt. Az alsó kulcs felső sávhatárja igen drasztikusan meg lett emelve, 2009 májusában 1,9 millió Ft-ra növelt alsó sávhatár korlátja egészen 5 millió forintig nőtt 2010 január elsejével kezdődő

évre. Az alsó SZJA kulcs határa, a törvényhozás döntésének köszönhetően 2,63 szorosára nőtt. Az alsó kulcs 17 %-ra csökkent, míg a felső sáv 32 %-ra. Az adójóváírás felső határánál is szignifikáns változtatás történt, a 2009-es 1 250 000 Ft-os határ 2010-től 3 188 000 forint volt (LogSped, 2009; Pénzcentrum, 2010; 2. táblázat).

A gazdasági vezetés az SZJA sávhatárokon, és a kulcsokon kedvező irányba változtatott a magánszemélyek szempontjából. A pénzügyi világválság nehéz helyzetbe sodorta hazánkat, a gazdasági vezetők úgy gondolták, ezt a szuperbruttósítással oldják meg, ami a jövedelemalap feltőkésítését jelentette.

A feltőkésítés úgy alakult ki, hogy a munkáltatók által fizetett járulékok is a magánszemélyek jövedelemalapjába bele lettek számítva. Négy db járulékot fizettek a munkáltatók, a legnagyobb mértékű a nyugdíjbiztosítási járulék 24 százalékos kulcsú volt, az egészségbiztosítási járulékok, amelyből a természetbenire 1,5 százalékos, míg a pénzbelire 0,5 százalékos kulcs, míg a munkaadói járulékra 1 %-os kulcs vonatkozott 2010-ben. Ezeket összeadva kijön a 27 százalék, ami azt jelentette, hogy a munkáltató beszorozta 1,27-el az alapbérét minden munkavállalójának (LogSped, 2009).

A minimálbér esetében, az adójóváírást nem figyelembevéve az alábbi változást okozta volna a jövedelemalap növelés. A magyar minimálbér 2010-től havonta 73 500 forint volt (1. táblázat). A 2009-es 18 %-os kulccsal, ez 158 760 Ft jövedelemadó lehetett volna, míg 17 %-os kulccsal 149 940 Ft lett volna 2010-ben. A jövedelemalap feltőkésítésével 93 345 Ft volt a minimálbér alap. Az adójóváírás nélkül 190 424 Ft-ot kellett volna levonnia a munkáltatóknak és átutalni az államkasszába. Az adókulcs csökkentéssel együtt is éves szinten 31 664 Ft-al többet kellett volna befizetni az SZJA-nál, és ehhez még hozzá kellene adni a munkavállalók által fizetendő járulékokat is.

Az adójóváírásnál 2010-től 17 %-os kulcs volt a mérőeszköz, a havi kedvezmény 11 340 forintról 15 100 forintra lett emelve (2. táblázat). Az adójóváírás maximalizálásához havi szinten, ha minden hónapban ugyanakkora bért feltételezünk, akkor 69 940 Ft-ot kapunk (LogSped, 2009). Az előbb említett érték, a havi maximum $15\,100 / (0,17 \cdot 1,27)$ alapján kapható meg. Éves szinten pedig legalább 839 280 Ft-ot kellett keresni az adójóváírás maximalizálásához.

Az adójóváírást, tehát a minimálbérrel 2010-ben teljes mértékben ki lehetett használni, viszont a jövedelemalap növeléssel mégis SZJA-t kellett fizetni. A 73 500 Ft szuperbruttósítva, havi 93 345 Ft-nak felelt meg, aminek a 17 %-a, 15 869 Ft volt. A minimálbér után 2010-ben havi

769 Ft jövedelemadót kellett fizetni, ha minden hónapban azonos bért kapott a munkavállaló. Az alap 73 500 forintra vetítve az adóteher 1,05 %-os tehernek felelt meg. 2008-hoz képest, tehát a módosításoknak köszönhetően, csökkent a minimálbér személyi jövedelemadó terhe. Az adózók számára, ugyan nehezebben követhető lett az adórendszer, viszont amennyiben csak a személyi jövedelemadót nézzük, a minimálbérből élőknek kevesebb adót kellett fizetniük.

A 2010-es kormányváltásnak köszönhetően új szelek kezdtek el fújni az adóztatás területén is. 2011-től egyetlen SZJA kulcs van érvényben, így a kedvezmények és a jövedelemalap feltőkésítéstől eltekintve lineárisra vált a személyi jövedelemadó rendszer. Az egyetlen SZJA kulcs, a korábbi alsó kulcs közelében lett kialakítva. Az egyedüli SZJA kulcs 16 %-os volt 2011-ben (Marosi, 2011; Pénzcentrum, 2010), a 2010-es alsó kulcshoz képest ez további egy százalékpontos csökkentést jelentett. 2011-ben fontos változások történtek a jövedelemalap megállapításánál. A bíróság által megítélt bér és az osztalékelőleg kikerült, abból a körből, amit a jogalkotó figyelembe vesz az összes jövedelem megállapítása során (Marosi, 2011). A nagyobb jövedelműek számára az osztalékelőleg kikerülése, a 32 %-os sáv eltörlése és a 17 %-os alap kulcs 16 %-ra való csökkentése is kedvező volt (Marosi, 2011; Pénzcentrum, 2010), így minden bizonnyal nagyobb volt az adózási hajlandóság is a tehetősebb jövedelmi szegmensben. A jövedelemalap kiegészítés érvényben maradt és az adójóváírás utolsó évét kezdte meg (Kiss, 2013).

Az egy kulcsos jövedelemadó mellett fontos érv lehetett a törvényhozók részéről, hogy könnyebb ellenőrizni, mint a több kulcsos rendszert. Továbbá az egykulcsos adórendszer nem készítette arra a magánszemélyeket, hogy az alsó kulcs határa alá eső bért fogadják el, ha sor került bértárgyalásra. Gyakran elhangzó érv továbbá a lineáris adóztatás mellett, hogy nem sarkalja arra az érintetteket, hogy visszafogják munkaerejüket. A korábbi felső kulcs alá eső bérek kedvezőbb adóztatásban részesültek, ami növelhette a megtakarításaikat az érintett magánszemélyeknek, amit akár hazai beruházásokba is befektethettek. A pénzügyi világválság után ezen források segíthettek a gazdaság gyorsabb fellendítésében. Az egykulcsos adórendszer ellen szóló érv viszont, hogy növeli a jövedelemegyenlőtlenséget. Progresszív adóztatás esetén is nőhet a jövedelemkülönbség változatlan adókulcsok mellett, mivel a tehetősebbek nagyobb befektetési hozamokra tehetnek szert, kulcspozíciókat tölthetnek be vállalatuknál, így nagyobb béremelést is kaphatnak.

2011-ben az adójóváírás a kivezetése előtti utolsó évben szigorításra került. A 2010-es havi maximum 15 100 Ft volt, ez 2011-re 12 100 Ft-ra lett csökkentve (2. táblázat). A 12 100 forint igénybeviteléhez szükséges havi jövedelem 59 548 Ft volt. A maximális igénybevitelhez

legalább 714 576 Ft-ot kellett keresni. 2 millió 750 ezer forintig lehetett a havi 12 100 Ft-ot igénybe venni, egészen 3 millió 960 ezer forintig lehetett valamennyi adójóváírást kapni (LogSped, 2010; Marosi, 2011).

A minimálberről szóló táblázatot nem véletlenül 2011-nél választottam ketté. 2012-től már nem volt adójóváírás (Kiss, 2013), 2011-ben még igen. A minimálbérből élők havi fizetéséhez volt általában igazítva 2004-től kezdve, hogy mi az a minimális összeg, ami után az adójóváírás maximuma már igénybevehető volt. 2011-ben a havi minimálbér 78 000 Ft volt (1. táblázat). A minimálbér tehát elégséges volt az adójóváírás maximumára való jogosultsághoz. Itt viszont kiemelendő az adóalap feltőkésítése. A 78 000 forint 1,27-szerese, havi 99 060 Ft volt. A több mint 99 ezres érték 16 százaléka, havi 15 850 Ft volt. Az adójóváírást levonva a majdnem 16 ezer forintból 3 750 forintos havi jövedelemadó fizetési kötelezettséget, éves szinten 45 000 forintot kapunk. A feltőkésített minimálbért nézve, 3,79 %-os SZJA kulcsot kapunk. 2010-ben a minimálbér normál alapjára vonatkozó jövedelemadó teher 1,05 százalék volt, addig, 2011-ben 4,8 százalék. A minimálbérből élők fokozatosan elkezdhettek hozzászokni a növekvő adóterhekhez.

A törvényhozó testület 2010 végén úgy gondolta, hogy a könnyítéseknél az eltartott gyermekek számát szeretnék kihangsúlyozni 2011-es kezdettel. Itt kiemelném, hogy nem volt jövedelmi korlát, amely fellett már nem járt a támogatás. Egy és két eltartott esetén gyermekenként 62 500 forint adóalap csökkentés járt gyermekenként, ami 10 000 forintnak felelt meg a LogSped számításai alapján. Három vagy több eltartott esetén egy gyermek után 206 250 forintos adóalap csökkentést lehetett kapni, ami 33 000 forintos könnyítésnek számított (LogSped, 2010). Ezen szabályokból is látszik, hogy a gazdasági elit minél több adófizetőt szeretne. Hazánkban az általam vizsgált, 2004-től tartó időszakra megállapítható, hogy a gyermeket nevelők számára kisebb volt az összesített adóteher, mint az egyedül élő magánszemélyeknek. A jogalkotók a szülők közötti kedvezmény megosztást is fokozatosan elősegítették.

2012 ismét fordulópont volt az adózók életében. Az adójóváírás megszűnt (Kiss, 2013), és a jövedelem feltőkésítése, már nem vonatkozott mindenkire. Véleményem szerint a jogalkotó 2011-ben úgy gondolta, hogy az ország stabilitása miatt szükséges, ha a magasabb jövedelműekre nagyobb teher vonatkozik.

A gazdasági vezetés, úgy döntött, hogy 2012-ben az összevont adóalap 2 millió 424 ezer forintot meg nem haladó részre már nem vonatkozik a szuperbruttósítás. A 2 424 000 forint feletti részre viszont érvényben marad a jövedelemalap feltőkésítése. A személyi jövedelemadó egyetlen kulcsa maradt 16 %-os (NAV, 2022). Meglepő lépés volt, hogy lényegében

progresszív volt a lineáris személyi jövedelemadó rendszer 2012-ben, mert így ismét megjelenhetett, még-ha csak egy évre is a bérek simítása egy limithez.

A 2 424 000 forint eléréséhez pontosan havi bruttó 202 000 forintot kellett keresni. A 202 ezer bőven túllépte a 2012-es minimálbér havi összegét. 2012-ben a minimálbér havi 93 000 Ft volt (1. táblázat). A 93 000 Ft után a havi teher a 16 %-os kulccsal 14 880 Ft volt. 2011-ben a havi adójóváírás maximum 12 100 forint volt (LogSped, 2010), ami, ha maradt volna 2 780 forintos SZJA fizetési kötelezettségnek felelt volna meg. A 2011-es 3 750 forintos adóteher viszont 14 880 forintra nőtt. A minimálbér normál alapját tekintve, egyik évről a másikra 4,8 %-ról 16 %-ra nőtt az SZJA teher. 2012-től a minimálbér adóztatási szempontból már nem számít különállónak, mint korábban, amikor még volt adójóváírás. A változások a legkellemetlenebbül a gyermektelen alacsony jövedelemből élőket érintette. A munkavállalók az adórendszer által arra lettek ösztönözve, hogy minél magasabb bért kínáló munkahelyeket részesítsék előnyben. A minimálbér adóterhének komoly növelése, jelentős forrástöbbletet biztosított a költségvetés számára.

2013-tól a bruttó 2 424 000 forint felletti éves jövedelemmel rendelkezők számára is megszűnt a superbruttósítás. A különböző adóalap csökkentő tételektől eltekintve a 2013-as az első év, amikor lineárisnak tekinthető az SZJA rendszer. A 16 %-os kulcs (NAV, 2022) lényegében azon magánszemélyekre vonatkozott, akiknek vagy nem volt gyermekük, vagy már nem számítottak eltartottnak a gyermekük. Az anyagilag leginkább kitettek már 2012-ben is arányait tekintve nagyobb teherrel szembesültek, mint korábban, 2013, annyi változást hozott, hogy a jövedelemkülönbség a superbruttósítás 2012-es változatának eltörlésével még nagyobb lett.

Az SZJA kulcs 2014-ben és 2015-ben is 16 %-os maradt. A következő változás 2016-ban történt, amikor az egyetlen kulcs 1 százalékponttal 15 %-ra lett csökkentve (NAV, 2022). A minimálbér tekintetében 2015-öt és 2016-ot emelem ki, hogy az 1 százalékpontos változásnak milyen hatása volt az évről-évre emelt minimálbér tekintetében (1. táblázat).

A 2015-ös havi minimálbér 105 000 forint volt, míg a 2016-os 111 000 forint (1. táblázat). A 6 000 forintos havi többlet, kicsit több mint 5,71 %-os emelést jelentett. A 2015-ös havi SZJA teher még a 16 %-os kulccsal, 16 800 Ft volt, 2016-ban, már a 15 %-os kulccsal, 16 650 Ft. Az 1 százalékpontos kulcscsökkentés, tehát havi 150 forinttal kevesebb fizetendő személyi jövedelemadót idézett elő, azok számára, akik semmilyen adóalap kedvezményt nem kaptak. Ez a változás, nem szignifikáns. Amennyiben viszont az SZJA levonása után még fennmaradó részt tekintjük, akkor már látványosabb a változás. 2015-ben 105 000 Ft – 16 800 Ft, összesen 88 200 forint maradt volna a járulékok nélkül. 2016-ban 111 000 Ft - 16 650 Ft, összesen

94 350 Ft állt volna rendelkezésre a járulékok levonás nélkül. A kedvezményben nem részesülő magánszemélyeknél, tehát a járulékok levonása előtt 6 150 forinttal több maradt. A 2015-ös minimálbérnek az előbb említett érték, közel az 5,86 %-a, ami már észrevehető mennyiség. A minimálbérből élők számára, tehát kedvező volt összességében a minimálbér megemelése, és az SZJA kulcs redukálása.

A személyi jövedelem adó kulcsok, illetve a sávhatárok változásairól, a könnyebb áttekinthetőség érdekében készítettem egy táblázatot is.

4. táblázat: A magyar SZJA kulcsok és a sávhatárok változása 2004 - 2022

2004		
Jövedelemcsoportok (Ft)	Fix összegek (Ft)	Jövedelemadó kulcsok (%)
0 - 800 000		18
800 001 - 1 500 000	144 000	26
1 500 001 -	326 000	38
2005		
0 - 1 500 000		18
1 500 001 -	270 000	38
2006		
0 - 1 550 000		18
1 550 001 -	279 000	36
2007 - 2008		
0 - 1 700 000		18
1 700 001 -	306 000	36
2009		
0 - 1 900 000		18
1 900 001 -	342 000	36
2010		
0 - 5 000 000		17
5 000 001 -	850 000	32
2011 - 2015		
		16
2016 -		
		15

Forrás: NAV (2022), Pénzcentrum (2010) alapján saját szerkesztés

A személyi jövedelemadó kulcsban 2016 óta (NAV, 2022) nem történt változás. A koronavírus 2020-as megjelenése után, 2021-ben a magyar gazdasági vezetés úgy döntött, hogy 2022-ben jelentős keresletélénkítésre van szükség. A változtatások közül az SZJA visszatérítés az, ami a magánszemélyeket tekintve a legszélesebb spektrumot érinti. A 2021 szeptemberben megjelenő rendelet, igen megengedő volt. A 2021 bármely napján családi kedvezményre jogosult magánszemély az adókedvezmények levonása utáni részét a személyi jövedelemadójának nem kellett megfizetnie. A megengedő alatt azt értem, hogy a családi kedvezményt nem igénybe vevő magánszemélyek is visszakapják 2022-ben a 2021-ben befizetett személyi jövedelemadójukat. A rendelet szerint a NAV az általa készített bevallási tervezetben érvényesíti a kedvezményt, ha ez valamilyen okból nem történik meg, akkor a magánszemély kiegészítheti. A Portfolio honlapján megtalálható részletes leírásban kiemelték, a kormány becslését, ami 1,9 millió érintettel kalkulált (Csiki, 2021).

A döntés már 2021-ben is igen érdekesnek tűnt, mivel az infláció a korábbi évekhez képest erőteljesebb volt, amit 2022-ben az orosz-ukrán konfliktus még tovább fokozott. A katonai összecsapások 2022. február. 24-én kezdődtek el (Huszák, 2022). Az államháztartás számára, viszont a fogyasztás ösztönzés kedvező lépés volt, mivel az általános forgalmi adó, a termékek és a szolgáltatások többségére 27 %-os (LogSped, é.n.a), míg a személyi jövedelemadó kulcs 15 %-os (NAV, 2022). A lakosság szempontjából az inflációt növelő fogyasztás ösztönzés, viszont hosszú távon drágábbá teheti az életet.

2022 áprilisában 162 ezer olyan 18 év alatti eltartottat nevelő szülő volt, aki benyújtotta a 2021-es évről szóló adóbevallását, és járt neki a családi adóvisszatérítés (Portfolio, 2022b). A családi kedvezményre jogosultak közül a bérbeadás után visszatérített adó, egy sokkal szűkebb kört érint. A lakásbérbeadás után kiutalt összegek, a gazdasági vezetés azon elgondolásával összhangban van, hogy 1 db egységes SZJA kulccsal terhelik meg az adózók jövedelmeit. A végleges kifizetés a családi adókedvezményre jogosultak számára, 2022 júniusában, a 685 milliárd forintot is meghaladta. Az szja-visszatérítés összege eredetileg nem szerepelt a 2022-es költségvetésben (Portfolio, 2022a). Az orosz-ukrán háború, a koronavírus megjelenésével párhuzamosan meginduló nyersanyag áremelkedés, és a kereslet élénkítés, komoly áremelkedéshez vezetett. 2023-ban lehet majd pontosabb képet kapni arról, hogy az általános forgalmi adó bevételek hogyan alakulnak a 2022-es év folyamán. A költségvetés és az adófizetők szempontjából is érdekes adat lesz.

1.1.2. A munkavállalók bérét terhelő járulékok Magyarországon

A hazai adózási szabályok alá eső magánszemélyek esetén fontos kiemelni a járulékterheket is. 2004-től kezdve az a tendencia körvonalazódik, hogy a jogalkotó növeli a magánszemélyek járulékterhelését, míg a személyi jövedelemadó terhét csökkenti. Az elemzett időszak végére, 2022-re, a személyi jövedelemadó teher alacsonyabb lett, mint a járulékterhelés, amennyiben 18 év alatti eltartottal nem rendelkező, és egyben nem olyan személyről beszélünk, aki nem az első házassága első évében jár, és ha nő, nincs 4 gyermeke.

2004-ben még 3 személyi jövedelemadó sáv volt érvényben, 18 %-os kulcs évi bruttó 800 000 forintig, 800 001 - 1 500 000-ig 26 %-os, 1 500 001-től 38 %-os (Munkaügyi Levelek, 2004), addig az összesített járulékterh 13,5 %-os kulcs alapján lett levonva 2004-ben. A munkavállalóknak 2004-ben 4 féle járulékterhük lehetett maximálisan. A magánnyugdíjpénztári tagok nyugdíjjáruléka 0,5 százalékos kulcsú, a nem magánnyugdíjpénztári tagok nyugdíjjáruléka 8,5 százalékos kulcsú, az egészségbiztosítási járulék 4 %-os, míg a munkavállalói járulék kulcsa 1 %-os volt (Kazainé - Holló, 2018).

Látható, amennyiben, az adóköteles jövedelemalap, 800 000 forint alatt volt, akkor a járulékkulcs alacsonyabbnak számított, az adójóváírás hatására lett az SZJA teher alacsonyabb, mint a járulékterh. Az adó és a járulék fogalom nem ugyanazt a cél szolgálja.

„A járulékok pótdó jelleggel kapcsolódnak valamilyen adófizetési kötelezettséghez” (Szilovics, 2016, 22.). Az adók fő előnye egy adóztatási joggal bíró állam számára, hogy szabadon felhasználhatóak. A személyi jövedelemadót a költségvetés elköltheti autópályaépítésére, kórház építésére, új park kialakítására is. A járulékok nem adnak ilyen szabadságot a gazdasági vezetés számára. A járulékok céladó jellegűek, csak a meghatározott célokra lehet felhasználni, általában a nevükben szerepel a járulékoknak, hogy mire fog fordítódni (Szilovics, 2016). A járulékoknak elkülönített költségvetési rendszerük is szokott lenni. Az egészségbiztosítási járulékot nem lehetett nyugdíjemelésre használni, míg a nyugdíjjárulékot orvosi lézer vásárlására.

Hazánkban 2004-től 2011-ig az adó, illetve járulékfizető magánszemélyeket az 5. táblázatban felsorolt négy fő járuléktípus érintette. Technikailag az egészségbiztosítási járulékot két részre bontották, természetbeni egészségbiztosítási és a pénzbeli egészségbiztosítási járulékra (5. táblázat).

5. táblázat: Magánszemélyek által fizetendő járulékok Magyarországon 2004-2011

Adóév	A magánszemélyek által fizetett járulékok (%)				
	Magán-nyugdíjpénztári tagok nyugdíjjáruléka (+tagdíja)	Nem magán-nyugdíjpénztári tagok nyugdíjjáruléka	Egészség-biztosítási járuléka (természetbeni + pénzbeli)	Munkavállalói járuléka, 2010-től Munkaerő-piaci járuléka	Összesen
2004 - 2006.08.31.	0,5 (+8)	8,5	4	1	13,5
2006.09.01. - 2006.12.31.	0,5 (+8)	8,5	6 (4+2)	1,5	16
2007.	0,5 (+8)	8,5	7 (4+3)	1,5	17
2008 - 2010.	1,5 (+8)	9,5	6 (4+2)	1,5	17
2011.	2 (+8)	10	6 (4+2)	1,5	17,5

Forrás: Kazainé – Holló (2018, 60., és 61.) alapján saját szerkesztés

A magánszemélyek járulékkerheivel kapcsolatos táblázathoz fontos egy kiegészítést fűzni. Amennyiben valaki nem volt magánnyugdíjpénztári tag, akkor a nyugdíjjáruléka 2004-ben 8,5 % volt. A magán-nyugdíjpénztári tagok tagdíját úgy lehetett megállapítani, hogy a nyugdíjjárulék mértékéből levonták, a magán-nyugdíjpénztári tagok nyugdíjjárulékát, mely 2004-ben 8,5 - 0,5, tehát 8 % volt (Kazainé – Holló, 2018).

A munkavállalók már hozzászokhattak a járulékok mértékéhez, azt gondolhatták, hogy 2006 végéig bizonyosan 13,5 % marad a járulékkerhük. 2006. szeptember elsejétől viszont összességében 2,5 százalékpontos járulékteher növelés történt, így 16 %-os lett az év végéig fennálló szabályzás szerint. A munkavállalói járuléka 1 %-os kulcsról 1,5 %-ra lett módosítva (5. táblázat). Az egészségbiztosítási járuléka két százalékponttal növelve, összességében 6 %-os teherré vált. A 2006. augusztus 31-ig hatályban lévő 4 %-os kulcsát az egészségbiztosítási járuléknak lényegében a természetbeni egészségbiztosítási járuléka kapta meg, a pénzbeli egészségbiztosítási járulékra pedig 2 százalékot állapított meg a jogalkotó. A járulékkulcs megállapításból az látszik, hogy a gazdasági vezetés azzal kalkulált, hogy az állampolgárok számára fontosabb a közvetlen orvosi és kórházi ellátás, mint az otthon maradás esetén fizetett valamilyen pénzbeli juttatás. A természetbeni egészségbiztosítási járulékéért cserébe közvetlen gyógyítás, kezelés járt, míg a pénzbeli egészségbiztosítási járulékéért cserébe táppénzre, rokkantsági ellátásra lehetett valaki jogosult (Egészségbiztosításom.hu, 2021).

A 2006 szeptemberében életbe léptett változtatások mindösszesen 4 hónapot éltek meg. 2007-ben a két típusú nyugdíjjáruléka a magán-nyugdíjpénztári tagok tagdíja, valamint a munkavállalói járuléka is változatlan maradt. A pénzbeli egészségbiztosítási járuléka kulcsa 1

százalékponttal 2-ről 3 %-ra változott, így az egészségbiztosítási járulékterhe 6 %-ról 7 %-ra változott. Az összesített járulékterhe 16 %-ról 17 %-ra nőtt. (5. táblázat).

A 2007-es szabályzás egy évet élt meg mindössze. A 2008-ban bevezetett járulékterhe kulcsok 2010 végéig maradtak érvényben, bár a munkavállalói járulék, a munkaerő-piaci járulék nevet kapta időközben (Kazainé – Holló, 2018). 2008-tól egy magánszemély jövedelmének járulékterhe maradt összesítve 17 százalék. Az egészségbiztosítási járulékkulcs 1 százalékponttal lett redukálva, ismét 6 %-os lett a kulcs, a pénzügyi egészségbiztosítási járulék lett 3 % helyett ismét 2 %. A magán-nyugdíjpénztári tagok nyugdíjjáruléka lett 1 százalékponttal emelve 1,5 %-ra, a tagdíj maradt 8 % 2008-tól kezdődően, ha valaki pedig úgy gondolta, hogy nincs szüksége másra, elég számára az állami nyugdíjrendszer, akkor a nyugdíjjáruléka 8,5 %-ról 9,5 %-ra lett emelve (5. táblázat).

2010-re a magánszemélyek által egy kevésbé észlelhető változás történt, amiről már 2009-ben is tudhattak. A munkavállalói járulék át lett keresztelve munkaerő-piaci járulékká, ezzel párhuzamosan, másik törvény hatálya alá került át (Kazainé – Holló, 2018).

2010 végén és 2011 elején, egy a nyugdíjkasszát erősen érintő változás történt. A nyugdíjjárulékokkal kapcsolatban 2010 novemberének elején két törvény is született. Az egyik törvény eltörölte a kötelező magán-nyugdíjpénztári tagságot, míg a másik törvény, egészen 2011. december 31-ig az állami nyugdíjkasszába terelte át a magán-nyugdíjpénztári tagok tagdíját is. 2010 decemberében pedig olyan törvény került kihirdetésre, ami alapján, akik 2011. január 31-ig nem lépnek vissza az állami nyugdíjkasszába, azok nem kapnak nyugdíjat az államtól. Végül azoknak kellett nyilatkozniuk, akik magán-nyugdíjpénztári tagok kívántak maradni. A gazdasági vezetés részéről, ez egyértelmű döntés volt, saját maguk szeretnék rendelkezni, az általuk kirótt járulékterhek sorsáról. A tagok 97 %-a az állami nyugdíjrendszerbe lépett, így a közös kasszába közel 3 000 milliárd forint került. A gazdasági vezetés, sokak járulékterhét az állami költségvetés megfelelő számlájára irányította, biztosította, hogy a jövőben befizetett járulék is az államkassza megfelelő számlájára kerüljenek. Ezenfelül ígéretet kaptak arra a járulékfizetők, hogy az állami rendszerben is nyomon követhető lesz, hogy kinek mekkora összeg található az egyéni nyugdíjszámláján (Nyugdíj Másképpen, 2022).

2011-re, a költségvetés tervezői úgy vélték, hogy a magánszemélyek járulékterhelését növelni kell. A nyugdíjjárulék mértéke fél százalékponttal lett növelve, így 10 % lett. A magán-nyugdíjpénztári tagok tagdíja maradt 8 %, így náluk a nyugdíjjárulék kulcs lett 1,5 százalékról 2 százalékra növelve. Az összesített járulékterhe, így 2011-től 17,5 % százalékos kulcs alapján

lett megállapítva (Kazainé – Holló, 2018). A járulékkulcsok összesített mértékének növelése helyett, lehetett volna az egyetlen SZJA kulcs 17 % (Pénzcentrum, 2010), és a magánszemélyek adó és járulékterhelése változatlan maradhatott volna. Utóbbi megoldás kedvezőbb lett volna a kormányzat számára, mivel az adóbevételek, nem csak egy előre meghatározott célra használhatóak fel, míg a járulékbévételekkel kapcsolatban, nincs ilyen szabadság.

2012-re megszületett a döntés, hogy minden adó- és járulékfizető magánszemély nyugdíjjárulék terhe az államkasszába kerüljön befizetésre. A magánnyugdíjpénztárban maradt tagok korábban befizetett tagdíjai továbbra is a pénztárban kamatozhatnak (Nyugdíj Másképpen, 2022). Az adó- és járulékfizetők, így egy kompromisszumos helyzettel szembesültek.

A 2012-es adóévre más változások is történtek a járulékok terén. A pénzbeli egészségbiztosítási járulék 2 %-os kulcsról 3 %-os járulékkulcsra változott. Az egészségbiztosítási járulékterhe, így 6 %-ról egy százalékponttal 7 %-ra nőtt. Az összesített járulékterhelésben is megjelent az egy százalékpontos változás, és 18,5 % lett elvonva a járulékköteles bevételeiből a magánszemélyeknek. 2012-re eltörölték azt a korábban hatályos szabályt, ami alapján nem kellett egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulékot fizetni többek között a jutalmak és a végkielégítések után sem. A jutalmak és végkielégítések után járó kedvezmények 2012-vel való kivezetése, egy jogi kisaput bezárt. Az államkassza számára, a jutalmak és a végkielégítések után a magánszemélyektől nem 10 % folyt be járulékból, hanem 18,5 % az összes járuléktípusból (Adó Online, 2012).

A 2012-től élő összesített járulékterhe, azóta is ugyanannyi, 2020 második felétől a gazdasági vezetés mégis szabadabban tudja felhasználni ezen bevételeit. A 4 db különálló járulék 2020. július elsejétől társadalombiztosítási járulék néven egybe lett olvasztva, az összesített teher maradt 18,5%. Az egyedüli járulék, a korábbiak közül, amely külön is fennmaradt, az a nyugdíjjárulék. A 10 %-os nyugdíjjárulék fizetési kötelezettség két fő terület esetén van jelen. Az egyik terület az álláskeresői támogatásban részesülők, a másik pedig az egyházi szolgálati viszonyban lévő egyházi személyek (NAV, 2021). Az álláskeresői támogatásban részesülők, így jogosultak lehetnek jövőbeli nyugdíjra. A járulékterhe esetében is a személyi jövedelemadóhoz hasonlóan, az utóbbi pár évben stabilitás jellemző. A járulékoknál az összesített teher 2012 óta állandó (NAV, 2021), a személyi jövedelemadó esetében 2016 (NAV, 2022) óta változatlan, leszámítva a nem teljes körű adóvisszatérítést, ami 2022-ben történt (Portfolio, 2022a). A stabilitás a munkáltatók és a munkavállalók számára is fontos.

1.1.3. Az általános forgalmi adó kulcsok alakulása Magyarországon

Az általános forgalmi adó a magánszemélyek adóterhelését tekintve a legkomolyabb közvetett adóteher. A közvetett adók esetén az adó alanya, és a tényleges megfizetője különválnak. Az adó alanya a törvények szerint, az, aki az adót bevallja és a költségvetésbe ténylegesen befizeti. Hazánkban jellemzően ez valamilyen vállalat, vagy egyéni vállalkozó feladata. A tényleges adófizetők, azon magánszemélyek, akik a valóságban a terhet viselik, tehát a végső fogyasztók (Szilovics, 2016). Az általános forgalmi adó áterhelésének mértéke az adott piaci szegmens írott és íratlan szabályaitól, valamint attól is függhet, hogy szabad a verseny vagy sem.

Magyarországnak az Európai Unióba való belépésének napján lépett hatályba 2004. május elsején (Európai Unió, é.n.a), az akkor aktuális hazai ÁFA kulcs szabályozás. 3 kulcs volt érvényben, melyek közül, az amelyik a legtöbb termékre vonatkozott, tehát általánosnak volt tekinthető, az a 25 %-os kulcsú volt. A két kedvezményes kulcs a 15 %-os és az 5 %-os volt (LogSped, é.n.a). Ezen kulcsok előnye, hogy viszonylag könnyű volt velük számolni. A 2000-es évek előtt az alapélelmiszerek tekintetében volt olyan időszak, hogy nem terhelte az állam ténylegesen általános forgalmi adóval őket (bővebben lásd: Gorjanecz, 2020).

6. táblázat: A legmagasabb ÁFA kulcs alakulása Magyarországon 2004. május elsejétől

Időpont	A legmagasabb ÁFA kulcs mértéke (%)
2004.05.01. - 2005.12.31.	25
2006.01.01. - 2009.06.30.	20
2009.07.01. - 2011.12.31.	25
2012.01.01.-től	27

Forrás: LogSped (é.n.a) alapján saját szerkesztés

2006-ban az áfakulcsok tekintetében két fő változás történt. Az első, a legmagasabb ÁFA kulcsot érintette, amely az erről szóló táblázat adataiból megállapíthatóan 5 százalékponttal alacsonyabb lett, 20 % lett az új mértéke (6. táblázat). A magánszemélyek számára nem túl előnyös, hogy a szolgáltatások és a termékek többsége a legmagasabb általános forgalmi adó kulcs szerint van adóztatva. 2006. szeptemberétől már nem három ÁFA kulcs, hanem kettő volt érvényben. Az első kedvezményes 15 %-os kulcs meg lett szüntetve, és a korábban a hatálya alá eső szolgáltatások és termékek átkerültek a 20 %-os kulcshoz, míg az 5 %-os kulcs változatlanul megmaradt (LogSped, é.n.a).

A 2009-ben hatalmon lévő gazdasági vezetés év közben úgy döntött, hogy ismét legyen három darab ÁFA kulcs. A legmagasabb hazai ÁFA kulcsról szóló táblázat adataiból megállapítható, hogy 2009. júliusától a legmagasabb kulcs ismét 25 %-os. Ezzel a lépéssel párhuzamosan ismét

két kedvezményes kulcs lett törvénybe iktatva. Az első kedvezményes kulcs, a 2006 szeptember előtti értékéhez képest 3 százalékponttal magasabban lett meghúzva míg a második kedvezményes kulcs változatlanul 5 %-os maradhatott (LogSped, é.n.a).

A 2010-es kormányváltás után adóztatás terén a meghatározó gondolat az lett, hogy a bérjövedelem adóztatása kisebb szerepet kapjon, míg a fogyasztás adóztatása nagyobb. 2012-től a fogyasztás adóztatásnak növelése érdekében a szolgáltatások és termékek legnagyobb részére vonatkozó ÁFA kulcs 27 %-os lett (LogSped, é.n.a). A 2 százalékpontos emelés, önmagában nem olyan nagy emelés, viszont, ha azt nézzük, hogy Európában hazánkban a legmagasabb a felső kulcs 2012 óta az általános forgalmi adó tekintetében, akkor már szignifikánsabb az emelés hatása. 2012-ben a legmagasabb általános kulcs tekintetében Dánia és Svédország volt a második 25 %-os kulccsal. 2011-ben, még a magyar általános ÁFA kulcs az első helyen osztozkodott, a két Észak-Európában található Európai Unió tagállammal. A legalacsonyabb általános kulcsot Luxemburg alkalmazta, 15 %-os mértékkel. (Eurostat, 2012).

2022-ben Magyarország továbbra is a legmagasabb általános ÁFA kulcsot alkalmazza, ami 27 %-os. A második helyen Dánia, Horvátország és Svédország osztozik 25 %-os kulccsal. A magyar általános kulcs, tehát annyira nem kiugró, amennyiben az egész Európai Uniót tekintjük. A legalacsonyabb általános ÁFA kulcsot Luxemburg alkalmazza 2022-ben is az EU-ban, 17 %-os mértékűt (Enache, 2022).

1.2.1. Írország személyi jövedelemadó rendszere Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozásától kezdve

Írország egy szigetország, angolszász megközelítés móddal, hasonló területű ország, mint Magyarország. A szigetország személyi jövedelemadó rendszerében egy ideig hasonlóságok figyelhetők meg, utána különbségek, amennyiben hazánkkal hasonlítjuk össze. A legnagyobb különbség a két ország között, a magyar gazdasági vezetés döntésének köszönhetően alakult ki 2011-től kezdve.

Az írországi adatokkal kapcsolatban fontosnak tartom kiemelni, hogy nem Nagy-Britannia része a szigetország, így az adatok nem angol fontban, hanem euróban fognak szerepelni. Az ír gazdaság is élt át nehézségeket hazánkhoz hasonlóan a válság alatt, az egy főre jutó reál GDP adatok alapján (Eurostat, é.n.b) jó helyzetben voltak már hazánk Európai Unióba való belépésének évében 2004-ben is (Európai Unió, é.n.a). Írország 1973-ban lett tagja az Európai Unió jogelődjének az Európai Gazdasági Közösségnek, még Nagy-Britanniával együtt (Európai Unió, é.n.b; Németh, 2020).

A reál GDP-re szokás mondani, hogy az adott ország tényleges teljesítményét mutatja. A reál GDP esetén a módosulás, az áruk és a szolgáltatások adott időszakban történő mennyiségi változását mutatja (Williamson, 2009). A reál GDP számítása során az alábbi képlet gyakran alkalmazott: $(\text{nominális GDP} / \text{implicit GDP-deflátor}) \cdot 100$ (Elemzéseközpont, 2022; Williamson, 2009). A nominális GDP, a GDP adat módosulásából az a rész, amely az árszínvonalnak a változásából ered. Az árszínvonal alatt pedig, az adott gazdaságban számba vehető összes áru és szolgáltatás átlagárát értjük. Az implicit GDP-deflátor, $(\text{nominális GDP} / \text{reál GDP}) \cdot 100$ képletből származtatható. Az implicit GDP deflátor előnye a fogyasztói árindexszel szemben, hogy a kormányzat és a vállalatok különböző gazdasági műveleteit is figyelembe veszi (Williamson, 2009). A magánszemélyek nem szoktak autópályát építeni, ez jellemzően az állami vásárlások között szerepel, a kőolaj feldolgozása sem jelenik meg, mivel a különböző üzletekben a magánszemélyek már valamilyen feldolgozott formáját veszik meg.

A reál GDP/fő meghatározása, során az adott évi reál GDP-t kell elosztani az adott évi átlagos lakosság számmal (Eurostat, é.n.b). Az adott évi lakosságszám meghatározása, az egyik legkritikusabb pont, a reál GDP/fő meghatározásához. A népszámlálások különböző nehézségek miatt, nem érik el a 100 %-os pontosságot. A hatékonyabb népszámlálási módszereket alkalmazó országokban, arányaiban magasabb lakosságszámot mutatnak ki, míg a kevésbé hatékonyan teljesítő országokban kisebb a pontossági arány. A kevésbé hatékony mérés pedig azt okozza, hogy a reál GDP/fő adatoknál kisebb eltérést láthatunk az országok között, mint amit akkor kapnának a statisztikusok, ha minden ember szerepelne a statisztikában.

2004-ben az egy főre jutó reál GDP Luxemburgban volt a legmagasabb az EU tagállamai közül, 78 660 euró. 2004-ben Írország ezen a ranglistán a harmadik helyett foglalta el, 38 190 eurós értékkel, addig hazánk a 21. legmagasabb egy főre jutó reál GDP adattal, 9 530 eurós értékkel állt. Az Európai Unió, 2004-től 25 tagországot számlált (Európai Unió, é.n.b; Európai Unió, é.n.c; Eurostat, é.n.b).

A pénzügyi válság Írországot is rosszul érintette. Az egy főre jutó reál GDP rangsorban, 2008-ban Luxemburg volt az élen 86 330 eurós értékkel. Írországból ugyan 2004-hez képest 38 580 euróra nőtt az egy főre jutó reál GDP, ez már csak az 5. helyre volt elegendő az EU-s tagállamokat tekintve. Magyarországon 2008-ban 10 530 euró volt az egy főre jutó reál GDP, amely a 22. helyre volt elégséges. 2008-ban már 27 tagországgal rendelkezett az Európai Unió, mivel 2004-hez képest Bulgáriával és Romániával bővült a közösség (Európai Unió, é.n.b.; Európai Unió, é.n.c; Eurostat, é.n.b).

A legfrissebb egy főre jutó reál GDP adatok a 2021-es évről állnak rendelkezésre. A 2021-es éllovas is Luxemburg volt, 86 550 eurós értékkel. Írország a pénzügyi világválsághoz képest 3 helyet javított, feljött a második helyre, a 70 530 eurós értékkel. Luxemburg 0,25 %-al magasabb értéket ért el a válság óta, míg Írország állampolgárai, közel 83 %-al magasabb adattal találkozhatnak. Magyarország Írországgal szemben nem javított a helyezésén, és a 23. helyre csúszott (Eurostat, é.n.b). 2008-hoz képest változás, hogy Horvátország belépett az Európai Unióba 2013-ban, míg Nagy-Britannia 2020. január 31-én kilépett hivatalosan is a közösségből, tehát ugyanúgy 27 tagország volt 2021-ben is, ahogyan 2008-ban is (Európai Unió, é.n.b; Európai Unió, é.n.c; Németh, 2020). A 2019-es brit értéket, a 32 910 eurót figyelembe véve, amennyiben tagok maradtak volna, inkább a 24. helyen lenne hazánk. Magyarországon az egy főre jutó reál GDP 13 660 euró volt. A 2008-ra vonatkozó adathoz képest, a 2021-es adat 29,72 %-al nagyobb, tehát közel 30 %-al magasabb értéket mutat (Eurostat, é.n.b). A forint leértékelődését is figyelembe véve, megállapítható, hogy az íreknél komoly fejlődés történt, így érdemes őket figyelemmel követni.

2004-ben, és azóta is az ír jövedelemadó rendszer progresszív. A progresszív adók lényege, hogy több kulcs van, és minél nagyobb az adó alapja, annál nagyobb kulcs vonatkozik a határ feletti értékre, úgy, hogy közben az alatta lévő részre alacsonyabb mértékű kulcs vonatkozik. Az ír magánszemélyek adóztatásánál fontosnak tartom kiemelni, hogy nem személyi jövedelemadó (Personal Income Tax) van náluk érvényben, hanem jövedelemadó (Income Tax). Írországban, ugyanis nem feltétlenül egy magánszemélyre vonatkozik a jövedelemadó. Házastársak esetén mindkét fél jövedelmét figyelembe veheti az adóhatóság, ezt lényegében családi adóztatásnak is hívhatjuk.

Az ír szabályok véleményem szerint alkalmasak arra, hogy ha a házastársak jövedelme eltérő nagyságú, de együttes jövedelmük a határ alatt van, akkor a házastársak számára fennálló maximális kedvezményt tudják igénybe venni. A gazdasági vezetés, így elejét tudja venni a trükközéseknek, közben mégis támogatást biztosít a házastársaknak, és a gyermeket nevelőknek (Revenue Commissioners, 2007).

7. táblázat: 2004 és 2010 között érvényes jövedelemadó kulcsok Írországban

2004		
Jövedelemcsoportok (€)	Fix összegek (€)	Jövedelemadó kulcsok (%)
0 - 28 000		20
28 001 -	5 600	42
2005		
0 - 29 400		20
29 401 -	5 880	42
2006		
0 - 32 000		20
32 001 -	6 400	42
2007		
0 - 34 000		20
34 001 -	6 800	41
2008		
0 - 35 400		20
35 401 -	7 080	41
2009-2010		
0 - 36 400		20
36 401 -	7 280	41

Forrás: Revenue Commissioners (2007), Revenue Commissioners (2012) alapján saját szerkesztés

2004-ben Írországban a jövedelemadó szabályozás többértű volt. Alapvetően két kulcsos jövedelemadóról van szó, de az alap kulcs határa függött attól, hogy valaki egyedül él-e, gyermeket nevel-e, vagy házas. Az egyedülálló, gyermek nélküli és egyben nem özvegy magánszemélyek jövedelmének első 28 000 eurójára 20 %-os jövedelemadó kulcs vonatkozott. Az egyedülállók közül, akinek a 28 000 eurót meghaladta az éves jövedelme, a 28 000 feletti értékre 42 %-os kulcs vonatkozott (7. táblázat; Revenue Commissioners, 2007).

Eltartott gyermek esetén a magánszemélynek a jövedelmüknek az első 32 000 eurójára vonatkozott, a 20 %-os kulcsú jövedelemadó. A 32 000 euró feletti részre pedig 42 %-os vonatkozott. Házastársak esetében, amennyiben közös adóalanyiságot választottak, két jövedelemhatár volt érvényben, attól függően, hogy egy kereső, vagy két kereső volt a házastársak között (Revenue Commissioners, 2007).

Az egykeresős házastársi közös adóalanyiség esetén, a 20 %-os kulcs 37 000 euróig vonatkozott, míg felette 42 %-os kulcs volt érvényben. A kétkeresős házastársi közös adóalanyiség esetén pedig, az első 37 000 euró + maximálisan 19 000 euró, tehát maximum 56 000 euróig lehetett 20 %-os jövedelemadó kulcsot figyelembe venni, 56 001 eurótól, már mindenképp 42 %-os kulcs volt érvényben (Revenue Commissioners, 2007).

8. táblázat: A minimálbér alakulása Írországból 2004-2022

Év	Minimálbér havi összeg (1.félév), €
2004	1 073,15
2005	1 183,00
2006	1 292,85
2007	1 402,70
2008	1 461,85
2009	1 461,85
2010	1 461,85
2011	1 461,85
2012	1 461,85
2013	1 461,85
2014	1 461,85
2015	1 461,85
2016	1 546,35
2017	1 563,25
2018	1 613,95
2019	1 656,20
2020	1 656,20
2021	1 723,80
2022	1 774,50

Forrás: Eurostat monthly minimum wages (é.n.a) alapján saját szerkesztés

Magyarország esetében is kiemelt a minimálbér adózását, így ezt folytatom Írország esetében is. Hazánkban 2004-ben a minimálbér, az erről szóló táblázat adatai alapján 201,9 euró volt havonta (1. táblázat). Írországból ekkor a minimálbér 1 073,15 euró volt havi rendszerességgel (8. táblázat). A reál GDP/fő adatok alapján nem meglepő, hogy az ír havi minimálbér 2004-ben, majdnem az 5,32-szerese volt a magyarnak. A magyar minimálbér, érdekességképpen, 2022-ben havi 541,73 euró (1. táblázat). Magyarország esetében érdemes kiemelni, az árfolyam torzító hatását, a nagyságrendekről, így is valós képet láthatunk. A 2004-es ír havi minimálbér, még a 2022-es magyar adatnak is, több mint az 1,98-szorosa (1. táblázat; 8. táblázat). A 2022-es ír minimálbér viszont, már 1 774,5 euró havonta (8. táblázat). Az

abszolút különbség tovább nőtt, a 2004-es 871,25 euróról, 2022-re 1 232,77 euróra. A relatív különbség ezzel szemben csökkent, 2004-ben még az ír havi minálbér értéke euróban kifejezve, a magyar adat közös európai pénznemben kifejezett értékének 5,32-szerese volt, addig 2022-ben már „csak” közel a 3,28-szorosa (1. táblázat; 8. táblázat).

Az ír személyi jövedelemadó rendszerben a kedvezmények is attól függtek, hogy valaki egyedülálló, házas, özvegy, vagy eltartott gyermeket nevelő, a kedvezmények a törvényhozók által ezen csoportban, 16 éves kor alatt tekintették eltartottnak, a fiatal magánszemélyeket (Revenue Commissioners, 2007).

A gyermekek számától függően az ír magánszemélyek további könnyítést kaptak. Két 16 éven aluli eltartott gyermekig, fejenként plusz 575 euróval tolódott kiejebb az alsó 20 %-os kulcs határa. Házastársak esetén 2 keresős modellben, két 16 éven aluli gyermekkel, így az alsó kulcs határa 38 150 euróra nőtt, a 37 000 euróról. Amennyiben a szülők 38 000 euró éves jövedelemmel rendelkeztek együttevén, akkor 7 820 euró helyett, 7 600 eurót vontak le tőlük, az adójóváírást nem számítva (Revenue Commissioners, 2007).

A harmadik gyermektől 830 euró könnyítés járt. Két keresős, 3 fő 16 éven aluli eltartottat nevelő család esetén, ha 38 400 euró volt a család éves jövedelme, akkor a jövedelemadó 7 988 euró helyett, 7 680 euró került tőlük levonásra. A harmadik gyermek miatt, ugyanis a 37 000 eurós határa az alsó jövedelemadó sávnak $2 \cdot 575$ plusz $1 \cdot 830$ euróval tolódott, így 38 980 euróig a kisebb kulcs vonatkozott (Revenue Commissioners, 2007).

Az ír jövedelemadó rendszer 2004-ben nem volt egyszerű, a jövedelemadó fizetésmentességi határa kortól, és párkapcsolati státusztól is függött. A 65 év alatti egyedülálló, vagy özvegy magánszemélyek esetén a jövedelemadómentesség 5 210 euróig járt. A 65. életévüket betöltőknek, illetve, a 65 évnél idősebbeknek, amennyiben egyedülállók vagy özvegyek voltak, akkor 15 500 euró éves jövedelemig szólt a mentesség. Házas magánszemélyek esetében az egyedülálló, vagy özvegy magánszemélyek korcsoport szerinti kedvezményének a duplája volt a határ. A 65 éven aluliak számára, a jövedelemadó mentességi határ 10 420 euró, 65 éves vagy idősebbek számára 33 000 euró/év (Revenue Commissioners, 2007).

9. táblázat: Az adójóváírás mértékének alakulása Írországban 2004-2022

Év	Egyedülállónak járó kedvezmény (€)	Munkavállalói kedvezmény (€)	Adójóváírás összesen (€)
2004	1 520	1 040	2 560
2005	1 580	1 270	2 850
2006	1 630	1 490	3 120
2007	1 760	1 760	3 520
2008-2010	1 830	1 830	3 660
2011-2021	1 650	1 650	3 300
2022	1 700	1 700	3 400

Forrás: Chartered (é.n.), OECD (2004), PwC (2016), PwC (2018), PwC (2020), (PwC 2022), Revenue Commissioners (2007), Revenue Commissioners (2012), Revenue Commissioners (2013), Revenue Irish Tax and Customs (2022d) alapján saját szerkesztés

Írországban is volt 2004-ben adójóváírás. A jövedelemadó kulcs kivetéshez hasonlóan, itt is számított, hogy egyedülálló, özvegy vagy házas az adott magánszemély. Az egyedülállók 1 520 euró adójóváírásra voltak jogosultak, a házasok 3 040 euróra együttesen, mivel ők ketten vannak. Írországban, nem csak egy adójóváírásban részesült a dolgozók többsége. A munkavállalók számára ugyanis volt egy másik adójóváírás, amit igénybe vehettek. Ez az adójóváírás akkor járt, ha valakinek a PAYE (fizess, amint keresel) rendszerben keletkezett jövedelme. A cég tulajdonosok és házastársuk, vagy velük élettársi kapcsolatban élők, ezt nem vehették igénybe. Az ír adójóváírásról szóló táblázatban, munkavállalói kedvezményként említettem meg ezt az adójóváírást, ami 2004-ben éves szinten 1 040 euró volt. (9. táblázat; OECD, 2004; Revenue Commissioners, 2007).

A gyermeküket egyedül nevelőkre is gondolt az ír jogalkotó. Az egyedülállónak járó 1 520 euró adókedvezmény mellé járt számukra további 1 520 euró, így annyi kedvezményben részesültek, mint a 16 éven aluli eltartottal nem rendelkező házaspárok. Cselekvőképtelen gyermek esetén további 500 euró adókedvezményt vettek figyelembe az egyedülálló gyermeket nevelő adózóknál. Eltartott rokon esetében további 60 euró adókedvezmény volt érvényben. Az előbb felsorolt kedvezmények mellett, az ebben a bekezdésben taglalt magánszemélyeknek a jövedelemadó mentes sávja 10 373 euróig volt kitolva (Revenue Commissioners, 2007).

Írországban a vak magánszemélyek 800 euró személyi kedvezményt kaptak, illetve a jövedelemadó mentességi határnál is kedvezmény illette meg őket. Náluk a jövedelemadómentesség 205 euróval lett megemelve. A házastársaknál az ír szokásoknak

megfelelően az egy személyre jutó értékek dupláját lehetett számításba venni (Revenue Commissioners, 2007).

A cselekvőképtelenek gondozását végző magánszemélyek szolgáltatásának igénybevétele esetén a teljes évre 30 000 euró adókedvezményt lehetett felhasználni. Ezenfelül az igénybe vevő személyek adójóváírását 1 040 euróval lehetett maximálisan kiegészíteni, míg az ápolást végző magánszemélyek a jövedelmük mellé, még további extra 770 euró adójóváírást kaphattak (Revenue Commissioners, 2007).

A következő bekezdésben az ír minimálbér jövedelemadó terhelésére fogok kitérni. Az eddigiek alapján látható, hogy az egyedülállók számára kevésbé kedvező az adórendszer, így a minimálbérnél csak rájuk fogok koncentrálni, ahogyan azt hazánkban is tettem. Írország esetében a 65 év alattiakat vizsgálom, mivel 65 éves kortól, más volt a jövedelemadómentességi határ.

Az ír minimálbérről szóló táblázat alapján, 2004-ben a havi összeg 1 073,15 euró volt, amit bérjövdelemként kereshettek. Az éves bruttó bér $12 \cdot 1\,073,15$, összességében 12 877,8 euró volt. A 65 éven aluli minimálbérből élőknek nem volt jövedelemadó mentességük. Mivel 28 000 euró alatti összegről van szó, így a jövedelemadó kulcs 20 %-os volt számukra. Az adóteher, adójóváírás nélkül 2 575,56 euró lett volna 2004-ben. Az egyedülállók számára, ha egészségesek voltak, 1 520 euró személyi és 1 040 euró munkavállalói adójóváírásra váltak jogosulttá. Az adójóváírások együttes mértéke 2004-ben 2 560 euró volt. A cselekvőképtelenek gondozásával foglalkozók számára további adókedvezmény is járt, azok alapján, ami a Revenue Commissioners-ből kiolvasható, valószínűleg nem minimálbért kerestek. Az egészséges egyedülállók számára a jövedelemadó teher 2004-re úgy alakult ki, hogy a 2 575,56 euróból levonták a 2 560 eurót, a havi bérből élők esetén ez történhetett havi bontásban is. 2004-ben a 65 éven aluliak minimálbérének jövedelemadója 15,56 euró volt. Közel 0,12 % volt a jövedelemadó teher effektív kulcsa (7. táblázat; 8. táblázat; 9. táblázat; OECD, 2004; Revenue Commissioners, 2007).

A 2005-ös évtől kezdve, a 65 éven aluli egyedülálló munkavállalók jövedelemadó terhelésére fogok koncentrálni. A 2005-ös évet azért emelem ki, mert ez volt az első teljes év, amit Magyarország, már az Európai Unióban töltött (Európai Unió, é.n.a). Az alapkulcs maradt 20 %-os, a határa 28 000 euróról 29 400 euróra lett emelve. A 29 400 eurót meghaladó jövedelemrészre 42 %-os jövedelemadó vonatkozott a 2005-ös adóév során. A 65 év alatti korosztálynál az éves szinten 5 210 eurónál többet nem keresőknek nem kellett jövedelemadót fizetniük. Az egyedülállók számára járó adójóváírás mértéke 1 520 euróról 1 580 euróra lett emelve.

Az egyedülállók közé tartozott 2005-ben az, aki nem volt házas, özvegy és 16 éven aluli eltartott sem élt vele együtt. A munkavállalók által igénybevehető adójóváírás mértéke 1 040 euróról 1 270 euróra lett növelve (7. táblázat; 9. táblázat; Revenue Commissioners, 2007).

Az ír minimálbérrel szülő táblázat adatai alapján a 2004-es 1 073,15 eurós havi összeg 2005-re 1 183 euróra lett emelve. A 2005-ös havi bruttó ír minimálbér, közel 10,24 %-al volt magasabb a 2004-es juttatáshoz képest. 2005-ben az éves minimálbér Írországból 14 196 euró volt. A minimálbér jövedelemadó terhe, csak az alap adójóváírás figyelembevételével, 2 839,2 – 1 580, tehát összességében 1 259,2 euró volt. A munkavállalók, akik a PAYE rendszer tagjai voltak, viszont további 1 270 euró munkavállalói kedvezményre váltak jogosulttá. Az 1 259,2-ből, az 1 270 eurót levonva megállapítható, hogy 2005-ben a minimálbér jövedelemadó mentes volt (7. táblázat; 8. táblázat; 9. táblázat; Revenue Commissioners, 2007).

A 2008-as év Írországból ismét változásokat eredményezett, a jövedelemadóztatás terén. A 2007-es év nagyobb része még pozitív gazdasági környezetben telt, így a 2008-as változások még az ír magánszemélyek számára kedvezőek voltak. Az ír minimálbér is 2016 előtt, utoljára a 2008-as évre lett megemelve. Az alap 20 %-os kulcs a jövedelmek első 35 400 eurójára voltak érvényben az egyedülálló magánszemélyeket tekintve, a felső kulcs maradt 41 %-os (7. táblázat; 8. táblázat; Revenue Commissioners, 2012). 2008-tól már nem mentesülhettek a jövedelemadó (Income Tax) alól a 65 éven aluli adófizetők (Revenue Commissioners, 2009). A korábbi trendeknek megfelelően az egyedülállók által felhasználható adójóváírás éves mértéke tovább nőtt 2008-ra, az aktuális mértéke 1 830 euró lett. A 2008-as adóévben a munkavállalók, akik a Pay As You Earn (PAYE) rendszer tagjai voltak, 1 830 euró további kedvezményben részesülhettek (9. táblázat; Revenue Commissioners, 2012).

Az ír gazdasági vezetés a rendelkezésére álló adatok alapján, úgy ítélte meg, hogy 2008-ra is tovább emelhetik a havi minimálbér összegét. A 2008-as új érték 1 461,85 euró lett havonta. Az ír minimálbér éves bruttó összege egészen 17 542,2 euróra emelkedett. A minimálbér éves jövedelemadó terhe úgy alakult ki, hogy a 20 %-os kulcs alapján megállapított 3 508,44 eurós fizetési kötelezettség, a kétféle adójóváírás mértékével együtt lett csökkentve, összesen 3 660 euróval. Az egyedülálló ír magánszemélyek, akik egész évben minimálbért kerestek, így mentesültek a jövedelemadó fizetési kötelezettség alól (7. táblázat; 8. táblázat; 9. táblázat; Revenue Commissioners, 2012).

A 2009-es év különleges Írország esetében is. A pénzügyi válság 2008-ban már a szigetországból is olyan problémákat okozott, amit Írországból is a jövedelemadó rendszer átszabásával is kívántak orvosolni.

Írország vezetői már 2009-ben alkalmazták azt a módszert, amit Magyarország csak 2010-ben (LogSped, 2009; Revenue Commissioners, 2012). A jövedelemadóztatás során alkalmazott formula a jövedelemalap feltőkésítése volt. A szigetországban viszont sokkal enyhébb volt a teher növelés, szemben hazánkkal. Az angolszász gazdasági felfogásra jellemzőbb, hogy kevésbé túlszabályozott, így a válságok náluk rövidebb ideig tartanak, komoly hirtelen visszaeséssel és gyors kiigazítással.

2009-től 5 jövedelem feltőkésítési kulcs volt érvényben Írországban. Az elemzésem szempontjából az egyetlen releváns kulcs az 1,67 %-os volt, amely a 75 036 euróig terjedő éves jövedelem részletekre vonatkozott. A második kulcs 3 %-os volt, a 75 037 és a 100 100 euró közötti részre vonatkozott. A harmadik kulcs 3,33 százalékos volt, a jövedelmek 100 101 és 174 980 euró közötti részére vonatkozott. A negyedik kulcs 4,67 %-os volt, ami 174 981 és 250 120 euró közötti részre volt érvényben. A legmagasabb kulcs is „csupán” öt százalékos volt, ami 250 121 eurótól volt érvényben (Revenue Commissioners, 2012).

Írországban enyhítés is életbe lépett párhuzamosan a jövedelemalap feltőkésítéssel. A jövedelemalap 36 400 euróig terjedő részére vonatkozott a 20 %-os kulcs, 2008-ban még 35 400 euró volt ennek a határa, amennyiben valaki 16 éven aluli gyermek nélküli egyedülálló, nem özvegy magánszemély volt. A magasabb jövedelemadó kulcs maradt 41 %. 2009 fordulópont volt az adójóváírások esetében is. A 2004-től tartó vizsgálatom során ez volt az első év, amikor nem emelte a gazdasági vezetés egyik értékét sem, így 2009-ben maradt a 2008-as szintjén, az összesített kedvezmény 3 660 euró/év (7. táblázat; 9. táblázat; Revenue Commissioners, 2012).

A minimálbér az adójóváírásokhoz hasonlóan 2009-ben nem nőtt, először az általam vizsgált időszakban a szigetországban. A 2009-es havi minimálbér maradt 1 461,85 euró, míg az éves értéke 17 542,2 euró. Az Income Levy 2009-től érvényben volt, így a 17 542,2 eurót a megfelelő kulccsal, jelen esetben az 1,67 %-os mértékűvel kellett beszorozni a jövedelemalap megállapításához. $17\,542,2 \cdot 1,0167$, pedig 17 835,15 eurót eredményezett. A jövedelemadó kulcs maradt 20 %-os, adójóváírás nélkül 3 567,03 eurót kellett volna fizetni. Az adójóváírások levonásával alakult ki azon egyedülállóknek a jövedelemadó terhük, akik minimálbért kerestek a 2009-es évben. A 3 567,03 euróból a 3 660 eurót levonva, 0 euró volt a terhük. (7. táblázat; 8. táblázat; 9. táblázat; Revenue Commissioners, 2012).

Az ír gazdaság, a reál GDP/fő adatok alapján komolyan visszaesett a pénzügyi válság hatására. 2007-ben még az egy főre jutó reál GDP a szigetországban 41 270 euró volt, addig 2011-ben is

még 36 860 euró volt, a mélypont 2009-ben érkezett el a 2007-2011-ig tartó időszakban 36 270 eurós értékkel (Eurostat, é.n.b).

10. táblázat: A USC kulcsok alakulása Írországbán 2011-2017

71 éven aluliak USC terhe		
Jövedelemcsoportok (€)	Fix összegek (€)	USC kulcsok (%)
2011-2014		
0 - 10 036		2
10 037 - 16 016	200,72	4
16 017 - 100 000	439,88	7
100 001 -	6 318,69	10
2015		
0 - 12 012		1,5
12 013 - 17 576	180,18	3,5
17 577 - 70 044	374,89	7
70 045 -	4 047,58	8
100 001 - (Önálló tevékenység)	6 443,98	11
2016		
0 - 12 012		1
12 013 - 18 668	120,12	3
18 669 - 70 044	319,77	5,5
70 045 -	3 145,40	8
100 001 - (Önálló tevékenység)	5 541,80	11
2017		
0 - 12 012		0,5
12 013 - 18 772	60,06	2,5
18 773 - 70 044	229,04	5
70 045 -	2 792,59	8
100 001 - (Önálló tevékenység)	5 188,99	11

Források: Chartered (é.n.), PwC (2016), PwC (2018), Revenue Commissioners (2012), Revenue Commissioners (2013) alapján saját szerkesztés

2011-től ismét változások léptek életbe az ír magánszemélyek jövedelemadóztatását tekintve, ezért fontosnak tartom bemutatni, hogy melyek voltak ezek. Az Income Levy-t felváltotta a Universal Social Charge (Egyetemes Szociális Díj). A Universal Social Charge, rövidítve USC az Income Levy-vel szemben nem a jövedelemalapot tőkésítette fel, hanem kvázi jövedelemadóként viselkedett és a magánszemélyek teljes jövedelemalapja alapján lett kiróva (Revenue Commisioners, 2012).

Az ír magánszemélyek USC terhe, akik nem érték el a 71 éves kort, a 10 036 euróig terjedő részre 2 százalék volt. A 10 037 – 16 016 euróig terjedő részre 4 százalékos USC vonatkozott, míg 16 017 eurótól terjedőre 7 %-os. A 70 évesnél idősebbek számára két USC kulcs volt érvényben, 2011-ben. Az első kulcs, megegyezett, a 71 évnél fiatalbaknál lévővel, a második kulcs, a 10 037 eurótól terjedő részre 4 %-os kulcsot állapított meg. 100 000 euró feletti részre kortól független, pedig egy speciális 10 %-os kulcs vonatkozott. Az egyetemes szociális díj alól hivatalosan lehetett mentesülni, a gyakorlatban viszont nehezen, mivel 4 003 euró éves jövedelem felett már fizetni kellett. A 2011-es ír éves minimálbérnek, a 4 003 euró, a 22,82 százaléka volt (8. táblázat; 10. táblázat; Revenue Commissioners, 2012).

11. táblázat: A jövedelemadó szabályozás alakulása Írorszában 2011-2022

2011-2015		
Jövedelemcsoportok (€)	Fix összegek (€)	Jövedelemadó kulcsok (%)
0 - 32 800		20
32 801 -	6 560	41
2016		
0 - 33 800		20
33 801 -	6 760	40
2017		
0 - 33 800		20
33 801 -	6 760	41
2018		
0 - 34 500		20
34 501 -	6 900	40
2019-2021		
0 - 35 300		20
35 301 -	7 060	40
2022		
0 - 36 800		20
36 801 -	7 360	40

Forrás: Chartered (é.n.), PwC (2016), PwC (2018), PwC (2020), PwC (2022), Revenue Commissioners (2012), Revenue Commissioners (2013), Revenue Irish Tax and Customs (2022d) alapján saját szerkesztés

Az ír törvényalkotók a jövedelemadó sávok határában is kifejezésre juttatták a lakosság számára, hogy nem gondolják úgy, hogy gyorsan javulna a gazdasági környezet. A 2004-től tartó vizsgálatomban, a 2011-es év volt az első, ahol az alapkulcs felső határa csökkentve lett.

Az alapkulcs maradt 20 %-os, viszont a felső határa 36 400-ról 32 800 euróra lett redukálva, az egyedülálló magánszemélyeket tekintve. A felső kulcs maradt 41 %-os. A házastársak számára is csökkent, ahogy a 16 éven aluli gyermeküket egyedül nevelők számára is csökkentésre került az alapkulcs felső határa. Érdekességképpen a 65. életévüket már betöltött személyek esetén a 2008-tól 20 000 euróban meghatározott jövedelemadó mentességi határ 18 000 euróra lett csökkentve a 2011-es évre vonatkozóan. A 16 éven aluli eltartottak után járó jövedelemadó sávhatár emelések mértéke, viszont változatlanok maradtak. Az adójóváírás drasztikus mértékben vissza lett vágva, 2004-től tartó időszakban először csökkent az egyedülálló magánszemélyeknek járó adókedvezmény, 1 830 euróról 1 650 euróra. Hasonló változtatás történt, a PAYE rendszerben munkát vállalók adójóváírásával, ott is 1 650 euróra mérséklődött a kedvezmény mértéke (9. táblázat; 11. táblázat; Revenue Commisioners, 2009; Revenue Commisioners, 2012).

Az előbb felsorolt intézkedések alapján nem meglepő, ha már itt kijelentem, hogy az ír minimálbérből élők adóterhelése lényegében emelkedett 2011-ben. A lényegében szót a USC miatt használom, ami a jövedelemalapból kerül levonásra, de nem adónak hívják. Az ír minimálbér 2011-ben havi 1 461,85 euró maradt, ami 2008-ra lett utoljára emelve. Az éves minimálbér maradt 17 542,2 euró. Az új USC teher, összes kulcsa érintette a minimálbért. A 10 036 euróig terjedő részre a 2 %-os kulccsal 200,72 euró került levonásra, a 10 037 és 16 016 euró közötti részre 4 %-os kulccsal 239,16 euró, míg a 16 017 eurótól a 7 %-os kulccsal 106,76 euró. Az összes levonás együttesen, 546,64 euró volt. A 17 542,2 eurós minimálbérré 20 %-os jövedelemadó vonatkozott, ami 3 508,44 euró fizetendő adónak felelt meg. A 3 508,44 euróból került levonásra az egyedülállónak járó adójóváírás és a PAYE rendszerben lévő munkavállalók adójóváírása is, új csökkentett 1 650 eurós egyenkénti mértékkel. A két adójóváírás együtt 3 300 euró kedvezményt biztosított. A 3 508,44 euró fizetendő jövedelemadóból a 3 300 euró kedvezményt levonva, összeségében 208,44 euró fizetési kötelezettséget jelentett 2011-ben. A jövedelemadó és a USC együtt 755,08 euró terhet jelentett, ami 2009-es 0 euróhoz képest jelentős teher növekedésnek számított. 2011-ben a minimálbér effektív kulcsa, 4,3 százalék lett. 2009-ben a jövedelemadóra vonatkozó effektív kulcs 0 százalék volt. Fontos változás, hogy ismét lett tényleges adóterhelése a minimálbéreknek Írorszában 2011-ben (8. táblázat; 9. táblázat; 10. táblázat; 11. táblázat; Revenue Commissioners, 2012).

A 2012-es adóévre úgy határozott az ír törvényhozás, hogy a 20 %-os kulcs, a 32 800 eurós határával, és a nagyobb jövedelemrészekre vonatkozó 41 %-os kulcs is változatlanul

maradjanak érvényben. Az adójóváírások is maradtak részenként 1 650 eurós mértékkal. Az ír vezetés, a jövedelemadóztatás területén úgy gondolta, nem kell tovább szigorítani. A két típusú adójóváírással egy magánszemély, 3 300 euró/év adókedvezményt tudott igénybe venni 2012-ben. Az ír adóhatóság nem változtatott a USC terhen sem. A havi minimálbér is maradt 1 461,85 euró. Az effektív jövedelemadó és USC teher, változatlanul 4,3 százalék volt (8. táblázat; 9. táblázat; 10. táblázat; 11. táblázat; Revenue Commissioners, 2013). 2012 mégis fontos állomás, a Magyarországgal történő összevetésben. Magyarországon megszűnt az adójóváírás (Kiss, 2013), 2012-től a minimálbérre 16 %-os SZJA vonatkozott (NAV, 2022), így 2012-től drasztikusan nagyobb lett a jövedelemadó terhelése a magyar minimálbéreknél, mint az írnek.

A 2011-re bevezetett jövedelemadó sávhatár, az egyedülálló magánszemélyek esetében 2012-höz hasonlóan sem 2013-ban, sem 2014-ben nem változott. A 20 %-os alapkulcs az ír magánszemélyek 32 800 euróig terjedő jövedelemrészére állt fenn, aki az előbb említett értéknél többet vihetett haza, annak a határ feletti jövedelemrészletére továbbra is 41 %-os kulcs vonatkozott. A 2013-2014-ig tekintett időszakban, az ír törvényhozók jogi megnevezésben történő változtatást hajtottak végre, ami nem eredményezett különbséget, az arra jogosultaknál (11. táblázat; Chartered, é.n.).

2015-ben az ír gazdasági vezetés kedvező folyamatokat tapasztalt, így a 2016-os évre enyhített a jövedelemadóztatás szabályain. Az ír fizetéshez kapcsolódó társadalombiztosítási rendszerben szintén fontos változás történt, így 2016-ot kiemelt évként kezeltem. Az egyedülálló magánszemélyek korábbi 32 800 eurós jövedelemhatára a 20 %-os alapkulcsnál 33 800 euróra lett emelve 2016-ra. További könnyítés volt, hogy a progresszív jövedelem adótábla magasabb kulcsa 41 %-ról 40 %-ra lett mérsékelve. Az adójóváírások viszont típusonként maradtak 1 650 euró/év. Az adózók számára további könnyítést jelentett, hogy a USC esetében a három legalacsonyabb kulcs redukálva lett. 2016-ban már 12 012 euróig terjedt az első rész, és a levonás már nem 2 %-ot, hanem 1 %-ot tett ki. A második kulcsnak a határa is változott 2012-höz képest, így 12 013 eurótól már 18 668 euróig tartott, és 3 %-os kulcs vonatkozott rá. A harmadik USC kulcs minimum értékhatára 18 669 euróra lett emelve, míg a határa 70 044 euróra változott, a kulcs pedig 5,5 %-ra lett redukálva. A 70 045 eurótól tartó részre 8 % volt az alkalmazott kulcs, míg, ha valakinek az önálló tevékenységből származó jövedelme elérte a 100 000 eurót, az értékhatár felletti részre 11 %-os kulcs maradt érvényben (9. táblázat; 10. táblázat; 11. táblázat; Department of Social Protection, 2016; PwC, 2016; Revenue Commissioners, 2013).

A minimálbér havi összege 2007-ről 2008-ra emelkedett utoljára Írországban, egészen 2016-ig. A 2008 óta érvényben lévő havi 1 461,85 euró 2016-tól 1 546,35 euró lett. Az ír minimálbérből élők éves jövedelme 2016-ban 18 556,2 euró lett. Az új érték alapján, már érthető, hogy a USC esetében a második kulcs határa, miért lett emelve. Az emelés azért történt, hogy a minimálbérré két USC kulcs vonatkozzon. A minimálbérré 2016-ban is 20 %-os jövedelemadó kulcs vonatkozott, az adójóváírás nélkül számított teher 3 711,24 euró volt. Az adójóváírásokkal csökkentett érték, pedig 411,24 euró lett. A minimálbér USC terhe 12 012 euróig az 1 %-os kulcs alapján 120,12 euró volt, míg a 12 013-tól 18 556,2 euróig tartó részre a 3 %-os kulccsal 196,3 euró volt. Az összesített USC teher 2016-ban 316,42 eurót tett ki. Az Income Tax és a Universal Social Charge jogcímen 2016-ban 727,66 eurót vont el az ír állam az egyedülállók minimálbéréből. A minimálbér emelésének ellenére, az összesített teher 2012-höz képest 27,42 euróval csökkent. Az effektív kulcs, a jövedelemadót és a USC-t is figyelembe véve 3,92 % volt 2016-ban. A minimálbér adóterhelése 2012-höz képest csökkent, és jóval alacsonyabb volt, mint hazánkban (8. táblázat; 9. táblázat; 10. táblázat; 11. táblázat; PwC, 2016; Revenue Commissioners, 2013).

A jövedelemadó esetében 2016 után a kulcsok tekintetében két változtatás történt. A magasabb jövedelemadó kulcs 2017-ben az az első kulcs jövedelemfelsőhatárát meghaladó részre ismét 41 százalékos lett, míg 2018-tól kezdve ismét 40 %-os. Az 1 százalékpontos változás annál nagyobb pénzmennyiséget takar, minél nagyobb jövedelemről van szó (11. táblázat).

A USC esetében kiemelendő, hogy a 2015-ben megkezdődött folyamat, ami az első három kulcs csökkentését jelentette tovább folytatódott, és az utolsó módosítás 2019-re lett végrehajtva. A legalacsonyabb kulcs, 0,5 százalékon stabilizálódott, a második kulcs 2 százalékból állapodott meg, míg a harmadik kulcs 2019 óta 4,5 %-os (10. táblázat; 12. táblázat).

2020-at fontosnak tartom kiemelni, mivel ebben az évben ütötte fel a fejét a koronavírus, amely igen komoly kihívás elé állította a nemzetgazdaságokat és a globális ellátási láncokat is (Portfolio, 2020).

12. táblázat: A USC kulcsok alakulása Írországbán 2018-2022

71 éven aluliak USC terhe		
Jövedelemcsoportok (€)	Fix összegek (€)	USC kulcsok (%)
2018		
0 - 12 012		0,5
12 013 - 19 372	60,06	2
19 373 - 70 044	207,24	4,75
70 045 -	2 614,11	8
100 001 - (Önálló tevékenység)	5 010,51	11
2019		
0 - 12 012		0,5
12 013 - 19 874	60,06	2
19 875 - 70 044	217,28	4,5
70 045 -	2 474,89	8
100 001 - (Önálló tevékenység)	4 871,29	11
2020		
0 - 12 012		0,5
12 013 - 20 484	60,06	2
20 485 - 70 044	229,48	4,5
70 045 -	2 459,64	8
100 001 - (Önálló tevékenység)	4 856,04	11
2021		
0 - 12 012		0,5
12 013 - 20 687	60,06	2
20 688 - 70 044	233,54	4,5
70 045 -	2 454,56	8
100 001 - (Önálló tevékenység)	4 850,96	11
2022		
0 - 12 012		0,5
12 013 - 21 295	60,06	2
21 296 - 70 044	245,7	4,5
70 045 -	2 439,36	8
100 001 - (Önálló tevékenység)	4 835,76	11

Forrás: PwC (2018), PwC (2020), PwC (2022), Revenue Irish Tax and Customs (2022c) alapján saját szerkesztés

2020-ban az egyetlen komolyabb változás a USC kulcsok határában történt. A 12 012 euróig terjedő rész maradt 0,5 %-os kulccsal. A 12 013 eurótól érvényben lévő 2 %-os kulcs határa, viszont 20 484 euróra lett emelve, ezzel párhuzamosan, a harmadik kulcs limitértéke is

változott, 20 485 euróra. A harmadik kulcs, tehát 20 485 és 70 044 euró között volt érvényes 2020-ban, 4,5 %-os kulccsal. A negyedik és a speciális kulcs határában és kulcsában sem történt változás 2020-ra (12. táblázat; PwC, 2020; Revenue Irish Tax and Customs, 2022c).

A 2016-os havi 1 546,35 eurós ír minimálbér, 2020-ban már 1 656,2 euró volt. Amennyiben tehát, egy Írországbán dolgozó magánszemély a teljes év során minimálbérben részesült, akkor az éves bruttó bére 2020-ban 19 874,4 euró volt. 2020-ban az ír minimálbérré továbbra is a 20 %-os jövedelemadó kulcs vonatkozott. Az adójóváírások nélkül a jövedelemadó teher 2020-ban 3 974,88 euró lett volna. Az adójóváírások mértéke nem változott, és maradt mindkettő 1 650 euró, együttesen 3 300 euró/év. A jövedelemadó fizetési kötelezettség, a kedvezmények levonása után, egyedülálló magánszemélyt feltételezve, 674,88 euró volt. A USC is úgy viselkedik, mint a jövedelemadó, és a bruttó jövedelemalapból kerül levonásra. Az ír törvényhozók, már 2016-ban is úgy simították a USC korlátokat, hogy a minimálbérré, csak 2 db kulcs vonatkozzon. A 12 012 euróig a 0,5 %-os kulcs alapján 60,06 euró került elvonásra az adózóktól. A második kulcs, ami vonatkozott az ír minálbérré 2 %-os kulcsú volt. A 12 013 és a 19 874,4 euró közötti részre lett megállapítva a 2%-os USC kulcs. A második kulcs miatt, 157,23 euró került levonásra az adófizetőktől. A USC terhe a minimálbérnek 2020-ban 217,29 euró volt. Az összesített Income Tax és USC terhe a minimálbérnek a 2020-as év során 892,17 euró volt. A bruttó jövedelemalapra vetített effektív kulcs így 2020-ban 4,49 % volt, ami a 2016-os 3,92 %-hoz képest 0,57 százalékponttal magasabb (8. táblázat; 9. táblázat; 10. táblázat; 11. táblázat; 12. táblázat; PwC, 2016; PwC, 2020; Revenue Irish Tax and Customs, 2022c; Revenue Irish Tax and Customs, 2022d).

2022-t azért emelem ki, mivel ez az aktuális év, amikor az elemzésemet végzem. 2022-ben ismét változás állt be a jövedelemadóztatást tekintve Írországbán. Az alapkulcs maradt 20 %-os, a limitje viszont 35 300-ról 36 800 euróra emelkedett. A 40 %-os kulcs, így 2022-től a 36 800 euró feletti részre vonatkozik. Az ír gazdasági vezetés egy meglepő szabálmódosítást is elfogadott. Az adójóváírás egyedülállókra vonatkozó, és a PAYE rendszerben munkát végző foglalkoztatottakhoz kapcsolódó része is 1 650 euró/év mértékről is 1 700 euró/év-re lett emelve. A minimálbér 2022-ben ismét emelésre került, így nem meglepő, hogy a USC második kulcsának határa ismét magasabb értékre lett emelve. 12 012 euróig továbbra is 0,5 %-os kulcs vonatkozott, míg 12 013-tól immár 21 295 euróig 2 %-os, a harmadik kulcs 21 296 és 70 044 euró közötti részre vonatkozott 4,5 %-os kulccsal, míg a többi határérték és kulcs változatlan maradt (8. táblázat; 9. táblázat; 11. táblázat; 12. táblázat; PwC, 2022; Revenue Irish Tax and Customs, 2022c; Revenue Irish Tax and Customs, 2022d).

2022-ben az ír havi minimálbér, amennyiben időközben nem történik változás havonta 1 774,5 euró. Éves szinten változatlan havi bruttó bér mellett az éves bér 2022-ben 21 294 euró. A minimálbérről továbbra is egyetlen jövedelemadó kulcs, a 20 %-os vonatkozik, ami 4 258,8 euró fizetési kötelezettséget generálna az év során. Az adójóváírások összesített mértéke 3 400 euró/év, amely kedvezményt levonva 858,8 euró terhet kapunk. A USC 12 012 euróig 0,5 %-os kulcs alapján 60,06 eurót, a második kulcs 12 013 és a 21 294 euró közötti részre pedig további 185,62 eurót kell az államkasszába befizetni. 2022 során a teljes USC teher 245,68 euró lesz várhatóan. Az összesített jövedelemadó és egyetemes szociális díj teher 2022-ben várhatóan 1 104,48 euró lesz. A minimálbér effektív adóterhelése a USC-t is figyelembe véve 2022-ben, az aktuális adatok birtokában 5,19 százalékos. 2020-hoz képest az effektív adóterhelése a minimálbért 0,7 százalékponttal lett magasabb. Összehasonlításképp hazánkban a minimálbér adóterhelése egy egyedülálló magánszemély esetén 15 százalék 2022-ben (4. táblázat; 8. táblázat; 9. táblázat; 11. táblázat 12. táblázat; PwC, 2022; Revenue Irish Tax and Customs, 2022c; Revenue Irish Tax and Customs, 2022d).

Az ír jövedelemadó rendszerben és a USC-ben is, több változás történt a 2004-es évtől kezdve, a legutóbbi 2011-től van érvényben. Általánosságban megállapítható, hogy a jövedelemadómentességre jogosultak köre folyamatosan szűkítve lett, a pénzügyi válság óta csak a 65 éves, vagy annál idősebbek számára áll fenn ez a lehetőség. A 65 életévüket már betöltők jövedelemadó mentességi határa a pénzügyi válság 2007-es őszi kezdete óta egyszer csökkent 2011-ben 20 000 euró/évről 18 000 euró/évre, lényegében csak a rendkívül alacsony éves jövedelemmel rendelkezők lehetnek jogosultak. A pénzügyi válság komoly fordulópontnak tekinthető a jövedelemhatárok megállapításánál a progresszív jövedelemadó rendszerben. 2009-ben jelent meg, a jövedelem feltőkésítés (Income Levy), ami miatt a korábbi emelkedő határa az alap 20 %-os kulcsnak folytatódott. 2011-től nem volt Income Levy, így az első kulcs jövedelem felső határa 3 600 euró/évvél csökkent. 2016-tól ismét 4 éven keresztül folyamatosan emelve lett évről évre a 20 %-os alapkulcs felső jövedelemhatára, 2020-ban és 2021-ben változatlan maradt, ami megtörte a tendenciát. 2022-re, már több ismerettel rendelkezett a világ az új vírusról, így ismét emelésre került az alapkulcs jövedelem felsőhatára, a 2009-es korábbi maximum értéket csak ebben az évben haladta meg. A USC 2011-ben került bevezetésre, 2014 végéig változatlan jövedelemhatárokkal és kulcsokkal. 2015-től kezdve az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezőkre vonatkozó kulcsok 2018-al bezárólag csökkentek, míg az ennél nagyobb jövedelemmel rendelkezőkre vonatkozó kulcs utoljára 2019-re lett csökkentve, és azóta változatlan. Az első USC kulcs jövedelmi felső határa 2011-től 2014 év

végéig 10 036 euró/év volt, azóta 12 012 euró. 2015-től a második kulcs alá eső jövedelmi felsőhatár úgy van kialakítva, hogy a bruttó minimálbér éves mértéke beférjen, ebbe a részbe, és ne kelljen rá a harmadik kulcsot is alkalmazni. Külön érdekesség lesz, hogy az orosz ukrán katonai konfliktus hasonló helyzetet fog-e eredményezni a jövedelemadó határokból és az adójóváírásban, mint a legutóbbi nagy pénzügyi válság. (7. táblázat; 8. táblázat; 9. táblázat; 10. táblázat; 11. táblázat; 12. táblázat; Chartered, é.n.; Huszák, 2022; Portfolio, 2020; PwC, 2016, PwC; 2018; PwC, 2020; Revenue Commissioners, 2009; Revenue Commissioners, 2012, Revenue Commissioners, 2013).

Az adójóváírások, melyeket a kutatásomban kifejtettem, hasonló utat jártak be, mint a jövedelemadó alapkulcs felső határának a változása. Az egyedülállónak járó adójóváírás 2004-től 2008-ig tartó időszakban évről évre emelve lett. A pénzügyi válság hatására először a 2009-es és a 2010-es évre vonatkozólag nem változtatott a jogalkotó a mértéken, majd 2011-ben redukálva lett a mértéke. A 2011-től a 2021-ig tartó időszakban 1 650 euró/év volt a mértéke. A koronavírus megismerése után, 2022-től 1 700 euró adójóváírást kaphatnak az egyedülállók. A PAYE rendszerben foglalkoztatottak esetében, a munkavállalói adókedvezmény hasonló utat járt be, mint az egyedülállók számára járó kedvezmény. A munkavállalói kedvezmény 2004-ben 1 040 euró/év volt, míg a korábban említett egyedülállók számára juttatott kedvezmény 1 520 euró volt éves szinten. 2007-ben a két adókedvezmény mértéke már azonos volt, 1 760 euró/év. A munkavállalói adójóváírás éves mértéke 2007-től 2022-ig azonos maradt, az egyedülállónak járó kedvezmény mértékével. Az ír jogalkotó fontosnak tartotta a különböző adókedvezmények fenntartását, viszont 10 éven keresztül nem változtatott a mértéken. Ezzel jelezték, hogy a társadalom azon részén kívánnak segíteni, akik alacsonyabb jövedelemmel rendelkeznek, viszont az ő terhelésük is lépésekben elkezdett növekedni a pénzügyi válság megjelenése után (7. táblázat; 9. táblázat; 11. táblázat).

A minimálbér adóterhelésében is voltak fordulópontok a vizsgált időszakban. 2004-ben még minimális 0,12 %-os effektív kulcs terhelte a minimálbért, míg 2005-ben már jövedelemadómentes lett a juttatás, ha valaki a PAYE rendszerben volt foglalkoztatva. A USC 2011-es bevezetése hozott fordulópontot, amikor 4,3 százalék lett az effektív kulcs. 2016-ban a USC kulcsainak és jövedelem határainak változtatásainak köszönhetően alacsonyabb, 3,92 %-os lett a minimálbér effektív adóterhelése. 2016 után emelkedő effektív adókulcs figyelhető meg, 2022-ben várhatóan 5,19 %-os mértékkel. A magyar egyedülállók minimálbér terhelésénél, ami 15 %, még mindig kedvezőbb az ír egyedülállók minimálbér terhelése (4. táblázat; 7. táblázat; 8. táblázat; 9. táblázat; 10. táblázat; 11. táblázat; 12. táblázat; NAV, 2022).

1.2.2. A PRSI rendszer Írországbán

Az ír társadalombiztosítási rendszer közelről sem egyszerű, elsőre elég bonyolultnak tűnhet. A magyarországi társadalombiztosítási rendszerrel ellentétben nem egy kulcs van, hanem többféle kulcs. Írországbán több főcsoportba sorolják az adózókat, általánosságban elmondható vannak olyan csoportok, amely csak a magánszektor alkalmazóinak és alkalmazottjainak van fenntartva, az állami szektorban dolgozóknak és munkáltatóinak is van külön csoport, és az előbb említett két csoport egyvelege is előfordul. 2004-ben összesen 11 db főcsoport volt. Kiemelném, hogy nem az angol ABC-t követve vannak jelölve a főcsoportok, mivel G főcsoport nincs, de M főcsoport például van. 2022-ben szintén 11 főcsoport van, mivel a K1 és a K9-hez tartozó személyek, az M főcsoportba kerülnek besorolásra (Department of Social Protection, 2004; Department of Social Protection, 2022).

Írországbán az a megközelítés, hogy az adókulcsok magasabbak, mint a járulékkulcsok. Amennyiben azt tekintjük, hogy az adóbevételeit az adott kormányzat meglátása szerint bármilyen megfelelő területre fordíthatja, addig a járulékbévételeit, csak előre meghatározott célra. Hirtelen fellépő gazdasági és társadalmi változásokra, így rugalmasabban lehet reagálni.

Ebben a részben, először az ír társadalombiztosítási rendszer különböző csoportjainak 2004-es szabályait fogom áttekinteni, majd a későbbi években az A főcsoportra fogok összpontosítani. A kiválasztott csoport véleményem szerint az egyik legtágabb az ír társadalombiztosítási rendszerben, és korábbi munkámban kifejtettem (bővebben lásd: Gorjanecz, 2020), hogy az állami szektorban szereplő vállalatokra és munkavállalókra kedvezőbb kulcsok vonatkoznak.

Írországbán, a PRSI 2004 és 2005-ös A főcsoportról szóló táblázat alapján látható, hogy a PRSI (Pay Related Social Insurance) rendszerben is jelen van a progresszivitás. A fizetéshez kapcsolódó társadalombiztosítási rendszer A főcsoportjában 6 különböző osztály volt 2004-ben, míg 2005-ben összesen 7 db. Az A főcsoportba azok a foglalkoztatottak tartoztak, akik ipari, kereskedelmi és szolgáltatási szektor valamelyikében dolgoztak, illetve azon közalkalmazottak, akiket 1995. április 6-án vagy azután vettek fel, és a heti fizetésük legalább 38 eurót elérte. A PRSI rendszerről szóló táblázatban az A2-es osztály nem véletlenül van megjelölve. Ebbe a csoportba, azok tartozhattak, akiknek volt teljeskörű orvosi kártyájuk, özvegyek voltak, egyedülálló szülők, az elhagyott feleségek juttatását igénybe vevők, illetve 70. életévüket már betöltötték 2004. január elseje előtt. Ezen csoportba tartozóknak a 2 %-os egészségügyi hozzájárulást nem kellett megfizetni (Department of Social and Family Affairs, 2004).

Az A8-as és A9-es PRSI osztályok, azért speciálisak az A főcsoportban, mivel, itt csak a közösségi foglalkoztatásban résztvevők tartozhattak 2004-ben. Az ír minimálbér 2004-ben 1 073,15 euró volt egy hónapra, míg egy évre 12 877,8 euró. Egy évet 52 hetesnek tekintve, egy heti minimálbér 247,65 euró volt. Amennyiben tehát, egy minimálbérből élő személy az A főcsoportba tartozott, akkor nem kellett járulékot fizetnie (8. táblázat; Department of Social and Family Affairs, 2004). Érdekességképpen, a magyar minimálbérből élők nem kaptak ilyen könnyítést. A két országban a társadalombiztosítási rendszer egészének felépítésében komolyabb különbségeket lehet észrevenni.

A fizetéshez kapcsolódó társadalombiztosítás 2004-ben 3 fő komponensből állt össze. Az első a társadalombiztosítási díj a megfelelő százalékkal, ami attól függött, hogy mennyi a fizetése, és milyen juttatásokra biztosított a magánszemély. A második rész a 2 %-os egészségügyi hozzájárulás, és a befizetett összeg az Egészségügyi és Gyermekügyi Minisztérium részére kerül elutalásra, amely szervezet az egészségügyi szolgáltatások finanszírozását biztosítja ezzel. A harmadik rész a munkáltatókra vonatkozik, az A és H főcsoportban. A Nemzeti Képzés Alap illetéknél (National Training Fund Levy) 0,7 %-os kulcsot alkalmaztak az ír törvényhozók (Department of Social and Family Affairs, 2004).

Írorszában nem mindegy, hogy valaki az állami szektor vállalatánál vagy a magánszektor egyik szereplőjénél vállal munkát. Az állami szektorban foglalkoztatottakra alacsonyabb PRSI kulcsok vonatkoznak. Az egyik főcsoport, ami a közszféra dolgozóira vonatkozik az a B betűvel ellátott. A B jelű főcsoportba tartoztak 2004-ben azon személyek, akik 1995. április 6. előtt felvételre kerültek, függetlenül attól, hogy nyugdíjasok, vagy még aktívak voltak. Az állami szférában dolgozó regisztrált orvosok és fogorvosok is a B főcsoportban voltak. Az A főcsoportban 0-tól 6 %-ig terjedtek a PRSI kulcsok, addig a B főcsoportban 0 – 2,01 %-ig. Itt is jelen volt a teljeskörű orvosi kártyával rendelkezők, a 70. életévüket már betöltők, az özvegyek, az egyedülálló szülők, és az elhagyott feleségek juttatására jogosult személyek számára biztosított kedvezményes PRSI kulcs megállapítás. A háziorvosok például nem rendelkeztek teljeskörű orvosi kártyával (Department of Family and Social Affairs, 2004; PwC, 2016).

Írorszában a törvényhozás nagy becsben tartja a hadsereget is. Az 1995. április 6-os dátum, a C főcsoportban is kiemelkedő szerepet kap. Az említett nap előtt felvett megbízott tisztjei a hadseregnek és a hadsereg ápolását végző személyek tartoztak 2004-ben a C főcsoportba. A PRSI kulcsok 0-tól 2,9 százalékgig terjedtek ebben a főcsoportban. Látható, hogy a B főcsoportéhoz hasonlóan, itt is közel 9 év szolgálati időt vártak el, akinek ennél kevesebb volt,

az a kedvezőtlenebb kulcsokkal rendelkező A főcsoportba került. Itt is volt 2-es PRSI osztály, ami kedvezményt biztosított, jelen esetben a C1-hez képest. A 2-es PRSI osztályokra elmondható, hogy heti 356 euró feletti jövedelem esetén 2 százalékponttal kedvezőbb kulcsot biztosított, mint az adott főcsoport 1-es PRSI osztályába besoroltak. Itt az 1-es osztálynál 2,9 %-os kulcs volt, a 2-es osztálynál pedig 0,9 %-os. A kedvezményes kulcsra természetesen itt is a teljeskörű orvosi kártyával, a 70. betöltött évvel rendelkezők voltak jogosultak, az özvegyek, az egyedülálló szülők, és az elhagyott feleségek juttatását kapó személyek mellett (Department of Family and Social Affairs, 2004).

A D főcsoport meghatározása igen egyszerű. Minden olyan jelenlegi vagy már nyugdíjas állami alkalmazott, aki 1995. április 6. előtt került felvételre, és nem tartozott sem a B sem a C főcsoportba. Itt is volt 2-es PRSI osztály, a teljeskörű orvosi kártyával rendelkezők, a 70. életévüket betöltötték, az özvegyek, az egyedülálló szülők, és az elhagyott feleségek juttatását kapó magánszemélyek lehettek jogosultak, a 2 százalékponttal kedvezőbb PRSI kulcsra. A C főcsoporthoz hasonlóan itt is a 0-tól a 2,9 százalékgig terjedő zónában lévő PRSI kulcsokkal lehetett találkozni 2004-ben (Department of Family and Social Affairs, 2004).

Az E főcsoportba az ír egyház képviselőtestülete által megválasztott vallásügyi miniszterek tartoztak 2004-ben. Az egyház megbízottjainak egészségügyi hozzájárulása egyből az ír állami adóhatósághoz kerül, akkor, amikor a jövedelemadó is befizetésre kerül. A PRSI ebben a csoportban a Speciális Gyűjtési Rendszeren (Special Collection System) keresztül kerül befizetésre. Ebben az E főcsoportban, a jövedelem PRSI mentes, amennyiben egy héten nem több, mint 287 euró a heti kereset, a másik PRSI osztály az A főcsoporthoz hasonlóan 127 euróig terjedő részig PRSI mentes, a felette lévő részre 3,33 %-os kulcs vonatkozik, ha a heti összesített jövedelem meghaladja a 287 eurós határt (Department of Social Protection, 2004).

Írországbán 2004-ben volt egy H betűvel jelölt főcsoport is. Ebbe a csoportba az altisztek és a védelmi erők besorozott állományai, mint például a rendőrök tartoztak. A PRSI kulcsok 0 százaléktól 5,9 százalékgig terjedtek. A teljeskörű orvosi kártyával rendelkezők, a 70. életévüket már betöltötték, az özvegyek, az egyedülálló szülők, és az elhagyott feleségek juttatására jogosultak, ebben a csoportban is 2 százalékponttal kedvezőbb PRSI kulccsal szembesültek, ha a heti fizetésük meghaladta a 356 eurót. Érdekességképpen kiemelem, hogy a hadsereg megbízott tisztjeihez képest, akik a C főcsoportba tartoztak 2004-ben, 3 százalékponttal kedvezőtlenebb PRSI kulcsok vonatkoztak, azokra, akik a H főcsoportban voltak. Ennek szemléltetésére a CX és a HX PRSI osztályokat alkalmazom. Mindkét osztályban a heti bér 287,01 és 356 euró között volt. A CX osztály esetében, a heti 26 eurót meghaladó

jövedelemrészre 2,9 százalékos PRSI kulcs vonatkozott, addig a HX osztály esetén 5,9 százalékos volt az alkalmazott kulcs (Department of Family and Social Affairs, 2004).

A magánszektorban lévő munkavállalók 2004-ben a J főcsoportba is tartozhattak. Ehhez az volt szükséges, hogy kevesebb, mint 38 eurót keressen valaki hetente, az összes munkahelyét figyelembe véve. A J főosztály egy szűkebb része biztosítással rendelkezett, akkor is, ha heti fizetésük meghaladta a 38 eurót, ehhez 66 évesnek vagy idősebbnek kellett lenni, vagy kiegészítő állásban volt szükséges dolgozni. Az A2-es PRSI osztályhoz hasonlóan J2-es is van, ugyanúgy a teljeskörű orvosi kártyával rendelkezők, a 70 éves vagy annál idősebb emberek, az özvegyek, az egyedülálló szülők, és az elhagyott feleségek kompenzációját jogosan igénybe vevők tartoznak az osztályhoz. A PRSI kulcs az osztályokon belül a 0 és 2 százalék között mozgott (Department of Family and Social Affairs, 2004).

Írországban 2004-ben a foglalkoztatói nyugdíjra is volt külön főcsoport a fizetéshez kapcsolódó társadalombiztosítási rendszerben. A K főcsoportba tartozóknál a 3 komponensből a második a 2 %-os egészségügyi hozzájárulást kellett csak alkalmazni, azt is akkor, ha az alkalmazottnak több volt a heti bére, mint 356 euró. A foglalkoztatói nyugdíj mellett bizonyos tisztségviselők, pl. a bírák, az állam érdekeit képviselő ügyvédek és a 66. életévüket betöltött személyek, akik korábban az S főcsoportban voltak tartozhattak 2004-ben a K főcsoportba (Department of Family and Social Affairs, 2004).

A fiatal munkavállalók számára is volt Írországban fizetéshez kötődő társadalombiztosítási főcsoport. Az M főcsoportba a 16 éven aluli alkalmazottak tartoztak, nekik nem volt PRSI fizetési kötelezettségük. Az előbb említett magánszemély csoporton kívül, ide tartoztak a K főcsoportból azok, akiknek nem kellett PRSI-t fizetniük (Department of Social Protection, 2004).

Írországban, volt még egy választható főcsoport is 2004-ben, ami a P betű alá került besorolásra. Az önálló munkavállalónak minősülő részvényes halászok (share fishermen), közül azok lehettek a P főcsoport tagjai, akik már fizettek PRSI-t az S főcsoportban. Ebben a főcsoportban éves jövedelem határ van, az első 2 500 euró PRSI mentes, a felette lévő részre 4 %-os kulcs vonatkozott 2004-ben. Az S főcsoportban befizetett járulékok mellett kellett a főcsoportra vonatkozó PRSI-t is fizetni (Department of Social Protection, 2004). A share fishermen definícióját az Unió jogalkotóinak 2020-as szabályozása szerint mutatom be. 3 fő kritérium közül az első, hogy bármilyen minőségben egy halászhajó fedélzetén dolgozzon, amin több más dolgozó is van. A második kritérium, hogy az illető ne munkaszerződés alapján legyen foglalkoztatva. A harmadik kikötés, hogy a nyereségből legyen részben vagy egészben

kifizetve a magánszemély, vagy a halászhajó által fogott tengeri élőlények értékesítéséből származó bruttó bevételből. Az Unió szabályai szerint nem lehetett részvényes halász a hajó kapitánya, illetve a halászhajó fedélzetén csak a parton munkát végző személy (The Stationery Office, 2020).

Az önfoglalkoztatóknak is volt természetesen 2004-ben saját főcsoportjuk az ír PRSI rendszerben. Az S főcsoport magában foglalja az egyéni vállalkozókat, akik között cégigazgató is lehet, a befektetéseikből jövedelemre szertteveket, és a bérleti díj bevételt felhalmozókat is. A PRSI kulcs 3 vagy 5 %-os volt a főcsoport osztályain belül 2004-ben. Az S főcsoportban is volt kedvezménye a teljeskörű orvosi kártyával rendelkezőknek, a 70. életévüket már betöltőknek, az özvegyeknek, és az egyedülálló szülőknek is (Department of Family and Social Affairs, 2004).

A PRSI kulcsok különböző mértékei a kedvezményekkel is kapcsolatban állnak. Azon munkavállalók, akiknek a heti fizetésük, nem több mint 287 euró, azok 127 euróig mentesülnek a PRSI fizetése alól, amennyiben az A vagy a H főcsoportba tartoznak. Az A1-es és a H1-es PRSI osztályban, a munkavállalók mentesültek a 127 euróig terjedő jövedelemrészükig a társadalombiztosítási díj fizetése aló, és csak 2 %-os kulcsú egészségügyi hozzájárulást kellett fizetniük. Azon munkavállalók, akik a BX, a CX vagy a DX PRSI osztályba tartoztak 2004-ben, és a heti fizetésük nem haladta meg a 356 eurót, a jövedelmük első 26 eurójára PRSI mentességben részesültek. A heti mentességi határok helyett, amik a társadalombiztosítási díjra vonatkoztak, lehetett kétheti is használni, ami az A és a H főcsoport esetében 254 euró, míg a B, a C és a D főcsoport esetében 52 euró volt. Ezen felül havi mentességet is lehetett alkalmazni, ekkor az A és a H főcsoport esetében 551 eurós érték volt a határ, míg a B, a C és a D főcsoport esetén 113 euró. A heti, a kétheti, és a havi kedvezményeket nem lehetett vegyesen alkalmazni. A korábban említett főcsoportok 1-es PRSI osztályaiban, 2 %-os egészségügyi hozzájárulást kellett fizetni. (Department of Family and Social Affairs, 2004).

Írországból a jutalmakra vonatkozik egy kedvezmény. Amennyiben az év során csak egyszer kerül kifizetésre és nem több, mint 100 euró, akkor 2004-ben, a juttatás mentesült a PRSI és PAYE terhek alól is. A Pay as you earn rendszer lényege, hogy akkor kell egyetemes szociális díjat (USC) és jövedelemadót (Income Tax) fizetni, ha valaki dolgozik és fizetést is kap érte, és nem esik az éves jövedelme valamelyik vagy mindkettő adó jellegű teher esetén a mentes sávba. Amennyiben a jutalom meghaladta a 100 eurós értékhatárt, úgy a PRSI és PAYE rendszer kulcsait is alkalmazni kellett (Department of Family and Social Affairs, 2004).

2005-ben az ír fizetéshez kapcsolódó társadalombiztosítási rendszerben történt egy fontos változás, ami az A főcsoportot érintette, mely a meghatározása alapján az ír magánszemélyek szélesebb körére kiterjed. Az A főcsoportban létre lett hozva egy új PRSI osztály, amely az AL kódot kapta. Az ír gazdasági vezetés a 356 euró feletti heti keresetek járulékterheléséhez nyúlt hozzá. Az új osztály a heti 356,01-től a 400 euróig tartó jövedelmekre lett kialakítva. A 127 euróig terjedő részre 0 százalékos kulcs vonatkozott, míg 127,01 eurótól tartó részre 4 %-os kulcs lett az irányadó. Az A1-es és A2-es PRSI osztály immár 400 euró heti jövedelem felett lett alkalmazva. Az A2-es osztályba továbbra is az tartozhatott, aki teljeskörű orvosi kártyával rendelkezett, betöltötte a 70. életévét, özvegy, a gyermekét egyedülállóként nevelő szülő, és az elhagyott feleségek juttatásában részesülők közül legalább egy teljesült rá. Az éves összesített kereseti határ is változott a PRSI megállapításánál. 2004-ben még 42 160 euró volt az alacsonyabb kereseti határ, addig 2005-ben már 44 180 euró (1. melléklet; Department of Family and Social Affairs, 2004, Department of Family and Social Affairs, 2005).

Az ír PRSI rendszerben továbbra is maradt érdekesség. Az A1-es PRSI osztállyal mutatom be az érdekességet. Amennyiben valakinek az A1-es osztályban 2005-ben a jövedelme nem haladta meg a 44 180 eurót, akkor a heti jövedelmének 127 euróig tartó részére 2 %-os, míg az a feletti részre 6 %-os kulcs vonatkozott, tehát progresszivitás volt megfigyelhető. Az A1-es osztályban viszont, ha az éves jövedelme meghaladta a magánszemélynek a 44 180 eurót, akkor a 127 euró feletti heti jövedelem részre, csupán 2 %-os PRSI kulcs vonatkozott, így lineáris teher kivetéssel szembesült (1. melléklet; Department of Family and Social Affairs, 2005).

A minimálbért keresők közül, aki az A főcsoportba tartozott, 2005-ben sem kellett PRSI-t fizetnie. A havi minimálbér 2005-ben 1 183 euró volt, aki 12 hónapon keresztül részesült benne, annak az éves bruttó jövedelme 14 196 euró volt. 52 hetes évvel számolva a heti bér 273 euró volt. A 273 euró alapján az A0 osztályba lehetett kerülni, ahol a PRSI kulcs 0 %-os volt (1. melléklet; 8. táblázat; Department of Family and Social Affairs, 2005).

A következő év, amit kiemelek, az a 2009-es lesz. Írorszában ekkor már bőven érezte a hatását a pénzügyi válság, januártól az Income Levy (jövedelemalap feltőkésítés) is jelen volt már (Revenue Commissioners, 2012). A PRSI rendszerben a vizsgált időszakban első alkalommal fordult elő, hogy évközben hozzányúlt az ír jogalkotó a kulcsokhoz (Department of Social Protection, 2009a; Department of Social Protection, 2009b). Véleményem szerint, ez attól a gazdasági vezetéstől, amelyik aktívan változtatja évről-évre a magánszemélyeket terhelő adók és járulékok határait és kulcsait, jelzésértékű lépés volt. A lakosság teljes köre számára

egyértelművé vált, hogy a korábbi kedvező nemzetközi gazdasági helyzet helyett, nehezebb évek következnek.

2009-ben, az adott évről szóló PRSI táblázat adatai alapján megállapítható, hogy 2005-höz képest a PRSI osztályok számában nem történt változás az A főcsoportban. A heti kereseti határok 2009-re növekedtek, 2005-höz képest. A majdnem 3 kedvező év, tehát nagyobb hatást ért el, mint a közel 1 éves kedvezőtlenebb időszak. A 287 eurós limit az A0 osztályba 352 euróra nőtt, továbbra is járulégmentes volt a heti jövedelem. A közösségi foglalkoztatásban lévőknel is a heti 352 euró jövedelem lett a váltópont. A 44 180 euróig tartó éves jövedelmekre vonatkozó kedvezőtlenebb PRSI kulcsok határa 2009 januárjára 52 000 euróra lett emelve, 2009 májusától 75 036 euróra. Az előbb említett értékeket meghaladó éves jövedelem esetén kedvezőbb PRSI kulcsok kerültek alkalmazásra. Fontos változás 2005-höz képest, hogy a tehetősebbeknek is volt már olyan PRSI osztály, ahol progresszív elvonást alkalmazott a hatóság (1. melléklet; 2. melléklet; Department of Family and Social Affairs, 2005; Department of Social Protection, 2009a; Department of Social Protection 2009b).

Az ír jogalkotó egy érdekes döntését külön kiemelnék. Az AX PRSI osztály, melynek a határa 2005-ben is 356 euró volt változatlan maradt 2009-ben is. Az AX PRSI osztály, így a korábbi 287,01 – 356 euró közötti heti jövedelem tartományról 352,01 – 356 euróra szűkült. Ráadásul, ebbe a 4 eurós sávba nem volt túl hatékony kerülni, ha az éves jövedelme valakinek az 52 000 eurót, májustól a 75 036 eurót nem halladta meg, mivel a heti bérének 127 euró feletti részére 4 %-os kulcs volt kivétel, míg az A0-as csoportban 0 %-os kulcs volt. Az AL osztálynál, annyi változás történt, hogy a 2005-ös 400 eurós heti jövedelem határa 500 euróra változott (1. melléklet; 2. melléklet; Department of Family and Social Affairs, 2005; Department of Social Protection, 2009a; Department of Social Protection 2009b).

Az A1-es PRSI osztályban lévőknek, nem a 2009-es év volt a legjobb, amennyiben azt feltételezzük, hogy önmagától egyik állampolgár sem szeretne több járulékot fizetni. Az A1 osztályba a belépő szint az 500 euró feletti heti jövedelem volt 2009-ben. 2005-ben az osztályban lévők heti bére, még két részre volt vágva, az alacsonyabb éves jövedelmi szegmensben a 127 euró heti jövedelemáram felett 6 %-os, míg a magasabb éves jövedelmi szegmensben 2 %-os kulcsot alkalmaztak a járulékok levonását végzők. 2009-től három részre lett osztva a heti jövedelmük, és a részekre alkalmazott kulcsok. Elsőként az alacsonyabb éves jövedelemmel rendelkezőket mutatom, be, áprilisig az 52 000 euróig tartó jövedelemre szert tevők tartoztak ebbe a körbe, míg májustól 75 036 euró lett a határ. A heti jövedelem 127 euróig tartó részére továbbra is 2 százalékos kulcs volt érvényben, áprilisig. A második kulcsnak határa

lett és 127,01 eurótól 1 925 euróig 6 %-os kulcs vonatkozott. Az 1 925,01 eurótól tartó jövedelemrészre az A1-es osztályban 6,5 %-os kulcs vonatkozott. A jogalkotók májusra alaposan belenyúltak a határokba és az alkalmazott kulcsokba is. A 127 euróig terjedő rész PRSI kulcsát 2 százalékponttal 4 százalékra emelte meg a jogalkotó. A második kulcs 127,01 eurótól már csak 1 443 euróig tartott, 2009 májusától, itt is 2 százalékpontos emelés történt, így itt 8 %-os volt az alkalmazott PRSI kulcs. Abban az esetben, ha valakinek 1 443 euró feletti heti jövedelme volt, akkor a harmadik kulcs is vonatkozott rá, ami 9 %-os lett. Az ír gazdasági vezetés, a magasabb éves jövedelemmel rendelkezők számára továbbra is kedvezményesebb fizetéshez kapcsolódó társadalombiztosítási járulékkulcsokat alkalmazott. A magasabb jövedelműek bérének szétdarabolása is azonos módon történt. Az első rész náluk is így 127 euróig tartott és 2 %-os volt a kulcs 2009 áprilisának a végéig. A második résznél számukra ugyanúgy 2 %-os volt a kulcs, míg a harmadik résznél, ami 1 925,01 eurós heti jövedelemrészről volt alkalmazva 2,5 %-os volt a PRSI kulcs. 2009 májusától az A1-es osztályban, aki 75 037 eurónál nagyobb éves jövedelemmel rendelkezett, magasabb kulcsokkal kellett szembesülnie. A 127 euróig tartó heti jövedelemrészre, itt is 4 %-ra változott az alkalmazott kulcs, a magasabb jövedelműekre jellemzően, a második kulcs azonos volt az elsővel, így eddig a pontig linearitás figyelhető meg. A harmadik rész, ami 2009 májusától 1 443,01 euró heti jövedelem résztől tartott, viszont 5 %-os volt a kulcs, így ezen a ponton ebben a részegységben is megjelent a progresszív járulékkivetés (1. melléklet; 2. melléklet; Department of Family and Social Affairs, 2005; Department of Social Protection, 2009a; Department of Social Protection 2009b).

Az A2-es PRSI osztályban is történtek változások. 500 euró feletti heti jövedelemmel kellett valakinek rendelkeznie, hogy 2009-ben az A2-es PRSI osztályba kerülhessen. Az A2-es osztályban a heti bér továbbra is két részre lett osztva, a 127 euróig tartó részre továbbra is 4 %-os PRSI kulcs vonatkozott, amennyiben 2009 április végéig tekintett időszakban az 52 000 eurót nem haladta volna meg az éves jövedelme, az érintett magánszemélynek, 2009 májusától a váltópont 75 036 euró lett. Az említett éves jövedelem határt túllépő jövedelem esetén 0 százalékos volt az alkalmazott PRSI kulcs. Az A2-es PRSI osztályban továbbra is a teljeskörű orvosi kártyával rendelkezők, a 70. életévüket már betöltötték, az özvegyi juttatást kapók, a gyermeküket egyedül nevelő szülők, és az elhagyott feleségek juttatására jogosultak tartozhattak (1. melléklet; 2. melléklet; Department of Family and Social Affairs, 2005; Department of Social Protection, 2009a; Department of Social Protection 2009b).

Az A főcsoportba tartozók körében 2009 sem hozott változást. Érdekesség, hogy nem változott az, hogy az 1995. április 6-án vagy azután felvett közalkalmazottak az A főcsoportba kerültek besorolásra (Department of Social Protection, 2009a; Department of Social Protection, 2009b).

A következő, amit kiemelek, hogy az A főcsoportba tartozók közül a minimálbért keresőkre, melyik osztály, és milyen kulccsal vonatkozott 2009-ben. Az ír minimálberről szóló táblázat adatai alapján, 2009-ben az ír minimálbér havi 1 461,85 euró volt. A 2009-es év során, ha valaki egész évben az előbb említett jutásban részesült, akkor a bruttó bére 17 542,2 euró volt. 52 hetes évvel számolva, a heti minimálbér 337,35 euró volt. A 337,35 euróval, pedig a munkavállalók az A0 osztályba kerültek, ahol az alkalmazott PRSI kulcs 0 százalék volt, így nem került tőlük levonásra a fizetéshez kötődő társadalombiztosítási rendszerben egyetlen eurócent sem (8. táblázat; Department of Social Protection, 2009a; Department of Social Protection, 2009b).

A 2011-es évre az ír jogalkotó úgy gondolta, hogy szükséges egy komolyabb változtatást végrehajtani a PRSI rendszeren. A 2011-es évtől nincs felső határa a PRSI fizetési kötelezettségnek. Ez a döntés plusz forrást biztosított 2011-ben az ír államháztartásnak, később már a korábbi évek alapján tervezni is lehetett vele. A 2011-es év volt az utolsó, amikor az A2-es osztály önálló PRSI osztály volt, és a biztosított kedvezményeket igénybe lehetett venni (Department of Social Protection, 2011a, Department of Social Protection, 2011b).

A következő év, amelyiket részletesen kifejték az a 2012-es. Az időpontválasztás nem véletlen, Magyarországon 2012-től nincs adójóváírás, így a gyermek nélküli minimálbért keresők összesített adó és járulékterhelése megnőtt (Kiss, 2013). A szigetországban is történtek változások 2012-re, az összehasonlíthatóság érdekében fontos ezeket is kifejtetni. A könnyebb áttekinthetőség érdekében készítettem egy táblázatot, amely bemutatja a változásokat, amik történtek.

13. táblázat: PRSI kulcsok alakulása Írországban 2012 és 2016

2012			
A főcsoport			
Heti kereset (€)	PRSI osztályok	Heti kereset (€)	Járulékkulcsok (%)
38 - 352	A0	0 - 352	0
352,01 - 356	AX	0 -127	0
		127,01 -	4
356,01 - 500	AL	0 -127	0
		127,01 -	4
500 felett	A1	0 -127	0
		127,01 -	4
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (0 - 352 €)	A8	0 - 352	0
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (352 € felett)	A9	0 -127	0
		127,01 -	4
2016			
A főcsoport			
Heti kereset (€)	PRSI osztályok	Heti kereset (€)	Járulékkulcsok (%)
38 - 352	A0	0 - 352	0
352,01 - 376**	AX	0 - 376	4
376,01 - 424**	AL	0 - 424	4
424 felett	A1	0 -	4
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (0 - 352 €)	A8	0 - 352	0
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (352 € felett**)	A9	0 -	4

Forrás: Department of Social Protection (2012), Department of Social Protection (2016), PwC (2016) alapján saját szerkesztés

Két változást emelnék ki a 2012-es évről is szóló ír PRSI rendszert részletező táblázatból. Az első, hogy az A1 osztályban alkalmazott 3 féle heti jövedelem szelet, újra 2 darabra módosult,

ahogy 2005-ben is volt. A másik fontos változás, hogy az A2-es osztály be lett olvasztva 2012-ben az A1-be, és így megszűntek a kedvezmények is, amit a PRSI kulcsoknál kaptak. Az ír terminológiában fontos egyszerűsítésnek tekinthető, hogy az A főcsoporton belül, már csak két fizetéshez kapcsolódó társadalombiztosítási járulékkulcs kapcsolódott. A két kulcs közül, az egyik a 0 %-os, a másik a 4 %-os volt. A belépő osztály az A főcsoportban érintetlen maradt, így akinek a heti bére nem haladta meg a 352 eurót, nem kellett, hogy PRSI járulékot fizessen. A többi osztályban sem történt kiemelendő változás. Az a főcsoportba továbbra is, az tartozhatott, aki ipari, kereskedelmi, és szolgáltatási szektor valamelyikében dolgozott, illetve azon közalkalmazottak, akiket 1995. április 6-án vagy azután vettek fel, és a heti fizetésük elérte a legalább 38 eurót. A közalkalmazottakra vonatkozó kikötés, egyértelműen jelzi, hogy a jogalkotó, az A főcsoportba tartozók számát kívánta maximalizálni (2. melléklet; 13. táblázat; Department of Social and Family Affairs, 2005; Department of Social Protection, 2009a; Department of Social Protection, 2009b; Department of Social Protection, 2012).

Az ír minimálbérből élőkre 2012-t figyelembe véve is kitérek. A minimálbér havi összege 2012-ben 1 461,85 euró volt, ha valaki 12 hónapon keresztül, az előbb említett juttatásban részesült, akkor az éves bruttó bére 17 542,2 euró volt. A heti bér kiszámításához, 52 hetes évvel kalkulálok. Az ír minimálbér heti összege 2012-ben 337,35 euró volt, így, ha az adó- és járulékfizető az A főcsoportba tartozott, akkor nem kellett PRSI-t fizetnie (8. táblázat; 13. táblázat).

A 2013-as évvel kapcsolatban egy fő változást kívánok kiemelni az ír fizetéshez kapcsolódó társadalombiztosítási rendszerben. Az ír gazdasági vezetők 2013-tól megszüntették az A főcsoport különböző osztályain belül a 127 euróig tartó heti jövedelemrész PRSI mentességét. A teljes heti jövedelemre 4 %-os PRSI vonatkozott az A főcsoporton belül 2013-ban, ez alól az A0-ás és az A8-as osztály képezett kivételeket, mert ennél a két osztálynál 0 %-os volt az alkalmazott kulcs. Az AL osztályban, ez például az alábbi változást eredményezte. A 127 euróig tartó részre már nem 0 euró volt hetente a PRSI fizetési kötelezettség, hanem 5,08 euró. Egy naptári év során, amennyiben 52 héttel számolunk, akkor ez 264,16 eurós többletterhet jelentett (13. táblázat; Department of Social Protection, 2012; Department of Social Protection, 2013).

2016-ban fontos változás történt a PRSI rendszerben Írországbán, így ezt az évet fontosnak tartom ismertetni. A járulékfizetési kötelezettség mértékéből kaphattak a járulékfizetők bizonyos mennyiségű kedvezményt az A és a H főcsoportban. Az elemzésemben az A főcsoportra helyeztem a fókuszot, így ezt fogom bemutatni a következőekben. Az A főcsoportban az A0-s osztály továbbra is mentesült a járulékfizetési kötelezettség alól. Az AX

és az AL csoportba tartozók, viszont kedvezményben részesülhettek 2016-ra vonatkozóan. Az AX osztálynál, a heti jövedelem maximumának határa 376 euróra nőtt. Az AX osztálynál történt határ emelés, az AL csoport belépési küszöbértékét 376,01 euróra emelte, 2012-höz képest 424 euróra lett csökkentve a maximum heti bér, amivel egy magánszemély még az osztályba tartozhatott. A kedvezmény igénybe vehető mértéke a heti bér mértékétől függött. A maximális mértékű járulékkedvezmény mértéke 12 euró volt hetente, amely 352,01 eurós heti bérnél járt. A fizetendő járulék mértékének csökkentése, heti 424 eurós bérig járt. Amennyiben valaki 425 eurót kereset hetente 2016-ban, az nem kapott kedvezményt. Az érdekessége az új kedvezménynek az volt, hogy a 352,01 euró feletti bér esetén, a heti bér és a 352,01 euró különbözetének 1/6-val csökkent az igénybe vehető PRSI kedvezmény. A járulékkulcs az AX és az AL osztályban is 4 % a teljes heti bérre, így ez nem okoz bonyodalmat a kedvezmény kiszámításánál. Az AL osztályból, egy tetszőleges magánszemélyt kiválasztok, akinek a heti bére 384 euró. A kedvezmény maximuma, így csökken számára, és az alábbi képlet segítségével, ez számszerűsíthető is: $(384 - 352,01)/6$, ami 5,33 eurónak felel meg. A 12 eurós maximum PRSI kedvezményből levonva az 5,33 eurót, 6,67 eurós kedvezményben részesülhetett a magánszemély 2016-ban. A 384 euró után, a 4 %-os kulcs okán, 15,36 euró PRSI-t kellett volna fizetni. A 15,36 euróból a kedvezményt levonva, ami 6,67 euró, 8,69 eurót kaptam eredményül. Amennyiben, az AL osztályba tartozó magánszemély heti bére 384 euró volt 2016-ban, akkor 8,69 euró PRSI-t kellett fizetnie, minden heti bére után. A 2016-os év során 384 eurós heti bér után 451,88 euró PRSI-t kellett fizetni (13. táblázat; Department of Social Protection, 2012; Department of Social Protection, 2016; PwC, 2016).

Az új kedvezmény után kitérek a minimálbérből élő egyedülálló személyekre is, az A főcsoporton belül. Az ír havi minimálbér 2016-ban 1 546,35 euró volt. Az a magánszemély, aki egész évben minimálbérben részesült, az bruttó 18 556,2 euró bérjövedelmet kapott. 52 hetes évvel kalkulálva a heti minimálbér 2016-ban Írországból, 356,85 euró volt. A minimálbér 2012-höz képest az A0-s osztályból átkerült, az AX-be. A PRSI fizetési kötelezettségnél a minimálbérből élők a maximális 12 euró/hét kedvezménynél kevesebbre voltak jogosultak 2016 során. A szabály alapján, $(356,85 - 352,01)/6$ euróval csökkent a maximális heti kedvezmény. Az igénybe vehető kedvezmény $12 - 0,81$, tehát 11,19 euró volt, minden egyes héten. A 356,85 euró után kedvezmény nélkül, 4 %-os kulcs alapján 14,27 euró PRSI-t kellett volna fizetni. A 14,27 euróból levonva a 11,19 eurós kedvezményt, azt eredményezte, hogy hetente 3,08 euró PRSI-t kellett fizetni. A minimálbér után 2016-ban 160,16 euró PRSI-t kellett fizetni. Az effektív PRSI kulcs, 0,86 % volt. A 3. mellékletben 2016-tól kezdve részleteztem,

hogyan alakul a PRSI fizetési kötelezettsége. (3. melléklet; 8. táblázat; 13. táblázat; Department of Social Protection, 2016).

A koronavírus 2020-as megjelenése, az ír jogalkotókat még nem befolyásolta 2019-ben, a 2020-tól alkalmazandó PRSI kulcsok kialakításánál. A 2020-as év kezdetén az A főcsoportban az osztályok száma változatlan volt. 2016-ban az AX osztály felső határa, még heti 376 euró volt, ez 2020 januárjában 386 euró volt. A közös európai fizetőeszközben kifejezett heti jövedelmi sávja az AL osztálynak is változott, 386,01-től 424 euróig tartott. Az alkalmazott járulékkulcsokban nem történt változás. (13. táblázat; 14. táblázat; Department of Social Protection, Department of Social Protection, 2020; Portfolio, 2020; PwC, 2016; PwC, 2020).

Az ír jogalkotók 2020 februárjától, már más jövedelemsávokat alkottak meg az ír fizetéshez kapcsolódó társadalombiztosítási rendszerben, az általam elemzett A főcsoportban. A PwC szakmai anyagában, csak két főcsoport van kiemelve, és az A főcsoportban nem jelölik külön az osztályok kódjeleit (Department of Social Protection, 2020; PwC, 2020).

Az ír gazdasági vezetés, úgy döntött, hogy 2020 februárjától új heti jövedelemhatárok szükségesek az AX és az AL osztályban. Ez a döntés segített az ír munkavállalók közül azokon, akiknek a heti jövedelme 386 eurónál több volt már 2020 januárjában, de a 395 eurót nem haladta meg. A PRSI kedvezmény maximuma, ugyanis az AX osztályban még érvényesíthető volt, az AL osztályban már nem. A kedvezmény maximális értéke 12 euró/hét. Az A főcsoportba továbbra is az tartozhatott, aki ipari, kereskedelmi és szolgáltatási szektor valamelyikében dolgozott a 2020-as év során, illetve azon közalkalmazott, akit 1995. április 6-án vagy azután vettek fel munkahelyére, és a heti fizetése legalább 38 euró volt. Az A0-s, az A1-es, az A8-as, és az A9-es osztályok esetében nem történt változás (14. táblázat; Department of Social Protection, 2020; PwC, 2020).

14. táblázat: PRSI kulcsok alakulása Írországból 2020 februártól, 2022

2020 februártól-decemberig			
A főcsoport			
Heti kereset (€)	PRSI osztályok	Heti kereset (€)	Járulékkulcsok (%)
38 - 352	A0	0 - 352	0
352,01 - 395**	AX	0 - 395	4
395,01 - 424**	AL	0 - 424	4
424 felett	A1	0 -	4
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (0 - 352 €)	A8	0 - 352	0
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (352 € felett**)	A9	0 -	4
2022			
A főcsoport			
Heti kereset (€)	PRSI osztályok	Heti kereset (€)	Járulékkulcsok (%)
38 - 352	A0	0 - 352	0
352,01 - 410**	AX	0 - 410	4
410,01 - 424**	AL	0 - 424	4
424 felett	A1	0 -	4
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (0 - 352 €)	A8	0 - 352	0
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (352 € felett**)	A9	0 -	4

Forrás: Department of Social Protection (2020), Department of Social Protection (2022), PwC (2020), PwC (2022) alapján saját szerkesztés

Kutatásomban az ír minimálbér 2020-as PRSI terhelésével folytatom. 2016-ban, a havi minimálbér a szigetországon, még 1 546,35 euró volt, addig 2020-ban már 1 656,2 euró. Abban az esetben, ha egy magánszemély, egész évben minimálbérben részesült, akkor az éves bruttó bére 2020-ban 19 874,4 euró volt. A számításaim során az adott évet, 52 hetesnek véve,

az ír heti minimálbér 382,2 euró volt. Az előbb említettek azt jelentik, hogy a minimálbért kapók, a maximális 12 euró/hét PRSI kedvezményénél kevesebbre voltak jogosultak, mivel az AX osztályba tartozott a jövedelmük. A kedvezmény, az alábbi képlet alapján csökkentésre került: $(382,2 - 352,01)/6$, tehát 5,03 euróval kevesebbet lehetett igénybe venni, mint a maximális érték. Az ír minimálbér után, így 2020-ban 6,97 euró PRSI kedvezmény járt. 2020-ban a 4 %-os PRSI kulcs alapján, kedvezmények nélkül, 15,29 eurót vontak volna le, a 6,97 eurós kedvezményt figyelembe véve, a bruttó jövedelem 8,32 euróval csökkent. 52 hetes évvel kalkulálva, a minimálbérből élők, 432,64 euró került az államkassza megfelelő számlájára. A minimálbér effektív járulékkulcsa, 2,18 % volt, a 2020-as évre vonatkozólag (3. melléklet; 8. táblázat; 14. táblázat; Department of Social Protection, 2020; PwC, 2020).

Az ír gazdasági vezetéstől nem meglepő módon 2022-re is életbe lépett pár változás a fizetéshez kapcsolódó társadalombiztosítási rendszer A főcsoportjában. 2020 februárjától az AX PRSI osztály esetén a heti jövedelem felső határa 395 euró volt, ez 2022. január elsejétől 410 euróra nőtt. Az AX osztályban történt változás miatt az AL csoport heti belépő jövedelemszintje 410,01 euróra nőtt, a 424 eurós felső plafonja nem változott. A többi osztálynál az A főcsoportban, nem történt változás 2020-ról 2022-re. Az A főcsoportban továbbra is az kaphat helyet, aki ipari, kereskedelmi, és szolgáltatási szektor valamelyikében van foglalkoztatva, illetve azon közalkalmazottak, akiket 1995. április 6-án, vagy azután vettek fel munkahelyükre, és a heti jövedelmük legalább 38 euró (14. táblázat; Department of Social Protection, 2020; Department of Social Protection, 2022; PwC, 2020; PwC, 2022).

A minimálbér 2022-re magasabb havi értéken lett megállapítva, mint 2020-ban. Az ír havi minimálbér 2022-ben 1 774,5 euró. Amennyiben a kigyűjtött minimálbér érték az év során nem változik, akkor az éves minimálbér 2022-ben a szigetországban 21 294 euró. Továbbra is 52 hetes évvel számolva, a heti minimálbér bruttó 409,5 euró. Írországból a minimálbér az emelés után, még éppen az AX osztályba sorolandó, és nem az AL-be. A magasabb heti jövedelem, kevesebb PRSI kedvezményt eredményez 2022 során. A maximális 12 euró, ugyanis 352,01 euró heti jövedelem felett nem érvényesíthető. A kedvezmény az alábbi képlet alapján csökken: $(409,5 - 352,01)/6$, tehát 9,58 euróval. A minimálbér után, így $12 - 9,58$, tehát 2,42 euró heti PRSI kedvezményt lehet igénybe venni. A heti PRSI fizetési kötelezettsége, az általánosan felhasznált források alapján a minimálbérből élőknek 2022-ben, a 4 %-os kulcs alapján, $16,38 - 2,42$, tehát 13,96 euró. 52 hetes évvel kalkulálva, az éves PRSI fizetési kötelezettség 2022-ben 725,92 euró lesz. A minimálbér effektív PRSI kulcsa 2022-ben, a kutatásom írása közben aktuális adatok alapján, 3,41 % lesz. A 2016-tól tekintett időszakban, a minimálbér emelése

miatt, a minimálbérből élők PRSI terhelése növekedésnek indult, mivel a heti kedvezmény feltételei nem változtak (3. melléklet; 8. táblázat; 13. táblázat; 14. táblázat; Department of Social Protection, 2016; Department of Social Protection, 2022; PwC, 2016; PwC, 2022).

Írorszáiban nem múlt el változások nélkül a 2004-től kezdve áttekintett időszak. A magánszemélyek esetén az A főcsoportra fókuszáltam, mivel a definíciója alapján az ír társadalombiztosítási rendszerben ez a legszélesebb csoport. Az A főcsoportban változatlan maradt, hogy a járulékfizetőket két fő részre osztotta a törvényhozás. Az egyik csoportba az 1995. április 6-án, vagy azután felvett közalkalmazottak, és a magánszférából speciálisan ki nem emelt munkakörök dolgozói tartoztak. A másik csoportot pedig a közfoglalkoztatottak alkották az időszak alatt végig. 2004-ben az A főcsoportban még 6 osztály volt összesen, 2005-től már 7, a változtatás, a közfoglalkoztatottak 2 osztályát nem érintette, és a heti jövedelem szerinti részletesebb felosztást szolgálta. 2012-től ismét 6 osztály szerepel az A főcsoportban (1. melléklet; 2. melléklet; 13. táblázat; 14. táblázat; Department of Social and Family Affairs, 2004; Department of Social Protection, 2004; Department of Social Protection, 2022; PwC, 2022).

2004-ben a legmagasabb alkalmazott járulékkulcs 6 %-os volt az A1-es osztályban, az alacsonyabb éves jövedelmi részben. Az általam kiemelt évek közül 2009-ben, az A1-es osztály alacsonyabb éves jövedelmi részében volt a legmagasabb alkalmazott kulcs, 2009 májusától - 2009 decemberéig, 9 %-os. 2011-ben komoly változás történt, a PRSI fizetési felső korlát már nem volt érvényben. 2013-ban ismét komolyabb változás lépett életbe, és az A főcsoport osztályain belül, ahol érvényben volt, az a kedvezmény, hogy a heti jövedelem első 127 eurója PRSI mentes, megszűnt. 2013-tól, már csak az A0-s és az A8-as osztályba besoroltaknak nem volt PRSI fizetési kötelezettsége az A főcsoporton belül. A járulékkulcsok a különböző osztályokban 2013 óta változatlanok. 2016-tól az ír járulékfizetők egy része kedvezményt kaphatott a PRSI fizetési kötelezettségnél. A kedvezmény, heti 352,01 eurós jövedelemtől, 424 euróig volt igénybe vehető. A maximális heti kedvezmény 12 euró volt, ami lépésenként csökkent, mivel ebből az értékből levonásra került a következő képlet alapján, egy bizonyos összeg: $(\text{heti jövedelme a munkavállalónak} - 352,01) / 6$ -al. A minimálbér 2016-ra meg lett emelve, így már nem volt PRSI mentes, viszont a kedvezménynek köszönhetően, nem volt magas a fizetendő teher. A 2020-ban és a 2022-re bevezetett módosításoknak köszönhetően, az AX osztály szélesebb lett, míg az AL szűkebb, a járulékkulcs mindkét osztályban 4 %-os, így, ha valaki átkerült az egyikből a másikba, nem járt se jobban se rosszabbul. Megállapítható, hogy a 2009-es év a pénzügyi válság okozta problémák miatt

kiugró év volt. Három fő tendencia volt megfigyelhető az ír PRSI rendszerben 2004-től kezdve. Az egyik, hogy a járulékfizetők köre, lépésenként egyre szélesebb lett, a másik, hogy a járulékfizetési maximum eltörlésre került, a harmadik, pedig, hogy 2016-tól kezdve, a minimálbér után is PRSI-t kell fizetni. (1. melléklet; 2. melléklet; 3. melléklet; 13. táblázat; 14. táblázat; Department of Social Protection, 2011a; Department of Social Protection, 2011b; Department of Social Protection, 2013; Department of Social Protection, 2016; Department of Social Protection, 2020).

1.2.3. Az általános forgalmi adó kulcsok alakulása Írországból 2004-től

Írország esetében is jelen van az általános forgalmi adó. A 2004-től tartó elemzési időszakban, nem volt kiugróan magas a szigetországban az általános áfakulcs. Ebben komoly szerepet játszik, hogy az angolszász megközelítés módban a vállalatok is komoly szerepet kapnak. A kiugróan magas áfakulcs pedig hosszú távon a vállalatok termékei és szolgáltatásai iránti keresletet is negatívan tudná befolyásolni. A magyar áfarendszerhez képest van pár eltérés. Az alapkulcs mellett, Írországból is, a vizsgált időszak nagy részében, volt még két kedvezményes kulcs, hazánkhoz hasonlóan. Az egyik eltérés, hogy az állatállomány kezeléséhez kapcsolódóan van egy külön áfakulcs. Magyar szemnek érdekes lehet, hogy a farmerek átalánykompenzációját is az aktuális áfakulcsok között kiemelik az ír adóhatóság honlapján (Revenue Irish Tax and Customs, 2022a; Revenue Irish Tax and Customs, 2022b). Írország esetében 2004-től az általános áfakulcs mértéke 21 % volt, míg érdekesség, hogy a második csökkentett kulcs nem szerepelt az ír adóhatóság által alkalmazott eszközök között. A pénzügyi válság hatásainak kezelése után, háromszor változott a legszélesebb körben alkalmazott áfakulcs hatályos százaléka Írországból. (Revenue Irish Tax and Customs, 2022b).

15. táblázat: A legmagasabb ÁFA kulcs alakulása Írországból 2004-től

Időpont	A legmagasabb ÁFA kulcs mértéke (%)
2004.01.01. - 2008.11.30.	21
2008.12.01. - 2009.12.31.	21,5
2010.01.01. - 2011.12.31.	21
2012.01.01. - 2020.08.31.	23
2020.09.01. - 2021.02.28.	21
2021.03.01. -	23

Forrás: PwC (2016), PwC(2018), PwC (2020), PwC (2022), Revenue Irish Tax and Customs (2022a), Revenue Irish Tax and Customs (2022b) alapján saját szerkesztés

Az ír legmagasabb mértékű áfakulcs az ír gazdasági vezetés máshogy változtatott a pénzügyi válság idején, mint a koronavírus járvány 2020-as időszaka alatt. A 2007 őszén kiinduló

pénzügyi válságra reagálva, 2008 telére 0,5 százalékpontos emelés történt, míg a koronavírusra reagálva 2020 őszétől 2 százalékponttal alacsonyabb kulcs került bevezetésre. Mindkét gazdasági problémát is okozó időszakban, viszont az első változtatás irányával ellentétes irányba módosította az ír vezetés az áfakulcsot, rövid időn belül. 2010 januárjától 0,5 százalékponttal alacsonyabb lett az alkalmazott kulcs, mint előtte, 2021 márciusától pedig 2 százalékpontos növelés történt. Magyarországhoz hasonlóan 2012-ben 2 százalékpontos emelés történt a termékek és a szolgáltatások legszélesebb rétegét érintő áfakulcs esetén. 2012-től, egy féléves időszakot leszámítva az általános kulcs, így 23 %-os, szemben a hazánkban lévő 27 %-os kulccsal (6. táblázat; 15. táblázat).

Az első kedvezményes kulcs 2004. január elseje óta változatlanul 13,5 százalék. A stabilitás jele, az egész ír társadalom és gazdaság számára megnyugtató tényező. A második csökkentett kulcs 2004 elején aktuálisan nem volt jelen. Írorszában a pénzügyi válság okozta problémák kezelésének tekinthetően, 2011 július elsején megjelent, 9 %-os kulccsal. A kutatás írásának évében, 2022-ben is, 9 %-os a második kulcsnak a mértéke. Az élőállat kereskedelmére vonatkozó áfakulcs 4,4 %-os mértékű volt 2004-ben, 2005 óta 4,8 %-os. A farmerek átalánykompenzációjának mértéke 2004-ben és 2005-ben is megegyezett az élő állatokhoz kapcsolódó áfa kulcs mértékével. Az ír adóhatóság áfakulcsokról szóló információs anyagából is kitűnik, hogy a kompenzáció kulcsán sokszor módosítottak. 2006 január elsejétől, a 2012-es naptári év végéig 5,2 %-os kulcs volt alkalmazva, 2013-ban 4,8 %-os, 2014-ben 5 %-os, 2015-ben és 2016-ban 5,2 %-os lett ismét a farmerek átalány kompenzációs kulcsa. 2017-től 2020 év végéig 5,4 %-os volt az alkalmazott kulcs, 2021-ben 5,6 %-os, míg 2022-ben 5,5 %-os a farmerek kompenzációja során (Revenue Irish Tax and Customs, 2022a; Revenue Irish Tax and Customs, 2022b).

1.3. A fontosabb adó és járulék terhek alakulásának összefoglalása

A személyi jövedelemadórendszer 2004 óta is több változáson ment át a két elemzett országban. Írország és Magyarország állampolgárai is igénybe vehették még 2004-ben az adójóváírást. 2012-től a Magyarországon dolgozó magánszemélyek számára már nem járt az adójóváírás (Kiss, 2013), míg Írorszában végig jelen volt. A személyi jövedelemadó mentességre jogosultak köre 2004 óta folyamatosan szűkült a két országban. A pénzügyi válságnak köszönhetően, Magyarországon bevezetésre került a szuperbruttósítás, ami Írorszában is hasonló módon a magánszemélyek jövedelmeire, Income Levy néven ki lett vetve. Írorszában a 2011-es pénzügyi törvénynek köszönhetően a jövedelemalap feltőkésítése megszűnt és a USC került bevezetésre helyette (LogSped, 2009; Revenue Commisioners,

2012). 2022-ben Írorszáiban, akkor jogosult, egy magánszemély jövedelemadómentességre, ha az éves jövedelme kisebb, mint az ír minimálbér havi értékének a 12-szerese. Hazánkban 2007-től kezdve nem volt személyi jövedelemadó alóli mentesség, egészen egy 2021-es döntésig (Csiki, 2021). 2022-ben a 18 éven aluli gyermeket nevelők lényegében adójóváírással szembesülhettek, amikor a 2021-es befizetett éves jövedelemadójukat visszakapták a gazdasági vezetés döntésének köszönhetően (Csiki, 2021). 2022 a nagyobb államok mellett Magyarország számára is kihívásokkal teli, így 2023-ban nem lesz ismét személyijövedelemadó visszatérítés. Magyarországon a személyi jövedelemadó rendszer 2004-ben még progresszív volt, mely 2010 december 31-ig tartott, ténylegesen 2013 óta lineáris ezen teher.

A magánszemélyeket érintő járulékterhek esetében a két országban ellentétes változások történtek. Hazánk esetében egyszerűsödött napjainkra, cserébe 2004-hez képest nagyobb a levonás a magánszemélyektől, míg Írorszáiban drasztikus egyszerűsítés ment végbe, és a nagyobb heti jövedelemre is az alacsonyabb kulcs lett bevezetve. Az írknél a sávós rendszerből lineáris lett, viszont több csoportra van osztva a lakosság. Az ír kormányzat folyamatosan változtat a járulékrendszeren a különböző környezeti tényezőket is figyelembe véve.

Az általános forgalmi adó szempontjából különböző változások történtek a két országban. Hazánkban a kedvező gazdasági körülmények hatására, a gazdaság élénkítése érdekében a pénzügyi válság előtt a három áfakulcs kettőre csökkent, majd a válság hatására ismét 3 kulcs lett, a középső kulcs emelésre került. 2012 óta hazánkban a legmagasabb áfakulcs 27 %-os. Az általános forgalmi adó hatálya alá eső termékek és szolgáltatások többségére a 27 %-os kulcs vonatkozik. Hazánk az Európai Unióban a legmagasabb általános áfakulcsot alkalmazza (6. táblázat; Enache, 2022; Eurostat, 2012). Írorszáiban 2004 januárja és a pénzügyi válság kiterjedése közötti időszakban stabilak voltak az áfakulcsok. A szigetországban két kulcs volt, majd a kedvezőtlen gazdasági körülményekre reagálva a korábban kivezetett második csökkentett kulcsot ismét bevezették, így náluk is 3 áfakulcs van azóta. A koronavírus válság hatására Írorszáiban az általános áfakulcs mértékét két százalékponttal csökkentették (Revenue Irish Tax and Customs, 2022b), hazánkban nem történt változás. Az ír gazdasági vezetés hathónapon át alkalmazta a 21 %-os legmagasabb kulcsot, 2021 márciusa óta 23 %-os kulcs van érvényben (Revenue Irish Tax and Customs, 2022a). Az általános áfakulcsok közötti százalékpontos különbségek az ír gazdasági vezetésnek köszönhetően ingadozott a két vizsgált ország esetében. Az aktív és a passzív megközelítési módnak is megvan a maga előnye és hátránya is.

2. HDI és a magánszemélyek bruttó bérének terhei

A GDP-n kívül vannak más típusú mutatók is, amelyek egy adott országban élő emberek életszínvonalát írják le. Ezek közül azok a relevánsabbak, amit minél több nemzetállam elismer. A Human Development Index, egy elismert mutató, sok nemzetállam összehasonlítására alkalmas. Az emberi fejlettségi index (HDI), a GDP-nél figyelembe vett tényezőkhöz képest, szélesebb szempontrendszer alapján alakít ki képet az egyes országokról. A United Nations Development Programme kiemeli, hogy a HDI azért lett létrehozva, hogy az emberek és képességeik legyenek meghatározók egy nemzetállam fejlődésének értékelésében, és ne a gyakran hangsúlyozott gazdasági növekedés (UNDP, é.n.).

A HDI-t és más mutatókat, amiket a napi hírekben ritkábban lehet látni, azért tartom fontosnak kiemelni, hogy a téma iránt érdeklődők szélesebb ismerettel rendelkezzenek a különböző nemzetgazdaságok helyzetéről. Mindegyik mutatónak megvan a maga előnye és hátránya is. A GDP előnye, hogy talán a leggyakrabban alkalmazott mutató, aminek értéke sok emberhez eljut. A GDP hátránya, hogy kevésbé meghatározó nemzetállamok esetén jobb képet mutathat, mint amit a nemzetközi társadalom gondol róluk. Egy nagyvállalat létrehozhat a kedvező adózási szabályok miatt egy leányvállalatot egy a világgazdasági súlya alapján kisebb országban, viszont ettől nem feltétlenül fog olyan kulcskompetencia, mint az állampolgárok tudása fejlődni. A HDI viszont komolyabb hangsúlyt helyez egy ország oktatási körülményeire, az emberek születéskori várható élettartalmára is. A HDI összetevői a minőséget jobban figyelembe veszik, így jó viszonyítási pontnak tekinthetők (ÚNDP, é.n.; Williamson, 2009).

Az egy főre jutó reál GDP adatok, az egy főre jutó GDP adatoknál precízebbek. Az egy főre jutó adatok sem tökéletesek, mivel nem mutatnak pontos képet a lakosságon belüli jövedelemeloszlásról. A GNI mutató, a GDP-hez képest más értékeket mutat a legtöbb ország esetében, mivel nem nagyon van olyan ország, amelyik egyik másik nemzetállammal sem tartana fenn gazdasági kapcsolatot. A hazai vállalatok erejéről a GNI pontosabb képet alakít ki, mint a GDP. A GNI hátránya véleményem szerint a tőzsdei vállalatoknál jöhet ki leginkább. Egy vállalat, amelyet például 10 %-ban birtokol, egy a székhelye szerinti országban élő magánbefektető, 10 %-ban egy másik hazai vállalat, 10 %-ban egy szomszédos országbeli cég, 10 %-ban egy másik kontinensen bejegyzett alapkezelő, és 60 %-ban a kis tulajdonsok a világ több pontjáról, igazán egyik nemzetállam adataiba se sorolható be teljes mértékben. Az előbb részletezett mintacég elhelyezése a különböző statisztikákban még nehezebb, ha több kontinensen és országban is meghatározó piaci szereplő. A túl bonyolult mutatókkal az a probléma, hogy az emberek nem szeretnek sok időt tölteni velük, ha nem érdeklődnek irántuk.

Célszerű könnyen értelmezhető mutatókat létrehozni, annak ellenére, hogy a valóságot kevésbé jól leíró adatok jutnak így el a magánszemélyekhez. (Eurostat, é.n.b; KSH, é.n.b; Williamson, 2009).

A HDI egy összesített mutatószám, ami azt méri, hogy a kulcs dimenziókban, milyen teljesítményt ér el egy ország. Három fő dimenzió kerül megkülönböztetésre. Ezek közül az egyik, milyen hosszú, és milyen egészségi szint mellett telik az emberek élete. Ezt az UNDP a születéskor várható élettartam mutatóval számszerűsíti, az adatok években szerepelnek. A második dimenzió a tudás mérésével foglalkozik. A tudás megállapításához két mutató kerül kialakításra. Az első, hogy várhatóan mennyi ideig fog tanulni egy gyermek, az iskolarendszerbe való belépésének pillanatában, a másik pedig, hogy a 25. életévüket már betöltött felnőttek átlagosan hány évet töltöttek el az adott ország oktatási rendszerében. A két felsorolt mutatóból végül egy keletkezik, melynek neve az oktatási index. A harmadik dimenzió, ami a megfelelő életszínvonal feltételeivel foglalkozik. A harmadik dimenzióhoz a statisztikusok a GNI per capita, tehát a bruttó nemzeti jövedelmet használják, melyet egy főre vetítenek, és dollárban mért vásárlóerő-paritásban fejeznek ki. A jövedelemszintek logaritmizálásra kerülnek, hogy a jövedelem jelentősége csökkenjen a GNI növekedésével párhuzamosan. (UNDP, é.n.).

A GNI mutatót talán a legegyszerűbb módon, úgy lehet előállítani, ha valaki ismeri a GDP adatokat. A GDP-től a GNI, abban különbözik, hogy a külföldi munkavállalók Magyarországon kapott jövedelmét, és a külföldi tulajdonosoknak a hazánkba hozott működőtőkéből származó jövedelmét sem tartalmazza. A GNI viszont magában foglalja a magyar állampolgárok külföldön szerzett munkajövedelmét, és a magyar befektetők külföldön gyűjtött jövedelmét is. Az elsőre példa, ha egy magyar munkavállaló Ausztriában dolgozik, míg a másodikra, ha az OTP-t elfogadjuk jó példának, akkor az, hogyha a Szerbiában elért nyereségét Magyarországra hozza (KSH, é.n.b).

A vásárlóerő-paritás (Purchasing power parities), gyakori rövidítése, a PPPs. A PPPs mutató, próbálja kiegyenlíteni a különböző pénznemek közötti vásárlóerő különbséget azáltal, hogy kiszűri a különbségeket, amelyek a különböző országok árszínvonala között fennáll. A fogyasztói kosárban szereplő termékek és szolgáltatások olyan mintája szerepel, amely a végső kiadások részét képezik. A háztartások mellett a kormányzat fogyasztása is figyelembe van véve a PPPs kialakítása során. A PPPs értékeit amerikai dollárban fejezik ki. Ezáltal összehasonlíthatóvá válik, például India, Kanada és Magyarország vásárlóereje is (OECD, é.n.).

Kiemelendő a Human Development Index mutatóval kapcsolatban, hogy különböző dimenziókban különböző mértékegységekben mérhetnek például év és dollár, ezért normalizálni szükséges az értékeket a végén. A normalizálás eredményeként a különböző mutatók összehasonlíthatóvá válnak. A HDI a geometriai átlaga a három dimenzió normalizált értékének (UNDP, é.n.).

A UNDP kiemeli, hogy szerintük a HDI nem csodamódszer. A HDI leegyszerűsíti, és csak egy részét foglalja magába annak, amit az emberi fejlődés ténylegesen magában foglal. Többek között nem foglalkozik az egyenlőtlenséggel, a szegénységgel, a közbiztonsággal, és azzal sem, hogy az egyes országokban az állampolgároknak milyen jogaik vannak (UNDP, é.n.).

Írország és Magyarország is az Európai Unió tagja, lakosság számuk, és a különböző rangsorokban elfoglalt helyük is igencsak eltérő. Magyarország lakossága az UNDP adatai alapján 2021-ben 9 709 786 fő, míg Írországé 4 986 526 volt (UNDP, 2022a; UNDP, 2022b).

Írország a 2004-től tekintett időszakban végig hazánk előtt állt a HDI rangsorban. Írország a 0-1-ig tartó skálán 2004-ben 0,881-ről indult, míg Magyarország 0,801-ről. Az abszolút különbség helyett a relatív különbségre, tehát a két mutatószám arányára fogom a hangsúlyt helyezni. 2004-ben a magyar érték az ír HDI adat 90,92 %-át érte el, míg a legfrissebb 2021-es adat alapján a 89,52 %-át. A 2021-es ír adat 0,945-ös, míg a magyar HDI érték 0,846-os. Az adatok alapján, mindkét országban abszolút változást figyelve nagyobb lett a kiinduló pont után a HDI értéke. Magyarország Írországtól való lemaradása arányaiban nőtt, ami azt mutatja, hogy van még hova fejlődnie hazánknak. Írország 2021-ben a világ HDI rangsorában a 8. helyet, míg hazánk a 46. helyet foglalta el. Az Európai Unió tagállamait figyelve 2021-ben Dánia volt a legjobb a HDI rangsorban az összesített 6. helyével, míg Írország az EU tagállamai közül a harmadik legmagasabb értéket érte el. Magyarország a HDI rangsorban 2021-ben az Egyesült Királyságot, már nem figyelembe véve a 25. helyet érte el, amennyiben csak az Unió tagállamait tekintjük. Nem túl biztató, 27-ből a 25. helyet elérni (Európai Unió, é.n.b; Európai Unió, é.n.c; Németh, 2020; UNDP, 2022a; UNDP, 2022b).

16. táblázat: HDI alakulása a két országban

Évek	HDI		
	Írország	Magyarország	Relatív arány (%)
2004	0,881	0,801	90,92%
2005	0,888	0,806	90,77%
2006	0,891	0,814	91,36%
2007	0,896	0,817	91,18%
2008	0,899	0,823	91,55%
2009	0,895	0,825	92,18%
2010	0,904	0,828	91,59%
2011	0,902	0,83	92,02%
2012	0,903	0,831	92,03%
2013	0,908	0,84	92,51%
2014	0,914	0,838	91,68%
2015	0,925	0,838	90,59%
2016	0,929	0,843	90,74%
2017	0,934	0,845	90,47%
2018	0,937	0,849	90,61%
2019	0,942	0,853	90,55%
2020	0,943	0,849	90,03%
2021	0,945	0,846	89,52%

Forrás: UNDP (2022a), UNDP (2022b) alapján saját szerkesztés

A HDI-ről szóló táblázat adatai alapján megállapítható, hogy 2004 óta, mindösszesen két évben csökkent a HDI értéke egyik évről a másikra Írország tekintetében. Magyarország esetében a vizsgált időszak alatt 3 év értéke volt alacsonyabb az előző évinél, és 1 olyan év volt, amikor a mutató megegyezett az előző évi értékkel. A legkisebb különbség 2013-ban volt a két ország között, míg a legnagyobb pont az utolsó adat esetében 2021-ben. Írország esetében az állampolgárainak a fejlettségére a pénzügyi válság negatív hatással volt, addig a koronavírus válság idején javult a helyzet. Magyarország esetében pontosan ellentétes folyamatok figyelhetők meg a szigetországgal szemben. A pénzügyi válság alatt az ország állampolgárainak fejlettségét mérő mutató évről évre jobb értéket mutatott, addig a koronavírus válság hatására rosszabb érték született 2020-ban és 2021-ben is. Az emberi fejlettségben az élmezőny elérése szempontjából nem jó hír Magyarországnak, hogy 2014 óta csupán két évben, 2016-ban és 2018-ban csökkent a két ország közötti relatív különbség. 2004 és 2013 között 6-szor közeledett a magyar érték az ír értékhez. Írország esetében az adatok alapján úgy tűnik, hogy a pénzügyi válság óta hozott intézkedések hatékonynak bizonyultak, míg hazánk esetében szerényebb a javulás tendenciája (16. táblázat).

Érdemes megvizsgálni, hogy a 4 db mutató, ami a HDI alapját mutatja, milyen változásokat mutat be a különböző területeken. Az első dimenziót a születéskor várható élettartam alkotja. Az élettartamnál nem csak a hossz, hanem annak a minősége is számít. A két ország eltérő pályát futott be az évek során, amit az erről szóló táblázat adatai bizonyítanak.

17. táblázat: Születéskor várható élettartam a két országban

Évek	Születéskor várható élettartam (év)		
	Írország	Magyarország	Relatív arány (%)
2004	78,51	72,91	92,87%
2005	78,92	72,83	92,28%
2006	79,15	73,34	92,66%
2007	79,55	73,43	92,31%
2008	79,76	73,96	92,73%
2009	80,04	74,18	92,68%
2010	80,52	74,52	92,55%
2011	80,63	74,92	92,92%
2012	80,75	75,18	93,10%
2013	80,97	75,68	93,47%
2014	81,31	75,85	93,28%
2015	81,42	75,65	92,91%
2016	81,55	76,16	93,39%
2017	81,92	76	92,77%
2018	82,09	76,2	92,82%
2019	82,26	76,45	92,94%
2020	82,47	75,73	91,83%
2021	82	74,53	90,89%

Forrás: UNDP (2022a), UNDP (2022b) alapján saját szerkesztés

Írország esetében a születéskor várható élettartam egy évet leszámítva évről évre növekedett. 2004-ben születése pillanatában egy ír állampolgár várhatóan 78,51 évet tölthet a társadalomban, míg 2020-ban születettek esetén 82,47 év volt a várható élettartam. A koronavírus Írország lakosságát is érintette, így a vizsgált időszakban az első csökkenés 2021-re állt be. A várható élettartam 82 évre csökkent. Magyarország esetében nem figyelhető meg olyan stabil várható élettartam növekedés, mint a szigetországban. 2005-ben, 2015-ben, 2017-ben, 2020-ban és 2021-ben is alacsonyabb értéket láthatunk, mint az előző évben. 2004-ben egy születendő magyar állampolgár várható élettartama egy születendő ír állampolgárénak a 92,87 %-át érte el, 2021-ben már csak a 90,89 %-át. A legkisebb relatív különbség a két ország esetében itt is 2013-ban volt (17. táblázat).

A következő sorokban az oktatási körülményeken lesz a hangsúly. A minőségi oktatási rendszerben eltöltött kevesebb év érhet legalább annyit, mint a statisztikák szerint egy kevésbé hatékony rendszerben eltöltött hosszabb időszak. Egy gyermek oktatási rendszerbe való belépésének pillanatában a tanulmányival várhatóan eltöltött idő tekintetében nincs olyan szignifikáns tendencia, mint a HDI vagy a születéskor várható élettartam komponens esetében (16. táblázat; 17. táblázat; UNDP, 2022a; UNDP, 2022b).

18. táblázat: A gyermekek oktatási rendszerben töltött várható ideje

Évek	Az oktatási rendszerben várhatóan eltöltött évek		
	Írország	Magyarország	Relatív arány (%)
2004	17,24	14,97	86,83%
2005	17,24	15,18	88,05%
2006	16,97	15,29	90,10%
2007	17,01	15,29	89,89%
2008	17,26	15,29	88,59%
2009	17,04	15,21	89,26%
2010	17,46	15,26	87,40%
2011	17,94	15,19	84,67%
2012	17,96	15,24	84,86%
2013	18,07	15,62	86,44%
2014	18,18	15,43	84,87%
2015	18,71	15,22	81,35%
2016	18,79	15,12	80,47%
2017	18,71	15,2	81,24%
2018	19,76	15,13	76,57%
2019	18,95	15,03	79,31%
2020	18,95	15,03	79,31%
2021	18,95	15,03	79,31%

Forrás: UNDP (2022a), UNDP (2022b) alapján saját szerkesztés

2004 a kiindulási évem. A szigetországban egy gyermek várhatóan 17,24 évet tölt majd el az oktatási rendszerben. A belépés pillanatában a várhatóan eltöltött idő 2021-ben 18,95 év volt. A leghosszabb időt a 2018-ban belépők számára jósoltak, 19,76 évet. Többször változott a tendencia iránya, a legdrasztikusabb a 2018-ról 2019-re bekövetkező csökkenés volt. 2004-ben a magyar oktatási rendszerbe belépő gyermek 14,97 évvel kalkulálhatott. 2021-ben abszolút mértékben nem sokkal több idővel kellett kalkulálni az érték 15,03 év volt. A legjobb év itt is 2013 volt. A magyar iskola rendszerbe belépők arányaiban 2006-ban voltak a legközelebb ahhoz, hogy várhatóan annyi évet töltsenek különböző oktatási képzésekkel, mint az ír gyermekek. 2018 volt a mélypont, amikor 76,57 %-i idővel lehetett kalkulálni egy magyar

rendszerben tanuló gyermeknél, ahhoz képeset, mintha a szigetországban tanult volna. A 13,53 százalékpontos különbség igencsak drasztikus a legkisebb és a legnagyobb relatív különbség viszonylatában (18. táblázat).

A 25. életévüket betöltött személyek oktatásban eltöltött ideje teljesen más képet fest, mint a kiskorú állampolgároknak a rendszerbe való belépése előtt. Az adatok alapján kijelenthető, hogy az állampolgárok a valóságban kevesebb időt töltenek el az adott ország iskola rendszerében, mint azt a belépésük pillanatában a statisztikák számszerűsítik (UNDP, 2022a; UNDP, 2022b). Ennek oka többek között az, hogy bizonyos képzettségek minimum követelménnyé kezdtek válni az évek során. Magyarországon például érettségi nélkül 2022-ben nehezebb elhelyezkedni a munkaerőpiacon, mint a 20. században. A különböző Európai Unió külföldi tanulmányokat elősegítő programok is csökkentik az egy db nemzeti rendszerben eltöltött időt.

19. táblázat: A 25. életévüket betöltöttek oktatási rendszerben átlagosan eltöltött ideje

Évek	Az oktatási rendszerben átlagosan eltöltött idő (év)		
	Írország	Magyarország	Relatív arány (%)
2004	10,36	10,68	103,09%
2005	10,6	10,83	102,17%
2006	10,84	11,07	102,12%
2007	11,08	11,32	102,17%
2008	11,24	11,57	102,94%
2009	11,41	11,81	103,51%
2010	11,57	11,88	102,68%
2011	11	11,92	108,36%
2012	11,07	11,84	106,96%
2013	11,14	12,01	107,81%
2014	11,22	11,77	104,90%
2015	11,29	11,85	104,96%
2016	11,36	11,89	104,67%
2017	11,43	11,98	104,81%
2018	11,51	12,07	104,87%
2019	11,58	12,16	105,01%
2020	11,58	12,25	105,79%
2021	11,58	12,25	105,79%

Forrás: UNDP (2022a), UNDP (2022b) alapján saját szerkesztés

Egyből szembetűnik az adatokból, hogy a magyar állampolgárok több időt töltenek el a saját országuk oktatási rendszerében átlagosan, mint az ír állampolgárok (19. táblázat). Itt a kulturális tényezők is fontos szempontok és a nyelvismeret is. Írországból az angol nyelv használata

alapelvárás. Az ír állampolgárok a nyelvtudásuk miatt könnyebben elhelyezkednek nagyátlagban, mint a magyarok. Magyarországon egyre inkább elvárt lesz az angol nyelvtudás, ami az Unión belüli és a nemzetközi mobilizációját is elősegítheti a magyar lakosságnak.

Az ír állampolgárok közül, akik már betöltötték a 25. életévüket 2004-re, átlagosan 10,36 évet töltöttek az ír oktatási rendszerben. 2019 óta stagnál a maximumon 11,58 évnél az iskolarendszerben eltöltött idő. Külön érdekesség, hogy 2011-ben jelentős visszaesés volt tapasztalható. Az időszak nagy részében növekedett az ír állampolgárok tanulmányi rendszerben eltöltött ideje. Magyarország esetében a 25. életévüket 2004-re betöltők átlagosan 10,68 éven át tanultak hazánkban. 2020 óta 12,25 évre nőtt az eltelt idő. Magyarország esetében két db visszaesés volt. Írországból a 2010-es korábbi rekord idő 2019-ben dőlt meg, míg Magyarország esetében a 2013-as múltbeli leghosszabb idő már 2018-ban átíródott. Ez az egyetlen mutató a HDI-t meghatározó 4 közül, amelyben Magyarország áll előrébb. Arányaiban 2006-ban volt a legkisebb különbség, ekkor a 25. életévüket már betöltött magyar állampolgárok az ír állampolgárok ír rendszerben eltöltött idejének 102,12 %-át töltötték el a magyar rendszerben. A legnagyobb különbség arányaiban 2011-ben alakult ki. A 25. életévüket betöltött magyar állampolgárok abban az évben átlagosan az ír érték 108,36 %-val rendelkeztek. Más kérdés, hogy mennyi időt ideális eltölteni egy db ország oktatási rendszerében. (19. táblázat).

A legdrasztikusabb különbség a két ország között a vásárlóerő-paritásban érhető tetten. Nem túl jó hír, hogy az életszínvonalban van a legnagyobb differencia. Magyarország a fejlett országok közé tartozik, tehát nagyon sok országban rosszabb a helyzet. Írország egy olyan ország, amely kis területe ellenére igen előkelő helyen szerepel (UNDP, 2022a; UNDP, 2022b).

Elsőként kiemelném, hogy a két ország vásárlóerő-paritáson való összehasonlítása során a tendenciákra érdemes helyezni a hangsúlyt. A vizsgált időszakban a PPPs minimuma is jelentősen nagyobb volt a szigetországban, mint Magyarország esetében a maximum. Írország esetében 2017-es dollár árfolyamra hozva minden értéket, 44 733,48 \$ volt a PPPs értéke 2004-ben. A legmagasabb érték 2021-hez tartozik 76 168,98 \$-os értékkel. A HDI-t és a részegységeit tekintve ez az egyetlen egység, ahol ugyanabban az évben volt a két ország esetében a minimum és a maximum is (16. táblázat; 17. táblázat; 18. táblázat; 19. táblázat; 20. táblázat).

20. táblázat: A két vizsgált országban az életszínvonal alakulása

Évek	Bruttó nemzeti jövedelem 2017-es PPPs értéken (\$)		
	Írország	Magyarország	Relatív arány (%)
2004	44 733,48	22 622,10	50,57%
2005	46 725,36	23 355,02	49,98%
2006	48 191,57	24 094,02	50,00%
2007	48 328,55	23 921,46	49,50%
2008	45 256,82	24 289,06	53,67%
2009	41 347,50	23 379,08	56,54%
2010	41 667,90	23 597,39	56,63%
2011	41 143,12	23 814,06	57,88%
2012	40 945,23	23 596,14	57,63%
2013	43 349,89	24 483,82	56,48%
2014	46 428,54	25 259,67	54,41%
2015	55 490,85	26 281,74	47,36%
2016	59 305,87	27 615,68	46,56%
2017	61 729,41	28 307,73	45,86%
2018	64 098,84	29 638,33	46,24%
2019	67 253,22	31 464,44	46,79%
2020	67 735,88	30 487,05	45,01%
2021	76 168,98	32 789,01	43,05%

Forrás: UNDP (2022a), UNDP (2022b) alapján saját szerkesztés

Hazánk esetében a minimum érték 2004-hez kapcsolódik, amely 22 622,1 \$ volt. A maximum értéket 2021-ben sikerült elérni a 32 789,01 \$-al. Arányaiban a legkisebb különbség 2011-ben volt, amikor a magyar adat az ír adat 57,88 %-át érte el. Ebben szerepe volt, hogy Írországban szignifikánsabb visszaesés történt az EU-n belül tapasztalható elhúzódó pénzügyi válság idején, az országspecifikus tényezőknek köszönhetően. A magyar gazdaság az ír gazdasággal szemben még vissza is esett az első koronavírus által nehezített évben. 2021-ben pont az utolsó adatnál tapasztalható a legnagyobb különbség arányaiban. A magyar adat csupán az ír érték 43,05 %-át érte el. A magyar életszínvonal a pénzügyi válság idején relatív értelemben közelített az írhez 2008 és 2011 között. 2018-at és 2019-et leszámítva távolodott hazánk állampolgárainak átlagos életszínvonala az ír állampolgárok esetében tapasztalhatótól. Érdeemes lenne megvizsgálni, hogy az ír gazdaság és törvényhozás, mit csinált másképpen a koronavírus helyzet kezelésében, mint hazánk. Egy látványos példa az általános áfakulcs csökkentése volt Írországban 23 %-ról, 21 %-ra (15. táblázat; 20. táblázat).

A következő részben a dolgozatban kifejtett részekről mutatok be összesítő táblázatokat. 7 évet emeltem ki mindegyiknél részletesen kifejtem, hogy miért tartom fontosnak az adott évet. 2022-

vel kapcsolatban nem minden mutatóra van adat, így a reál GDP/fő és a HDI esetében is a legfrissebb adatot a 2021-es évből származót használtam.

21. táblázat: A gyermektelen egyedülállók minimálbérének a terhei, a HDI, és a reál GDP/fő alakulása a két országban 2004, 2005, 2009, 2012

Ország	Írország (€)	Magyarország (€)	Írország (€)	Magyarország (€)
Év	2004		2005	
Éves bruttó minimálbér	12 877,80	2 422,80	14 196	2 780,88
(Személyi) jövedelemadó (20%; 18%)	2 575,56	436,1	2 839,20	500,56
Adójóváírások	2 560	436,1	2 850	500,56
Járulékteher (0%; 13,5%)	-	327,08	-	375,42
Ténylegesen fizetett adó és járulékok	15,56	327,08	0	375,42
Becsült áfakiadás (Nettó bér*0,325)* (ír kulcs; magyar kulcs)	877,85	170,28	968,88	195,44
Effektív adó- és járulékkulcs (%)	6,94	20,53	6,83	20,53
Reál GDP/fő (pozíció EU-n belül)	38 190 (3.)	9 530 (21.)	39 480 (3.)	9 950 (22.)
HDI	0,881	0,801	0,888	0,806
GNI/fő (2017-es \$ árfolyamon)	44 733,48 (\$)	22 622,1 (\$)	46 725,36 (\$)	23 355,02 (\$)
Év	2009		2012	
Éves bruttó minimálbér (* 1,0167;*1)	17 835,15	3 217,08	17 542,20	3 547,56
(Személyi) jövedelemadó [20%;(18%;16%)]	3 567,03	579,07	3 508,44	567,61
USC	-	-	546,64	-
Adójóváírások	3 660	510,23	3 300	-
Járulékteher [0%; (17%;18,5%)]	-	546,9	-	656,3
Ténylegesen fizetett adók és járulékok	0	615,74	755,08	1 223,91
Becsült áfakiadás (Nettó bér*0,325)* (ír kulcs; magyar kulcs)	1 246,23	190,22	1 254,84	203,90
Effektív adó- és járulékkulcs (%)	6,99	25,05	11,46	40,25
Reál GDP/fő (pozíció EU-n belül)	36 270 (5.)	9 850 (22.)	36 710 (5.)	10 120 (23.)
HDI	0,895	0,825	0,903	0,831
GNI/fő (2017-es \$ árfolyamon)	41 347,50 (\$)	23 379,08 (\$)	40 945,23 (\$)	23 596,14 (\$)

Forrás: 1. melléklet, 2. melléklet, 1. táblázat, 2. táblázat, 4. táblázat, 5. táblázat, 6. táblázat, 7. táblázat, 8. táblázat, 9. táblázat, 10. táblázat, 11. táblázat, 13. táblázat, 15. táblázat, 16. táblázat, 20. táblázat, Adó Online (2012), Eurostat (é.n.b), Munkaügyi Levelek (2003), Rogers – Philippe (2012) alapján saját szerkesztés

A két EU-s tagállam esetében vannak országspecifikus tényezők, például Írország esetében a USC (Egyetemes Szociális Díj), a szigetországban 2016-tól kezdve járulékkedvezmény is van a minimálbérre, ami az előtt mentesült az említett teher alól. Magyarország esetében a 2 db adójóváírást 2008-ra összevonták, és 1 db volt érvényben, több éven keresztül. A hazai minimálbérből élők számára a legnagyobb érvágás 2012 volt, amikor eltörlésre került az adójóváírás (Kiss, 2013).

A táblázat esetében a HDI és a GNI/fő értékek nem euróban szerepelnek. A HDI értéke 0-1 közötti tartományban mozog, míg a GNI/fő értékek 2017-es dollár árfolyamon szerepelnek. A 2004 és a 2012 közötti időszakot bemutató táblából a legfontosabb trend, hogy mindkét országban emelkedett a minimálbér adó- és járulékterhelése. Írország esetében a 2004-es 6,94 %-ról, 2012-re 11,46 %-ra. A magyar egyedülállók minimálbérének a terhelése a 2004-es 20,53 százalékról 40,25 %-ra nőtt 2012-re (21. táblázat). Az általános forgalmi adóval bővített, egy átlagos állampolgárra vonatkozó effektív adó- és járulékterhelést a The Tax Burden of Typical Workers in the EU 27 című szakmai tanulmány alapján fogom kifejteni. A tanulmány címe Horvátország Európai Unióba való belépésétől Nagy-Britannia kilépéséig nem EU 27, hanem EU 28 volt (Európai Unió, é.n.b; Németh, 2020).

A tényleges adóterhelését egy magánszemélynek az alábbi formula segítségével lehet kiszámítani: $(\text{munkabért terhelő összes járulék} + \text{jövedelemadó} + \text{általános forgalmi adó}) / \text{munkavállaló foglalkoztatásának teljes költsége}$ (Rogers – Philippe, 2012). 2012 szökeőv volt és 366 napos, viszont az Institut Économique Molinari szakmai kiadványában 365 napos évvel számolnak a következetesség fenntartásának érdekében (Rogers – Philippe, 2012).

Írország esetében a 2012-es adat euróban: $(5\,570 + 7\,797 + 2\,275) / 43\,807$, összeségében 35,71 %-os tényleges adóterhelést eredményezett. Az 5 570 eurós járulékteherből a munkáltatók fizettek 4 252 eurót, míg a magánszemélyek 1 318 eurót. A 2 275 eurós érték pedig egy becsült áfakiadás. A szakmai anyag készítői Rogers J. és Philippe C. szerint a becsült lakhatási kiadások a nettó bér 35 %-t tették ki az Unióban, 2012-ben. A fennmaradó 65 %-ot két egyenlő részre bontva becsülték meg a munkavállalók áfa terheit. Az áfateher lényegében a nettó bér 32,5 százalékának az általános áfakulccsal való szorzatát jelenti. 2012-ben a nettó bér a szigetországban egy főre 30 440 euró volt, melynek 32,5 %-a 9 893 euró. A 9 893 eurónak a 23 %-a pedig 2 275,39 euró. A szerzők kiemelik, hogy óvatos a becslésük arra nézve, hogy a nettó jövedelem mekkora részét érinti az áfateher. A Tax Liberation Day mutató arra szolgál, hogy megmutassa, hogyha valaki január elsején elkezd dolgozni, mikor keresne már eleget ahhoz, hogy az éves adóterhelését ki tudja fizetni. A szigetországban 2012-ben egy

magánszemélynek május 11-ig kellett volna dolgozni, hogy az éves adóterheit ki tudja fizetni. Az Unióban, ez a 3. leggyorsabb volt (15. táblázat; Rogers – Philippe, 2012).

Az ír bruttó bér egy főre vetítve 2012-ben 39 555 euró volt. A teljes ír lakosságot tekintve, tehát a $7\,797 / 39\,555$ euró alapján a jövedelemadó effektív kulcsa 19,17 % volt. A PRSI fizetési kötelezettsége a magánszemélyeknek 1 318 euró volt, amelyet a bruttó bérrel 39 555 euróval elosztva, egy főre 3,33 %-os járulékteher jött ki 2012-ben. A munkáltatók járulékkulcsa az átlag ír állampolgárra, 10,75 % volt, ami a $4\,252 / 39\,555$ euró alapján jött ki. A gyermektelen egyedülállók minimálbér terhelését is tartalmazó táblázatomban a 2012-t is magában foglaló adatai alapján tényleges adóterhelést tudok számítani. A USC-t is a bruttó bér terhei közé számolva a kiterjesztett jövedelemadó terhe az egyedülállók minimálbérének 2012-ben 755,08 euró volt, ami 4,3 %-os kulcsnak felel meg. A 13. táblázat adatai alapján igazolva a járulékteher 0 euró. A munkáltatók járulékkerhe a minimálbér után az A főcsoportban 4,25 %-os kulccsal 745,54 euró volt. Rogers és Philippe becslését alkalmazom az ÁFA teher számításához. A vizsgált csoport $17\,542,2 - 755,08$, tehát 16 787,12 eurós nettó bérrel rendelkezett. A 16 787,12 eurónak a 32,5 %-a 5 455,81 euró, amelyre a 23 %-os áfakulccsal 1 254,84 euró adódik. A vizsgált csoport foglalkoztatásának költsége 18 287,74 euró volt 2012-ben. A tényleges adóterhelése a gyermektelen egyedülállók minimálbérének $(745,54 + 755,08 + 1\,254,84) / 18\,287,74$, tehát 15,07 % volt. A gyermektelen egyedülálló minimálbérből élők tényleges adóterhelése 2012-ben 15,07 % volt, míg a teljes ír lakosságot nézve 35,71 % (15. táblázat; 21. táblázat; Department of Social Protection, 2012; Rogers – Philippe, 2012).

Magyarország esetében a magánszemélyek tényleges adóterhelése a társadalombiztosítási rendszer szempontjából egyszerűbb. Hazánkban 2012-ben még volt szuperbruttó, az SZJA kulcs 16 %-os volt, és ettől az évtől nem volt adójóváírás (Adó Online, 2012; Kiss, 2013; NAV, 2022). Magyarország esetében a képlet az alábbi volt: $(3\,578 + 1\,254 + 453) / 9\,994$, ami 52,88 %-ot eredményezett, Írországnál 35,71 % volt. A 3 578 euróból a magánszemélyektől 1 361 euró lett levonva, a társadalombiztosításra, a munkáltatóktól szociális hozzájárulási adó lett levonva, 2 217 euró. Egy magyar munkavállaló 2012-ben átlagosan 5 162 eurót vihetett haza. A becsült általános forgalmi adó kiadás Írországhoz hasonlóan a haza vitt bér 32,5 %-a szorozva az általános kulccsal, ami hazánkban 2012-től 27 %. A becsült áfakiadás, így 453 euró lett. A magyar munkavállalók átlagos bruttó bére 2012-ben 7 778 euró volt. A Tax Liberation Day 2012-ben Magyarország esetében július 13. volt. Az EU-ban a magyarországi magánszemélyek tényleges adóterhelése a 24 legalacsonyabb, és egyben a 4. legmagasabb volt az Európai Unióban (6. táblázat; Kazainé - Holló, 2018; Rogers – Philippe, 2012).

2012-ben a gyermektelen egyedülálló minimálbért keresők tényleges adóterhelése Magyarországon is eltért az átlagtól. A becsült áfakiadása a vizsgált csoportnak Rogers és Philippe feltételezése alapján a $2\,323,65$ euró $32,5\%$ -nak a 27% -a volt, tehát $203,9$ euró. A vizsgált csoportra a képlet: $(1\,667,35 + 567,61 + 203,9) / 4\,558,61$, tehát $53,5\%$ volt a tényleges adóterhelés. Az átlagnál nagyobb százalék a gyermekeseknek nyújtott kedvezmények miatt alakult ki. Az $1\,667,35$ euróból $656,3$ euró a magánszemélyektől került elvonásra, míg $1\,011,05$ euró a foglalkoztatóktól. 2012-ben az EU tagállamai közül 8 ország alkalmazott hazánkkal együtt lineáris jövedelemadó rendszert, míg 19 progresszívát Írországgal együtt (21. táblázat; Rogers – Philippe, 2012).

2022-ben az Institut Économique Molinari, már másodszor publikálta a *The Tax Burden on Global Workers A Comparative Index* tanulmányát. Az EU-s tagállamokon kívül a 2022-es tanulmányban Dél-Afrika, az Egyesült Államok, Kanada, Japán, Ausztrália, az Egyesült Királyság, és Brazília állampolgárainak a tényleges adóterhelése is szerepel, így 34 országról van adat (Rogers – Marques, 2022).

2022-ben Írországból egy magánszemély tényleges adóterhelése az alábbiak szerint alakul várhatóan: $(7\,026 + 9\,317 + 2\,654) / 51\,844$, ami $36,64\%$ -os tehernek felel meg. A tényleges adóterhelés 10 év alatt $0,93$ százalékponttal nőtt. A munkáltatók járulékterhe a $7\,026$ euróból $5\,159$ euró lesz, míg a magánszemélyeké $1\,867$ euró. 2022-ben az ír átlagbér várhatóan $46\,685$ euró lesz. Január 1-es kezdéssel a munkavállalók május 14-én tudnák kifizetni egész éves terhüket, 365 napos évet feltételezve. A 34 országból a 7. legalacsonyabb az ír magánszemélyek tényleges adóterhelése, míg az Unióban a 3. legalacsonyabb (Rogers – Marques, 2022).

2022-ben a gyermektelen egyedülállók, akik minimálbért keresnek, más a tényleges adóterhelésük. A becsült áfakiadás a vizsgált csoportban: $19\,463,6 \cdot 0,325 \cdot 0,23$, összesítve $1\,454,9$ euró. A munkáltatók társadalombiztosítási terhe a vizsgált csoportban a $8,8\%$ -os kulcs alapján $1\,873,87$ euró. A két hiányzó adat kiszámítása után a tényleges adóteher az egyedülálló minimálbért keresőknél: $(2\,599,79 + 1\,104,48 + 1\,454,9) / 23\,167,87$, tehát $22,27\%$. A $2\,599,79$ euróból a vizsgált csoport járulékterhe a kedvezménnyel együtt $725,92$ euró. A 2012-es $15,07\%$ -hoz képest ez $7,2$ százalékpontos emelkedés (3. melléklet; 22. táblázat; Department of Social Protection, 2022; Rogers – Marques, 2022).

Magyarország esetében a magánszemélyek tényleges adóterhelése még 2022-ben is magasabb a szigetországinál. Magyarországra a képlet: $(4\,301 + 2\,048 + 797) / 15\,428$, ami $46,31\%$ -nak felel meg. A $4\,301$ euróból a vállalatok terhe $1\,775$ euró volt, míg a magánszemélyek járulékterhe $2\,526$ euró volt. A magyar bruttó átlagbér 2022-ben várhatóan $13\,654$ euró lesz. A

magyar állampolgárok június 19-én tudnák kifizetni az egész éves terhüket. Romániával holtversenyben a 34 országból a 10. legmagasabb, a 25. legalacsonyabb a világon. Az EU-ban holtversenyben Romániával a 18. legalacsonyabb a teher. Érdekesség, hogy az Unión kívüli országokban kivétel nélkül alacsonyabb a magánszemélyek tényleges adóterhelése, mint hazánkban (Rogers – Marques, 2022).

A magyar gyermektelen egyedülálló magánszemélyeknek, akik minimálbért keresnek az adóterhelésük kiszámításánál más értékek vannak. A képlet a vizsgált csoportra: $(2\,047,74 + 975,11 + 570,44) / 7\,345,86$, ami 48,92 %-nak felel meg. A vizsgált csoport terhelése nagyobb, mint az átlagé, ezt a gyermekeseknek nyújtott kedvezmények okozzák. 2022-ben hazánkkal együtt, mindössze 4 uniós tagállam használ lineáris jövedelemadó rendszert, Írországgal együtt 23 progresszívat használ, ahogy az elemzésben szereplő további 7 ország is. (22. táblázat, Rogers – Marques, 2022)

2012-ben a magyar állampolgárok tényleges adóterhelése, amennyiben az átlagot tekintem 17,17 százalékponttal volt magasabb, mint az ír állampolgároké, addig 2022-ben 9,67 százalékponttal. Az ír átlagteher nőtt, míg a magyar csökkent. Az egyedülálló gyermektelen minimálbért keresőknél is a magyar állampolgárok terhe a magasabb. A különbség 2012-ben 53,5 - 15,07, tehát 38,43 százalékpont volt, míg 2022-ben 48,92 – 22,27, tehát 26,65 százalékpont. A különbség csökkenésének oka, hogy a magyar oldalon terheléscsökkenés, míg az ír oldalon tehernövekedés történt. Magyarországnál a változást kisebb részben okozta a magánszemélyek terheinek csökkenése, mivel a munkáltatók terhei lettek jóval alacsonyabbak. Írország esetében a növekedést inkább a vállalatokra kirótt pluszterhek okozták, a magánszemélyeknél kisebb tehernövekedés történt (3. melléklet; 21. táblázat; 22. táblázat; Rogers – Marques, 2022; Rogers – Philippe, 2012).

A két ország gazdaságpolitikája az adóztatás terén közelebb állt egymáshoz 2004-ben, mint 2012-ben. A kedvezményeket nem nézve az adóterhelés nagyobb volt 2004-ben a két vizsgált országban, mint a járulékfizetési kötelezettség. Írországból a minimálbér a legkedvezőbb besorolású részbe esett a PRSI A főcsoportjában, így a tényleges kulcs 0 %-os volt. Az ír minimálbérből élőknek minimális jövedelemadó fizetési kötelezettségük volt, mivel a munkavállalói kedvezmény 1 040 euró volt, az egyedülállónak járó kedvezmény 1 520 euró, így 15,56 eurót kellett még az államkasszába fizetni. Hazánk esetében 2004-ben az alap és a kiegészítő adójóváírás a minimálbér jövedelemadó menteségéhez volt elégséges. Magyarország esetében, viszont a járulékrendszerben nem volt többféle kulcs és mentesség sem. 2005-ben emelésre került az ír rendszerben az adójóváírások mértéke, és így nem kellett az

egyedülállóknak jövedelemadót fizetniük, amennyiben minimálbért kerestek. Magyarországon a kiegészítő adójóváírás lett megemelve, hogy az egyedülállók minimálbére személyi jövedelemadó mentes maradjon. Az ír egy főre jutó reál GDP a teher csökkentés ellenére is tudott javulni, míg hazánk esetében a reál GDP/fő növekedés változatlan effektív járulékkerheléssel rendelkező minimálbér mellett valósult meg (1. melléklet; 1. táblázat; 2. táblázat; 4. táblázat; 5. táblázat; 7. táblázat; 8. táblázat; 9. táblázat; 21. táblázat).

2009-ben már érdemes a HDI változását és a GNI változását is kiemelni. Az ír adópolitika, hamarabb reagált a válságra. A szigetországban, már 2009-től volt jövedelemalap feltőkésítés (Revenue Commisioners, 2012), míg hazánkban csak 2010-től (LogSped, 2009). A pénzügyi válság egyik ország állampolgárainak emberi fejlettségét sem vetette vissza a 2004 előtti szintre. A reál GDP/fő és a GNI/fő esetében is Írország esetében történt visszaesés 2005-höz képest 2009-re. Az ír lakosság életszínvonalával foglalkozó mutatók negatív tendenciát mutattak. A magyar adatok érdekesek. A reál GDP/fő csökkent 2005-höz képest 2009-re, míg a GNI/fő nőtt. Az előbbi mutató 2010-es árfolyam értékre hozza az adott évi adatot, míg a másik 2017-es árfolyamra (16. táblázat; 20. táblázat; 21. táblázat).

2009-ben az ír minimálbérből élők tényleges effektív adó és járulékkulcsa maradt 0 euró a jövedelemalpnövelés ellenére is a becsült áfakiadás nélkül. Magyarország esetében változások történtek 2009-re. 2008-tól már nem volt kiegészítő adójóváírás. 2009-ben az adójóváírás a személyi jövedelemadó fizetési kötelezettséget nem redukálta 0-ra. Írország esetében az adójóváírások mértéke redukálódott 2012-re 3 300 euróra a 2009-es 3 660 euróhoz képest. A jövedelemalap feltőkésítés megszűnt, így a bruttó bér kevesebb lett a minimálbérből élőkénél. Az Income Levy helyett viszont volt USC, amivel összességében rosszul jártak a minimálbérből élők. A 6,99 %-os effektív kulcs helyett kialakult egy 11,46 %-os. 2009-ben már 17 % volt a minimálbér járulékkerhelése hazánkban, 2012 óta a mai napig fennálló szintjét a 18,5 %-ot elérte. Az egyedülálló minimálbérből élő magyarok effektív adó- és járulékkerhelése 2009-re 25,05 %-ra, 2012-re 40,25 %-ra változott. Az SZJA kulcs hiába változott 18 %-ról 16 %-ra, az adójóváírás 2012-től már nem volt érvényben, ami egy széles rétegnek komoly tehernövekedést okozott (2. melléklet; 1. táblázat; 2. táblázat; 4. táblázat; 5. táblázat; 7. táblázat; 8. táblázat; 9. táblázat; 10. táblázat; 11. táblázat; 13. táblázat; 21. táblázat; Kiss, 2013). A korábban felsorolt hatások mellett hazánkban az általános áfakulcs is emelve lett 25 %-ról 27 %-ra 2012-re, ami további terhet jelentett a lakosság számára Írország esetében 2009-ben 21,5 %-os volt az általános áfakulcs, míg 2012-ben 23 % (6. táblázat; 15. táblázat).

22. táblázat: A gyermektelen egyedülállók minimálbérének terhei, a HDI, és a reál GDP/fő alakulása a két országban, 2016, 2020, 2022

Ország	Írország (€)	Magyarország (€)	Írország (€)	Magyarország (€)
Év	2016		2020	
Éves bruttó minimálbér	18 556,20	4 215,48	19 874,40	5 845,20
(Személyi) jövedelemadó (20%; 15%)	3 711,24	632,32	3 974,88	876,78
USC	316,42	-	217,29	-
Adójóváírások	3 300	-	3 300	-
Járulékterhe (4%; 18,5%)	742,25	779,86	794,98	1 081,36
Járulékkedvezmény*	581,88	-	362,44	-
Ténylegesen fizetett adók és járulékok	888,03	1 412,18	1 324,71	1 958,14
Becsült áfakiadás (Nettó bér*0,325)* (ír: 0,23, magyar: 0,27)	1 320,70	245,99	1 346,40	341,09
Effektív adó- és járulékkulcs (%)	11,90	39,34	13,44	39,34
Reál GDP/fő (pozíció EU-n belül)	49 540 (2.)	11 500 (23.)	62 570 (2.)	12 730 (23.)
HDI	0,929	0,843	0,943	0,849
GNI/fő (2017-es \$ árfolyamon)	59 305,87 (\$)	27 615,68 (\$)	67 735,88 (\$)	30 487,05 (\$)
Év	2022			
Éves bruttó minimálbér	21 294	6 500,76		
(Személyi) jövedelemadó (20%; 15%)	4 258,80	975,11		
USC	245,68	-		
Adójóváírások	3 400	-		
Járulékterhe (4%; 18,5%)	851,76	1 202,64		
Járulékkedvezmény*	125,84	-		
Ténylegesen fizetett adók és járulékok	1 830,40	2 177,75		
Becsült áfakiadás (Nettó bér*0,325)* (ír kulcs; magyar kulcs)	1 454,90	379,34		
Effektív adó- és járulékkulcs (%)	15,43	39,34		
Reál GDP/fő 2021 (pozíció EU-n belül)	70 530 (2.)	13 690 (23.)		
HDI (2021)	0,945	0,849		
GNI/fő [2021] (2017-es \$ árfolyamon)	76 168,98 (\$)	32 789,01 (\$)		

Forrás: 3.melléklet, 1. táblázat, 2. táblázat, 4. táblázat, 6. táblázat, 8. táblázat, 9. táblázat, 11. táblázat, 12. táblázat, 13. táblázat, 14. táblázat, 15. táblázat, 16. táblázat, 20. táblázat, Eurostat (é.n.b), NAV (2021), Rogers – Marques (2022) alapján saját szerkesztés

A magyar általános áfakulcs mértéke 2012 után végig 27 %-os (6. táblázat). Írország esetében 2009-ben 21,5 %-os volt az általános áfakulcs, míg 2012-től 23 %. A 2020-as év az ír jóléti adatok szempontjából érdekesebb. 2020 szeptemberétől 23 % helyett 21 % volt az általános áfakulcs, egészen 2021 februárjának a végéig. Az említett okokból kifolyólag is szembetűnő, hogy milyen drasztikus volt az életszínvonal javulás a szigetországban 2020-ról 2021-re. Magyarország esetében is növekedés történt, ami azt mutatja, hogy a koronavírushoz való alkalmazkodás nem egészen 1 évet vett igénybe gazdasági szempontból. (15. táblázat; 20. táblázat; 21. táblázat; 22. táblázat).

2012-höz képest mindkét országban javult 2022-re az emberi fejlettséget leíró HDI, a bruttó nemzeti jövedelmet számszerűsítő GNI egy főre jutó értéke, és a reál GDP egy főre jutó értéke is. Ennek a legfőbb oka, hogy a koronavírus megjelenéséig nem volt komolyabb sok, amely befolyásolta volna a világ gazdaságát. Magyarország esetében pont 2016-tól 15 % az SZJA teher, így azóta a minimálbér adó- és járulékterhelése 39,34 %. Írország esetében 2016-tól nem mentes a minimálbér a járulékfizetési kötelezettség alól és a 4 %-os kulcs alá esik. A szigetországban élők, viszont heti 424 eurós bérig kedvezményt kaphatnak (3. melléklet; 4. táblázat; 21. táblázat; 22. táblázat; Department of Social Protection, 2016). Írországban a 2012-ben látható trend tovább folytatódott, így a minimálbér effektív adó és járulékterhelése tovább nőtt. A 2022-es 15,43 %-os effektív kulcs, így is elmarad a magyar 39,34 %-tól, amennyiben az egyedülállókra koncentrálunk. Az ír reál GDP és GNI kilőtt 2012-höz képest, míg hazánk esetében kisebb léptékű fejlődés volt tapasztalható (21. táblázat; 22. táblázat).

Írországnál a minimálbér effektív adó- és járulékterhének növekedését nem csak az okozta, hogy 2016-ra megemelt minimálbér meghaladta a 0 %-os PRSI kulcs határát. Az ír minimálbér 2016 és 2022 között csak 2020-ban nem került emelésre. A nagyobb bruttó jövedelemalap nagyobb jövedelemadó terhet eredményezett, mivel az adójóváírások mértéke 2011-től 2021 végéig változatlanok voltak. 2022-re hiába nőtt 100 euróval összesen az éves adójóváírás, mivel a minimálbér havi 50,7 euróval, éves szinten 608,4 euróval nőtt. 2012-ben még 3 db USC kulcs terhelte a minimálbért, addig 2015-től már csak kettő. 2018-tól kezdve az alkalmazott kulcsok változatlanok. A második kulcs a USC esetében a naptári évekre úgy van kialakítva, hogy a minimálbérrre ne vonatkozzon a harmadik kulcs (8. táblázat; 9. táblázat; 10. táblázat; 11. táblázat; 12. táblázat; Department of Social Protection, 2016).

Magyarország esetében a 2016-ra történt 1 százalékpontos SZJA kulcs redukálása az effektív terhet 0,91 százalékponttal csökkentette. A minimálbér évről évre emelve lett Magyarországon. Az emeléseknek köszönhetően a levont SZJA, a 2020 előtt levont járulékok mértéke és a becsült

áfakiadás is évről évre nagyobb nominális értéket mutatott. 2020 júliusától a korábbi négy járulék helyett hazánkban 1 db járulék van, a tényleges teher nem változott (1. táblázat; 4. táblázat; NAV, 2021).

A két ország esetében megvizsgáltam, hogy a minimálbér tényleges adó- és járulékkulcsa, milyen irányú és erősségű kapcsolatban áll a HDI és az egyfőre jutó reál GDP adatokkal. A GNI-t nem vettem bele az elemzésembe, mivel az már befolyásolja a HDI adatot. Az átlagokat nem emelem ki, mivel elmondható, hogy 2004-hez képest a legfrissebb adatok mindkét országban magasabb értéket mutatnak, ami torzított értékhez vezetne.

23. táblázat: A minimálbér, a HDI, és a jólét közötti kapcsolat Írországban

Korrelációs Mátrix				
		Effektív adó- és járulékkulcs ír (%)	Reál GDP/fő ír (€)	HDI ír
Korrelációs értékek	Effektív adó- és járulékkulcs ír (%)	1,000	,862	,939
	Reál GDP/fő ír (€)	,862	1,000	,917
	HDI ír	,939	,917	1,000
Szignifikancia értékek	Effektív adó- és járulékkulcs ír (%)		,006	,001
	Reál GDP/fő ír (€)	,006		,002
	HDI ír	,001	,002	

Forrás: 21. táblázat, 22. táblázat alapján saját szerkesztés

A szignifikancia értékek 0,05 alattiak, így minden változó között szignifikáns kapcsolat van. Az effektív adó- és járulékkulcs pozitív és erős kapcsolatban áll az egyfőre jutó reál GDP-vel és az emberi fejlettséget számszerűsítő HDI mutatóval is. A reál GDP egy főre jutó értéke a szigetországban erős kapcsolatban áll a HDI-vel. A legerősebb kapcsolat a kiválasztott hét évben az effektív kulcs és a HDI index között alakult ki 93,9 %-os. A leggyengébb kapcsolat, a minimálbér effektív kulcsa és az egy főre jutó reál GDP között van, 86,2 %-os. (23. táblázat).

Az összehasonlíthatóság érdekében a magyar adatokat is elemzem. Fontosnak tartom megvizsgálni, hogy a két országban az elemzett mutatók, melyik EU-s tagállam egyedülálló magánszemélyeinek adó- és járulékterhelésére vannak nagyobb befolyással.

24. táblázat: A minimálbér, a HDI, és a jóllét közötti kapcsolat Magyarországon

Korrelációs Mátrix				
		Effektív adó- és járulékkulcs magyar (%)	Reál GDP/fő magyar (€)	HDI magyar
Korrelációs értékek	Effektív adó- és járulékkulcs magyar (%)	1,000	,710	,914
	Reál GDP/fő magyar (€)	,710	1,000	,852
	HDI magyar	,914	,852	1,000
Szignifikancia értékek	Effektív adó- és járulékkulcs magyar (%)		,037	,002
	Reál GDP/fő magyar (€)	,037		,007
	HDI magyar	,002	,007	

Forrás: 21. táblázat, 22. táblázat alapján saját szerkesztés

5 %-os szignifikancia szint mellett is relevánsak a korábban is részletezett mutatók. A magyar adatok esetében a legerősebb kapcsolat az egyedülállók minimálbérének effektív terhelése és a HDI között van, 91,4 %-os. A legkevésbé erős kapcsolat a minimálbér effektív terhelése és az egy főre jutó reál GDP adat között van 71 %-al, ami éppen besorolható az erős korrelációs kapcsolatok közé. A reál GDP hazai értékének növekedése, tehát kevésbé van hatással az egyedülállók bruttó minimálbérének effektív terhelésére hazánkban, mint a szigetországban. Az ír minimálbér esetében megállapítható, hogy az effektív adó-és járulékkulcs alakulásában az egy főre jutó reál GDP adatnak nagyobb a hatása, mint hazánkban. A szigetországban 86,2 %-os az együttműködők közötti kapcsolat szorossága, míg hazánkban 71 %-os. Az ír emberi fejlettséget leíró HDI és az egyedülállók bruttó minimálbérének terhelése közötti kapcsolat szorossága a szigetországban 93,9 %-os, míg Magyarország esetében 91,4 %-os. Az ír egy főre jutó reál GDP és a HDI közötti korrelációs kapcsolat szorossága 91,7 %-os. Magyarország esetében a kapcsolat szorossága 85,2 %-os. Az ír adatok közötti együttmozgás szignifikánsabb. Az egyik mutató egységnyi változásra Írországon a többi mutató nagyobb mértékben változik, mint Magyarországon esetében. Az egyedülállók bruttó minimálbérének effektív terhelésénél nem meglepő, hogy Írországon nagyobb változás történik. A szigetországban annyi alacsonyabb az effektív terhelés, hogy egységnyi növekedés nem veti úgy vissza az állampolgárok aktivitását, mint hazánkban (23. táblázat; 24. táblázat).

3. Összefoglalás

Az elemzésem 2004-től 2022-ig tart. Az első kutatási kérdésekre hosszabb válaszom van. Írország esetében a szabályok gyakrabban lettek finomhangolva, mint hazánkban. A változtatások számában a különbség drasztikusabb, amennyiben a 2012 utáni időszakot tekintem. Írországban nem személyi jövedelemadórendszer van, hanem jövedelemadórendszer, és lehetősége van arra az állampolgároknak, hogy a családi adózást válasszák. Hazánk esetében nincs családi adózás, bár vannak kedvezmények, ahol a házastársak megoszthatják egymás között a kedvezményeket. Írországban egy dolog állandó volt, hogy végig kitartottak a progresszív jövedelemadó rendszer mellett. Hazánk 2004-ben még háromkulcsos személyi jövedelemadó rendszert alkalmazott, míg 2010 végéig két kulcsosat. 2011-től egykulcsos a jövedelemadórendszer, a különböző kedvezményekről eltekintve 2013 óta ténylegesen is egykulcsos (4. táblázat; 7. táblázat; 11. táblázat). Mindkét ország alkalmazott jövedelemadó alap feltőkésítést, Írország 2009-től, Magyarország 2010-től. Írországban 2011-től a USC váltotta fel a feltőkésítést, a bruttó jövedelemre lett kivetve, ahogy a jövedelemadó is. 2011-től 2014-ig magasabb kulcsok voltak jellemzőek, utána alacsonyabbak. 2015-től a vizsgált csoportnak, a gyermektelen egyedülálló minimálbér keresők jövedelmére 2 db USC kulcs vonatkozott (10. táblázat; 12. táblázat; LogSped, 2009; Marosi, 2011; NAV, 2022).

Írországban két típusú adójóváírás van az egyik, ami az egyedülállóknak vagy pároknak járó kedvezmény, míg a másik fő adójóváírás azoknak jár, akik a PAYE rendszerben dolgoznak. 2008-tól a két kedvezmény egyenlő értékű, a pénzügyi válság miatt 2011-ben csökkentve lettek, és 2021 végéig változatlan volt a mértékük, hosszú idő után először 2022-ben nőtt az értékük. Magyarországon két db adójóváírás közül az egyik 2004-ben az alap, míg a másik a kiegészítő adójóváírás volt. 2007-től a minimálbér nem volt SZJA mentes, 2008-tól a két adójóváírás helyett 1 db adójóváírás lett. 2012-től nincs hazánkban adójóváírás, ami a legrosszabbul az alacsony keresetű, gyermektelen egyedülállót érintette. A minimálbér Írországban 2008 után először 2016-ban lett emelve. Magyarországon 2004-től kezdve minden évben magasabb a minimálbér, mint az adott évet megelőző év során volt. Az ír minimálbér, közelebb áll a magyar átlagbérhez, mint a magyar minimálbérhez (1. táblázat; 2. táblázat; 8. táblázat; 9. táblázat; PwC, 2022; Revenue Commissioners, 2007; Revenue Irish Tax and Customs, 2022d).

Írországban komplex a társadalombiztosítási rendszer a maga 11 db kulcsával. Az A főcsoportba tartozik a legtöbb munkavállaló, így arra helyeztem a hangsúlyt. A pénzügyi válságnak köszönhetően 2009-ben jelentősen emelkedtek a PRSI kulcsok, ami a minimálbérből élőket nem érintette. 2016-tól már nem PRSI mentes az ír minimálbér, viszont az ebből élők

kapnak járulékkedvezményt. Magyarországon 2004-től 4 db fő járulék volt, és a magánnyugdíjpénztárak a társadalombiztosítási rendszer része voltak. A nem pénztár tagok és a magánnyugdíjpénztár tagoktól ugyanakkora levonás volt eszközölve, ezt a pénztártagok tagdíjával oldotta meg a jogszabályalkotó. 2012-től a különböző járulékok, mind az államkasszába kerülnek. 2020-tól az összesen 4 db járulékból lett 1 db, mely a társadalombiztosítási járulék nevet kapta. Mindkét országban nőtt 2004-hez képest a minimálbérből élők terhelése a járulékok területén (1. melléklet, 3. melléklet; 5. táblázat; Adó Online, 2012; Department of Social Protection, 2004; Department of Social Protection, 2016; Department of Social Protection, 2022; NAV, 2021; Nyugdíj Másféppen, 2022).

Az általános forgalmi adó általános kulcsa, 2004 és 2012 között dinamikusan változott a két országban. Írorszában a koronavírus kezelésére előbb az általános kulcs csökkentésre került 2020 őszétől, majd a korábbi szintjére vissza lett állítva a leszűrt tapasztalatok alapján 2021 tavaszától. Magyarországon 2012 óta állandó az általános áfakulcs, ami az EU-ban jelenleg is a legmagasabb. 2004-től kezdve mindkét országban volt legalább 1 kedvezményes kulcs. Írorszában 2011 júliusa óta változatlan a kulcsuk, míg Magyarországon 2009 júliusa óta (6. táblázat; 15. táblázat; Enache, 2022; Eurostat, 2012; LogSped, é.n.a; Revenue Irish Tax and Customs, 2022a; Revenue Irish Tax and Customs, 2022b).

A második kutatási kérdésem az adóztatási változtatások jóléti mutatókra kifejtett hatására tért ki. A vizsgált időszakot két részre érdemes bontani, az első időszak a 2012-ig tartó, míg a második napjainkig. A pénzügyi válság hatására mindkét országban emelve lettek adóztatói oldalról a magánszemélyek terhei, ami bizony a jóléti mutatókban visszaeséshez vezetett. 2008-ról 2009-re az ír GNI/fő a terhek növelésének köszönhetően, majdnem 4 000 \$-al lett kevesebb, 1 év alatt 8,64 %-os csökkenés történt. A GNI/fő a mélypontot 2012-ben érte el. A 2004-es értéket, csak 2014-ban haladta meg először. 2012 után az ír egyedülálló gyermektelen minimálbérből élő lakosok effektív terhe is elkezdett emelkedni, a HDI, és a reál GDP/fővel párhuzamosan. A koronavírus járvány hatására az egyik részben a szüléskor várható élettartamban közel fél éves csökkenés állt be 2020-ról 2021-re. A HDI-t tartalmazó GNI/fő, közel a duplájára nőtt 10 év alatt. Összességében megállapítható, hogy szignifikáns pozitív kapcsolat van az ír minimálbér effektív adó- és járulékterhelése, a HDI és a reál GDP/fő között (16. táblázat, 17. táblázat; 20. táblázat; 23. táblázat).

Magyarország esetében a HDI mutató értéke a pénzügyi válság alatt nem mutatott visszaesést. 2012-re érvénybe léptetett változtatások, viszont az életszínvonal mérésére alkalmas GNI/főben 217,92 \$-os visszaesést okoztak. A 0,92 %-os visszaesésnek több oka volt. A kisebb hatást a 2

százalékpontos általános áfakulcs emelés hozta. A nagy változást az adójóváírás kivezetése okozta, amely a minimálbérből, és az annál is kevesebb jövedelemből élő gyermektelen magánszemélyek adóterhelését drasztikusan megemelte. A koronavírus járvány 2020-as megjelenése visszaesést okozott a HDI mutatóban Magyarországon. A 2021-es születéskor várható élettartam már közel 2 évvel kevesebb, mint 2019-ben volt. A GNI/fő 2019-ről 2020-ra közel 1 000 \$-al visszaesett, majd 2021-ben több mint 2 300 \$-al lett magasabb. Magyarországnál is szignifikáns és pozitív a kapcsolat az egyedülálló gyermektelen minimálbérből élők tényleges adó- és járulékterhelése, valamint a HDI, és a reál GDP fő között (6. táblázat; 16. táblázat; 17. táblázat; 20. táblázat; 24. táblázat). Írországból erősebb a kapcsolat a vizsgált csoport terhelése, a HDI, és a reál GDP/fő között, mint Magyarországon. A vizsgált csoport adóterhelésének növekedése, jobban növeli a reál GDP/fő értékét a szigetországon, mint Magyarországon. A vizsgált csoport effektív terhelése mindkét országban jelentősen nőtt 2004 óta. Írországon a 2004-es 6,94 %-os érték 8,49 százalékponttal lett magasabb 2022-re, jelenleg várhatóan 15,43 % lesz. Magyarország esetében a vizsgált csoport effektív terhelése 20,53 %-ról 18,81 százalékponttal 39,34 százalékra nőtt (21. táblázat, 22. táblázat, 23. táblázat, 24. táblázat).

A harmadik kutatási kérdésem a magyar magánszemélyek adóterhelésén keresztüli életszínvonal javítására koncentrál, amelyre az elemzésem alapján több módszer is adódik. Írország példája jól mutatja, hogy az adójóváírás jól működik, amivel az alacsonyabb keresetűeket, köztük a minimálbérből élőket is segítik. A magyar társadalombiztosítási rendszer is átalakítható lenne több főcsoportúvá, a járulékkedvezményekkel együtt is. A progresszív jövedelemadó rendszer jól működik a szigetországon, hazánkban a pénzügyi válsághoz kötik ezt a rendszert, így kevésbé népszerű megoldás lenne. Írország tanulmányozása alapján elmondható, hogy az alacsonyabb jövedelműek támogatása a jövedelemadó rendszerben és a társadalombiztosítási rendszerben is segített abban, hogy a lakosság életszínvonala drasztikusan javuljon úgy, hogy közben az életszínvonalbeli különbségek kezelésére is figyeltek az ír gazdasági vezetők.

Jelen kutatásomban a hangsúlyt a minimálbérből élők csoportjából a gyermektelenek kapták. A jövőbeli kutatások során érdemes lenne megvizsgálni a gyermeket nevelő magánszemélyek adóterhelésében milyen eltéréseket figyelhetünk meg a gyermektelenekhez képest, hiszen a magyar jövedelemadórendszer nem a minimálbér terhének könnyítését tűzte ki célul, hanem a több gyermeket nevelőket igyekszik előnyösebb helyzetbe hozni. Ennek vizsgálata a két ország tekintetében egy további kutatás részét képezheti mind minimálbér, mind a minimálbért meghaladó jövedelmet realizáló magánszemélyek esetében.

Felhasznált irodalom és források jegyzéke

Adó Online (2007): Már a minimálbér sem adómentes. Letöltve: Wolters Kluwer (ado.hu), <https://ado.hu/ado/mar-a-minimalber-sem-adomentes/>, 2022.07.14.

Adó Online (2012): Társadalombiztosítási változások 2012. Letöltve: Wolters Kluwer (ado.hu), <https://ado.hu/tb-nyugdij/tarsadalombiztositasi-valtozasok-2012/>, 2022.07.27.

Chartered Accountants Ireland (é.n.): Irish tax rates and bands. Letöltve: <https://www.charteredaccountants.ie/taxsourcetotal/taxpoint/rates/2014/2014-ireland.html>, 2022.08.17.

Csiki Gergely (2021): Megjött a rendelet a családok szja-visszatérítéséről. Letöltve: Portfolio, <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210930/megjott-a-rendelet-a-csaladok-szja-visszateriteserol-503180>, 2022.07.21.

Department of Social and Family Affairs (2004): PRSI contribution rates and user guide 2004. Letöltve: gov.ie, <https://assets.gov.ie/31611/3fe628b44de748fea89be0f68f4ff17d.pdf>, 2022.09.01.

Department of Social and Family Affairs (2005): PRSI contribution rates and user guide 2005. Letöltve: gov.ie, <https://assets.gov.ie/31610/383f15cc7c6f492ebd8383e508061b80.pdf>, 2022.09.01.

Department of Social Protection (2004): Rates of Payment 2004. Letöltve: gov.ie, <https://assets.gov.ie/31641/0fa4226c18b646589e20525171bf6865.pdf>, 2022.09.05.

Department of Social Protection (2009a): Rates of Payment 2009 January to April. Letöltve: gov.ie, <https://assets.gov.ie/31635/8acef6cd3345454690d6be9c06376271.pdf>, 2022.09.09.

Department of Social Protection (2009b): Rates of Payment 2009 May to December. Letöltve: gov.ie, <https://assets.gov.ie/31633/b2dc0c16bfe4485aaf4d12de1093bbc8.pdf>, 2022.09.09.

Department of Social Protection (2011a): Rates of Payment 2011 January to June. Letöltve: gov.ie, <https://assets.gov.ie/31631/0a4c38b6b61547f4b9f6719f4ec653d2.pdf>, 2022.09.13.

Department of Social Protection (2011b): Rates of Payment 2011 July to December. Letöltve: gov.ie, <https://assets.gov.ie/31629/22dc7dbf52764b91b86b3de461412d00.pdf>, 2022.09.13.

Department of Social Protection (2012): Rates of Payment 2012. Letöltve: gov.ie, <https://assets.gov.ie/31627/19f1229db9a4406197d48aef66367ca4.pdf>, 2022.09.13.

Department of Social Protection (2013): Rates of Payment 2013. Letöltve: gov.ie, <https://assets.gov.ie/31626/0cedeb5015244e279fad4f83e1d29909.pdf>, 2022.09.17.

Department of Social Protection (2016): Rates of Payment 2016. Letöltve: gov.ie, <https://assets.gov.ie/31627/19f1229db9a4406197d48aef66367ca4.pdf>, 2022.09.13.

Department of Social Protection (2020): Rates of Payments 2020. Letöltve: gov.ie, file:///C:/Users/gyorg/Downloads/122397_9789cfec-3522-4fcb-9958-fdea2115f03a-1.pdf, 2022.09.19.

Department of Social Protection (2022): Current rates of social welfare payments (SW19). Letöltve: gov.ie, file:///C:/Users/gyorg/Downloads/11117_6beb1ad2f51346f4ad6f27db1c473e59.pdf, 2022.09.19.

Egészségbiztosításom.hu (2021): A társadalombiztosításért cserébe milyen egészségügyi ellátás jár? Letöltve: Egészségbiztosításom.hu, <https://egeszsegbiztositasom.hu/ki-mennyi-tb-t-fizet/>, 2022.07.26.

Elemzőközpont (2022): GDP: Nominális, Reál GDP jelentése, GDP adatok értelmezése gazdasági döntéseink során. Letöltve: Elemzőközpont, <https://elemzeskozpont.hu/gdp-nominalis-real-gdp-jelentese-gdp-adatok-ertelmezese-gazdasagi>, 2022.08.09.

Enache C. (2022): 2022 VAT Rates in Europe. Letöltve: Tax Foundation, <https://taxfoundation.org/value-added-tax-2022-vat-rates-in-europe/>, 2022.07.29.

Európai Unió (é.n.a): Magyarország. Letöltve: europa.eu, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/hungary_hu, 2022.07.05.

Európai Unió (é.n.b): Országismertető. Letöltve: europa.eu, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles_hu?page=0, 2022.08.25.

Európai Unió (é.n.c): Országismertető. Letöltve: europa.eu, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles_hu?page=1, 2022.08.25.

Eurostat (é.n.a): Monthly minimum wages – bi-annual data: Ireland, Hungary. Letöltve: Eurostat Data Browser, <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>, 2022.07.18.

Eurostat (é.n.b): Real GDP per capita. Letöltve: Eurostat Data Browser, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table, 2022.08.06.

Eurostat (2012): Taxation trends in the European Union. Letöltve: Eurostat Newsrelease, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/5157770/2-21052012-BP-EN.PDF/28cec187-22d5-42b5-83c7-619c2d0b52a8>, 2022.07.29.

Gorjanecz György (2020): Magánszemélyek adóterhelésének összehasonlítása lineáris és progresszív jövedelemadórendszer esetén két ország példáján keresztül, Pécs, 2020.

Huszák Dániel (2022): Orosz-ukrán háború: a kezdeti sokk után felvették a fegyvert az ukránok, durvul a harc a szárazföldön. Letöltve: Portfolio, <https://www.portfolio.hu/global/20220224/orosz-ukran-haboru-a-kezdeti-sokk-utan-felvettek-a-fegyvert-az-ukranok-durvul-a-harc-a-szarazfoldon-528767>, 2022.07.21.

Kazainé Ónodi Annamária – Holló Sándor (2018): Elég vagy nem elég? A munkabért terhelő adók és járulékok alakulása 1988 és 2017 között Magyarországon. *Vezetéstudomány/ Budapest Management Review*, XLIX. ÉVF. 2018. 06. SZÁM 56-67./ ISSN 0133-0179 DOI: 10.14267/VEZTUD.2018.06.06.

Kiss Áron (2013): The optimal marginal tax rate: Application to Hungary. *European Journal of Government and Economics* Volume 2, Number 2 (December 2013) ISSN: 2254-7088 pp. 100-118.

Központi Statisztikai Hivatal (é.n.a): 2.1.54. Minimálbér (1992-). Letöltve: KSH STADAT, https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli041.html, 2022.07.18.

Központi Statisztikai Hivatal (é.n.b): 4.2. Bruttó nemzeti jövedelem (GNI). Letöltve: <https://www.ksh.hu/ffi/4-2.html>, 2022.10.07.

Központi Statisztikai Hivatal (2021): Keresetek, 2020. december. Letöltve: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker2012.html>, 2022.08.05.

Központi Statisztikai Hivatal (2022a): Keresetek, 2021. december. Letöltve: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker2112.html>, 2022.08.05.

Központi Statisztikai Hivatal (2022b): Keresetek, 2022. március. Letöltve: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker2203.html>, 2022.08.05.

LogSped (é.n.a): ÁFA. Letöltve: LogSped, <http://www.logsped.hu/afa.htm>, 2022.07.07.

LogSped (é.n.b): SZJA. Letöltve: LogSped, <http://www.logsped.hu/szja.htm>, 2022.07.16.

LogSped (2005): Adóváltozások 2005-ben. Letöltve: LogSped, <http://www.logsped.hu/ado050104.htm>, 2022.07.14.

LogSped (2009): Szuperbruttósítás 2010. Letöltve: LogSped, Szuperbruttósítás, http://www.logsped.hu/szuperbruttositas_2010.htm, 2022.07.19.

LogSped (2010): 16 százalékos egykulcsos személyi jövedelemadó, SZJA lesz 2011 januártól. Letöltve: LogSped, http://www.logsped.hu/16_szazalekos_egykulcsos_szemelyi_jovedelemado_lesz_2011_januartol.htm, 2022.07.20.

Marosi Andrea (2011): SZJA 2011 – minden, amit tudni kell. Letöltve: Adózóna, https://adozona.hu/archive/20101123_szja_2011, 2022.08.05.

Munkaügyi Levelek (2003): Áfaváltozások. A Munkaadó Lapja 70. szám. Letöltve: <https://munkaugyilevelek.hu/2003/12/afavaltozasok/>, 2022.11.07.

Munkaügyi Levelek (2004): Személyi jövedelemadó 2004: A módosításokkal nehezítik az adóelkerülők dolgát. A Munkaadó Lapja 72. szám. Letöltve: Munkaügyi Levelek, <https://munkaugyilevelek.hu/2004/02/szemelyi-jovedelemado-2004/>, 2022.07.12.

Munkaügyi Levelek (2006): A személyijövedelemadó-törvény változásai. A Munkaadó Lapja 96. szám. Letöltve: <https://munkaugyilevelek.hu/2006/02/a-szemelyijovedelemado-torvenyvaltozasai/>, 2022.08.01.

Németh Árpád (2020): Brit uniós tagság: élt 47 évet. Letöltve: Euronews, <https://hu.euronews.com/2020/12/25/brit-unios-tagsag-elt-47-evet>, 2022.08.26.

Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2021): Fizetendő járulékok. Letöltve: NAV Fizetendő járulékok, <https://nav.gov.hu/ado/jarulek/fizetendo-jarulekok-2015-2022>, 2022.07.28.

Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2022): Az összevont adóalapot terhelő személyijövedelemadó-mértékek 2011-től. Letöltve: NAV Adótáblák, https://nav.gov.hu/ugyfeliranytu/adokulcsok_jarulekmertekek/Adotablak/Az_osszevont_adoalap20181227_ref1, 2022.07.20.

Nyugdíj Másképpen (2022): Minden, amit a magánnyugdíjpénztárakról tudni érdemes. Letöltve: Nyugdíj Másképpen, <https://nyugdijmaskeppen.hu/magannyugdijpenztar-manyup/>, 2022.07.27.

Organisation for Economic Cooperation and Development (é.n.): Purchasing power parities (PPP). Letöltve: OECD, <https://data.oecd.org/conversion/purchasing-power-parities-ppp.htm>, 2022.10.06.

Organisation for Economic Cooperation and Development (2004): Ireland 2004. Letöltve: OECD, <https://www.oecd.org/ireland/36219561.pdf>, 2022.09.27.

Pénzcentrum (2010): Adótáblák 1988-2011: így lett a 60 %-os SZJA-ból 16 %. Letöltve: Pénzcentrum, <https://www.penzcentrum.hu/karrier/20101228/adotablak-1988-2011-igy-lett-a-60-os-szja-bol-16-1026452>, 2022.07.14.

Portfolio (2020): Rejtélyes vírus ütötte fel a fejét, emberről emberre terjed. Letöltve: Portfolio, <https://www.portfolio.hu/uzlet/20200120/rejtelyes-virus-utotte-fel-a-fejet-emberrol-emberre-terjed-412965#>, 2022.09.16.

Portfolio (2022a): Kész, vége az szja-visszatérítésnek: durva szám érkezett. Letöltve: Portfolio, <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220602/kesz-vege-az-szja-visszateritesnek-durva-szam-erkezett-548433>, 2022.07.21.

Portfolio (2022b): Szja-visszatérítés: friss adatok jöttek, érdekes folyamatot látunk. Letöltve: Portfolio, <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220411/szja-visszaterites-friss-adatok-jottek-erdekes-folyamatot-latunk-538765>, 2022.07.21.

PricewaterhouseCoopers (2016): Tax Facts 2016. Letöltve: PwC Ireland, <https://www.pwc.ie/publications/2016/tax-facts.pdf>, 2022.08.17.

PricewaterhouseCoopers (2018): Tax Facts 2018. Letöltve: PwC Ireland, <https://www.pwc.ie/publications/2018/tax-facts-2018-essential-guide-irish-tax-report.pdf>, 2022.08.19.

PricewaterhouseCoopers (2020): Tax Facts 2020. Letöltve: PwC Ireland, <https://www.pwc.ie/publications/2020/tax-facts-2020.pdf>, 2022.08.19.

PricewaterhouseCoopers (2022): Tax Facts 2022. Letöltve: PwC Ireland, <https://www.pwc.ie/publications/2022/2022-tax-facts.pdf>, 2022.08.22.

Revenue Commissioners (2007): Statistical Report, 2006, Year ended 31st December, 2006. Letöltve: Revenue Commissioners, archived, <https://revenue.ie/en/corporate/documents/statistics/archive/statistical-report-2006.pdf>, 2022.08.06.

Revenue Commissioners (2009): Statistical Report, 2008, Year ended 31st December, 2008. Letöltve: Revenue Commissioners, archived, <https://www.revenue.ie/en/corporate/documents/statistics/archive/statistical-report-2008.pdf>, 2022.08.12.

Revenue Commisioners (2012): Statistical Report of the Revenue Commisioners, Year Ended 31st December, 2011. Letöltve: Revenue Commisioners archived, <https://www.revenue.ie/en/corporate/documents/statistics/archive/statistical-report-2011.pdf>, 2022.07.06.

Revenue Commissioners (2013): Statistical Report of the Revenue Commissioners, Year Ended 31st December, 2012. Letöltve: Revenue Commissioners, archived, <https://www.revenue.ie/en/corporate/documents/statistics/archive/statistical-report-2012.pdf>, 2022.08.16.

Revenue Irish Tax and Customs (2022a): Current VAT rates. Letöltve: revenue.ie Search VAT rates, <https://www.revenue.ie/en/vat/vat-rates/search-vat-rates/current-vat-rates.aspx>, 2022.07.07.

Revenue Irish Tax and Customs (2022b): Historical VAT rates. Letöltve: revenue.ie VAT rates, <https://www.revenue.ie/en/vat/vat-rates/historical-vat-rates/index.aspx>, 2022.07.07.

Revenue Irish Tax and Customs (2022c): Standard rates and thresholds of USC. Letöltve: revenue.ie Universal Social Charge, <https://www.revenue.ie/en/jobs-and-pensions/usc/standard-rates-thresholds.aspx>, 2022.08.19.

Revenue Irish Tax and Customs (2022d): Tax Rates, bands and reliefs. Letöltve: revenue.ie Personal tax credits, reliefs and exemptions, <https://www.revenue.ie/en/personal-tax-credits-reliefs-and-exemptions/tax-relief-charts/index.aspx>, 2022.08.19.

Rogers J. – Marques N. (2022): The Tax Burden on Global Workers: A Comparative Index, Second Edition 2022. Institut Économique Molinari, Paris-Bruxelles and Tholos Foundation, 2022 July. Letöltve: https://www.institutmolinari.org/wp-content/uploads/2022/07/tax_burden_on_global_workers2022.pdf, 2022.11.07.

Rogers J. – Philippe C. (2012): The Tax Burden of Typical Workers in the EU 27, 2012 Edition. Institut Économique Molinari, Paris, 2012 May. New Direction The Foundation For European Reform. Letöltve: https://www.institutmolinari.org/wp-content/uploads/2012/07/The_Tax_Burden_of_Typical_Workers_in_the_EU_27_2012.pdf, 2022.11.05.

RSM Hungary: Kisokos: Adókedvezmény. Letöltve: <https://www.rsm.hu/kisokos/adokedvezmeny>, 2022.11.06.

Saldo adótanácsadás (2009): 2009. második félévi adó- és járulékváltozások. Letöltve: [adozasitanacsadas.hu, https://adozasitanacsadas.hu/bejegyzes/2009-masodik-felevi-ado-es-jarulekvaltozasok-6389](https://adozasitanacsadas.hu/bejegyzes/2009-masodik-felevi-ado-es-jarulekvaltozasok-6389), 2022.07.17.

Szilovics Csaba (2016): Adójogi ismeretek, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.

Szörényi Marianna (2022): Minimálbér 2022-ben: íme minden részlet. Letöltve: Wolters Kluwer (ado.hu), <https://ado.hu/munkaugyek/minimalber-2022-ben-ime-minden-reszlet/>, 2022.08.05.

The Stationery Office (2020): European Union (Workers on Board Seagoing Fishing Vessels) (Organisation of Working Time) (Share Fishermen) Regulations 2020. Letöltve: Irish Statute Book, <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2020/si/585/made/en/pdf>, 2022.09.06.

United Nations Development Programme (é.n.): Human Development Reports: Human Development Index (HDI). Letöltve: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>, 2022.09.24.

United Nations Development Programme (2022a): Human Development Reports: Hungary: Country Data (csv). Letöltve: <https://hdr.undp.org/data-center/specific-country-data#/countries/HUN>, 2022.10.13.

United Nations Development Programme (2022b): Human Development Reports: Ireland: Country Data (csv). Letöltve: <https://hdr.undp.org/data-center/specific-country-data#/countries/IRL>, 2022.10.13.

Williamson Stephen D. (2009): Makroökonómia. Fordította: Hudecz András – Weiszbürg Anna, Osiris Kiadó, 2009.

Mellékletek

1. melléklet: A PRSI kulcsok alakulása Írországban, 2004-2005

2004				
A főcsoport			Éves összesített kereseti határok (€)	
Heti kereset (€)	PRSI osztályok	Heti kereset (€)	0 - 42 160	42 161 -
			Járulékkulcsok (%)	
38 - 287	A0	0 - 287	0	
287,01 - 356	AX	0 -127	0	
		127,01 -	4	0
356 felett	A1	0 -127	2	
		127,01 -	6	2
	A2*	0 -127	0	
		127,01 -	4	0
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (0 - 287 €)	A8	0 - 287	0	
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (287 € felett)	A9	0 -127	0	
		127,01 -	4	

2005				
A főcsoport			Éves összesített kereseti határok (€)	
Heti kereset (€)	PRSI osztályok	Heti kereset (€)	0 - 44 180	44 181 -
			Járulékkulcsok (%)	
38 - 287	A0	0 - 287	0	
287,01 - 356	AX	0 -127	0	
		127,01 -	4	0
356,01 - 400	AL	0 -127	0	
		127,01 -	4	
400 felett	A1	0 -127	2	
		127,01 -	6	2
	A2*	0 -127	0	
		127,01 -	4	0
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (0 -287 €)	A8	0 - 287	0	
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (287 € felett)	A9	0 -127	0	
		127,01 -	4	

Forrás: Department of Social and Family Affairs (2004), Department of Social and Family Affairs (2005), Department of Social Protection (2004) alapján saját szerkesztés

2. melléklet: Az ír PRSI rendszer 2009-ben

2009 január - 2009 április				
A főcsoport			Éves összesített kereseti határok (€)	
Heti kereset (€)	PRSI osztályok	Heti kereset (€)	0 - 52 000	52 001 -
			Járulékkulcsok (%)	
38 - 352	A0	0 - 352	0	
352,01 - 356	AX	0 -127	0	
		127,01 -	4	0
356,01 - 500	AL	0 -127	0	
		127,01 -	4	0
500 felett	A1	0 -127	2	
		127,01 - 1 925	6	2
		1 925,01	6,5	2,5
	A2*	0 -127	0	
		127,01 -	4	0
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (0 -352 €)	A8	0 - 352	0	
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (352 € felett)	A9	0 -127	0	
		127,01 -	4	
2009 május - 2009 december				
A főcsoport			Éves összesített kereseti határok (€)	
Heti kereset (€)	PRSI osztályok	Heti kereset (€)	0 - 75 036	75 037 -
			Járulékkulcsok (%)	
38 - 352	A0	0 - 352	0	
352,01 - 356	AX	0 -127	0	
		127,01 -	4	0
356,01 - 500	AL	0 -127	0	
		127,01 -	4	0
500 felett	A1	0 -127	4	
		127,01 - 1 443	8	4
		1 443,01	9	5
	A2*	0 -127	0	
		127,01 -	4	0
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (0 -352 €)	A8	0 - 352	0	
Csak közösségi foglalkoztatásban résztvevők (352 € felett)	A9	0 -127	0	
		127,01 -	4	

Forrás: Department of Social Protection (2009a), Department of Social Protection (2009b) alapján saját szerkesztés

3. melléklet: A vizsgált csoport PRSI terhelése 2016, 2020, 2022

A gyermektelen egyedülálló minimálbérből élők PRSI fizetési kötelezettsége a kiemelt években Írországbán						
{a} 52 hét						
2016						
{b} Bruttó éves minimálbér (€)	{2.} Heti Minimálbér (€)	{4.} Minimálbér esetében alkalmazható heti kedvezmény PRSI kedvezmény számítása alapján (€)	{c} PRSI kulcs a minimálbérről az A főcsoportban (%)	{6.} Minimálbér heti PRSI fizetési kötelezettség kedvezménnyel (€)	{7.} Minimálbér éves PRSI fizetési kötelezettség kedvezménnyel együtt (€) - 52 hét	{8.} Effektív PRSI kulcs a minimálbérről (%)
18 556,20	356,85	11,19	4	3,08	160,16	0,86
2020						
19 874,40	382,20	6,97	4	8,32	432,64	2,18
2022						
21 294,00	409,50	2,42	4	13,96	725,92	3,41
{1.} PRSI kedvezmény maximuma hetente: 12 (€)		{2.} PRSI kedvezményre jogosító heti bérék 352,01 (€) - 424 (€)		3. Kedvezményt csökkentő képlet: ({2.} - 352,01)/6		{4.} Heti kedvezmény: {1.} - {3.}
2016	12	2016	356,85	2016	0,81	11,19
2020	12	2020	382,2	2020	5,03	6,97
2022	12	2022	409,5	2022	9,58	2,42
{5.} A minimálbér után fizetendő PRSI hetente kedvezmény nélkül {2.} * {c}		{6.} A kedvezmény levonása után fizetendő PRSI a minimálbér után {5.} - {4.}		{7.} Éves PRSI fizetési kötelezettség a minimálbér után - 52 hét {6.} * {a}		{8.} Effektív PRSI kulcs a minimálbérről {7.} / {b}
2016	14,27	2016	3,08	2016	160,19	0,86%
2020	15,29	2020	8,32	2020	432,62	2,18%
2022	16,38	2022	13,96	2022	726,01	3,41%

Forrás: Department of Social Protection (2016), Department of Social Protection (2020), Department of Social Protection (2022), PwC (2016), PwC (2020), PwC (2022) alapján saját szerkesztés